

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM/ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI**

**BATI BALKAN GÖÇMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİ İLE BİRLİKTE
DEĞİŞEN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EREN ÖZBADEM

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SİBEL AKOVA

**YALOVA
Aralık 2022**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İLETİŞİM VE TASARIMI ANABİLİM/ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI BİLİM DALI

BATI BALKAN GÖÇMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİ İLE BİRLİKTE
DEĞİŞEN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EREN ÖZBADEM
197227032

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SİBEL AKOVA

YALOVA
Aralık 2022

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “BATI BALKAN GÖÇMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİ İLE BİRLİKTE DEĞİŞEN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

Eren ÖZBADEM

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince benden desteklerini esirgemeyen, bilgileriyle bana yol gösteren, ıstık tutan değerli danışman hocam Doçent Doktor Sibel Akova'ya sabır ve anlayışla bana sunduğı yardımları ve destekleri için teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tez araştırmam adına katkıda bulunan ve çalışmalarından yararlandığım, değerli görüşlerini esirgemeyen jüri üyeleri Doktor Öğretim Üyesi Abdülhakim Bahadır Darı'ya ve Doktor Öğretim Üyesi Hilal KILIÇ'a teşekkürü borç bilirim. Eğitim öğretim hayatım boyunca bilgileri, deneyimleriyle yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ediyorum. Yaşamımın her anında bana destek olan, hep yanımda duran, moral ve motivasyonumu arttıran başta annem Sema AKA ve babam Adnan ÖZBADEM'e sonsuz teşekkür ediyor ve sevgilerimi sunuyorum.

Aralık – 2022

Eren ÖZBADEM

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
2. KÜLTÜR, KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM VE KAVRAMLARI	3
2.1. Kültür Tanımı ve Terminoloji	3
2.2. Kültürün Özellikleri	5
2.2.1. Kültür aktarılır ve süreklidir	5
2.2.2. Kültür kurallar sistemidir	6
2.2.3. Kültür öğrenilir	6
2.2.4. Kültür değişebilir	6
2.3. Kültürü Oluşturan Faktörler	6
2.3.1. Dil	7
2.3.2. İnanç ve din	8
2.3.3. Gelenek ve görenekler	8
2.3.4. Sanat	9
2.3.5. Dünya görüşü	9
2.3.6. Tarih	9
2.4. Kültür Çeşitleri	10
2.4.1. Genel kültür	10
2.4.2. Alt kültür	10
2.4.3. Evrensel kültür	11
2.4.4. Ulusal kültür	11
2.4.5. Halk kültürü	11
2.4.6. Yüksek kültür	12
2.4.6. Popüler kültür	12
2.5. Kültürlerarası İletişim	13
2.5.1. Kültür ve iletişim	16

2.5.2. Kùltùrlerarası iletifimin temel kavramları.....	17
2.5.2.1. Çokkùltùrlùlùk	17
2.5.2.2. Kùltùrlerarasılık	17
2.5.2.3. Kùltùrler farklılıklar	18
3. İNTERNET VE SOSYAL MEDYA.....	19
3.1. İnternetin Tarihçesi.....	19
3.2. İnternetin Gelişimi.....	20
3.3. İnternetin Kullanım Şekilleri.....	21
3.3.1. Bilgiye zamandan ve mekândan bağımsız erişim imkânı.....	21
3.3.2. İletişim çeşitliliği	21
3.3.3. Eğlenceye erişim imkânı.....	21
3.3.4. Ticaret ve e-ticaret fırsatları.....	22
3.4. Türkiye’de İnternet Tarihi	22
3.5. Sosyal Medya	23
3.5.1. Sosyal medya kavramı	23
3.5.2. Sosyal medyanın gelişimi ve sosyal medya araçları.....	24
3.5.3. Sosyal medyanın avantaj ve dezavantajları	26
3.5.3.1. Sosyal medyanın avantajları.....	27
3.5.3.2. Sosyal medyanın dezavantajları	27
4. BALKANLAR, BALKAN KùLTÜRÜ VE BALKAN GÖÇMENLERİ	29
4.1. Osmanlı İmparatorluğu ve Balkanlar	29
4.1.1. Balkanlar’da Osmanlı imparatorluğu	29
4.1.2. Balkanlar’da Osmanlı hâkimiyeti	30
4.2. Balkan Savaşları (1912-1913).....	32
4.2.1. Balkan savaşlarının siyasi nedenleri.....	33
4.2.2. Balkan savaşlarının dini nedenleri.....	34
4.2.3. Balkan savaşlarının sonuçları	34
4.3. Göç Edilen ve Yerleşilen Bölgeler	36
5. MATERYAL VE YÖNTEM	39
5.1. Araştırmanın Konusu	39
5.2. Araştırmanın Amacı	39
5.3. Araştırmanın Yöntemi	39
5.4. Araştırma Sonucunda Elde Edilen Bulgular	40
5.4.1. Katılımcıların demografik özellikleri	40

5.4.2. “Göç ettiğiniz topraklara ne sıklıkla gidersiniz?” sorusu değerlendirmesi	44
5.4.3. “ Göç etmiş olduğunuz topraklarda ki akrabalarınızla iletişim halinde misiniz?” sorusunun değerlendirmesi	50
5.4.4. “Göç etmiş olduğunuz topraklara ait geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	55
5.4.5. “Göç etmiş olduğunuz topraklara dönme fırsatınız olsa döner misiniz?” sorusunun değerlendirmesi	61
5.4.6. “Göç etmiş olduğunuz coğrafyadaki güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	66
5.4.7. “İnternet Kullanıyor musunuz?” Sorusunun Değerlendirmesi	71
5.4.8. “Sosyal medya kullanıyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	71
5.4.9. “Sosyal medya kullanmaya yaşanan pandemi sürecinde mi başladınız” sorusunun değerlendirmesi	72
5.4.10. “Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürenizde farklılık oldu mu?” sorusunun değerlendirmesi.....	72
5.4.11. “Pandemi öncesinde sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyordunuz?” sorusunun değerlendirmesi	73
5.4.12. “Pandemi sonrasında sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	73
5.4.13. “Hangi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	74
5.4.14. “Hangi görüntülü sohbet uygulamalarını kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	75
5.4.15. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla sosyal medya aracılığı ile mi görüşüyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	75
5.4.16. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla görüntülü sohbet uygulamaları ile mi görüşüyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	76
5.4.17. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla pandemi sürecinde iletişiminizin arttığını düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	76
5.4.18. “ Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	77
5.4.19. “ Sosyal medyanın çalıştığınız iş alanında size avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	77
5.4.20. “Sosyal medyanın kültürünüzü tanıma konusunda yararı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	78
5.4.21. “Sosyal medyada balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	78
5.4.22. “Balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarına katkıda bulunuyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi.....	79

5.4.23. “Pandemi sürecinde balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli buluyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi	80
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	81
KAYNAKLAR	84
EKLER.....	89
EK 1: Batı Balkan Göçmenlerinin Pandemi Süreci ile Birlikte Değişen Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi Görüşme Soruları	89
ÖZGEÇMİŞ	93

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

SİMGELER ve KISALTMALAR

IBM	International Business Machines
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Balkan Ülkelerinin Savaş Sonundaki Kazançları (Ağanoğlu, 2017: 68).....	35
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 5.1. Cinsiyet dağılımı.....	40
Şekil 5.2. Yaş aralığı.....	40
Şekil 5.3. Medeni durum.....	41
Şekil 5.4. Eğitim durumu	41
Şekil 5.5. Meslek grupları	42
Şekil 5.6. Göç ettiği ülke.....	42
Şekil 5.7. Göç tarihi	43
Şekil 5.8. Türkiye’de bulunma süreleri.....	43
Şekil 5.9. Göç ettiğiniz topraklara ne sıklıkla gidersiniz?	44
Şekil 5.10. Cinsiyete göre ziyaret	44
Şekil 5.11. Yaş grubuna göre ziyaret	45
Şekil 5.12. Medeni duruma göre ziyaret	46
Şekil 5.13. Eğitim duruma göre ziyaret	46
Şekil 5.14. Meslek duruma göre ziyaret.....	47
Şekil 5.15. Göç ettikleri ülkelere göre ziyaret.....	48
Şekil 5.16. Göç edilen tarihe göre ziyaret.....	48
Şekil 5.17. Türkiye’de bulunma sürelerine göre ziyaret	49
Şekil 5.18. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınız ile iletişim halinde misiniz?	50
Şekil 6.19. Cinsiyete göre akrabalar ile iletişim	50
Şekil 5.20. Yaşa göre akrabalar ile iletişim.....	51
Şekil 5.21. Medeni duruma göre akrabalar ile iletişim	51
Şekil 5.22. Eğitim düzeyine göre akrabalar ile iletişim	52
Şekil 5.23. Mesleklerine göre akrabalar ile iletişim.....	53
Şekil 5.24. Göç ettikleri ülkeye göre akrabalar ile iletişim.....	53
Şekil 5.25. Göç edilen tarihe göre akrabalar ile iletişim	54
Şekil 5.26. Türkiye’de bulunma süresine göre akrabalar ile iletişim.....	55
Şekil 5.27. Göç etmiş olduğunuz topraklara ait geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz?.....	55
Şekil 5.28. Cinsiyete göre gelenek yaşatma.....	56
Şekil 5.29. Yaşa göre gelenek yaşatma	56
Şekil 5.30. Medeni duruma göre gelenek yaşatma	57
Şekil 5.31. Eğitim düzeyine göre gelenek yaşatma.....	58

Şekil 5.32. Meslek gruplarına göre gelenek yaşatma.....	58
Şekil 5.33. Göç ettikleri ülkeye göre gelenek yaşatma	59
Şekil 5.34. Göç edilen tarihe göre gelenek yaşatma	59
Şekil 5.35. Türkiye’de bulunma sürelerine göre gelenek yaşatma	60
Şekil 5.36. Göç etmiş olduğunuz topraklara dönme fırsatınız olsa döner misiniz?	61
Şekil 5.37. Cinsiyete göre dönme isteği.....	61
Şekil 5.38. Yaşa göre dönme isteği.....	62
Şekil 5.39. Medeni duruma göre dönme isteği	62
Şekil 5.40. Eğitim düzeyine göre dönme isteği.....	63
Şekil 5.41. Meslek gruplarına göre dönme isteği.....	63
Şekil 5.42. Göç ettikleri ülkeye göre dönme isteği	64
Şekil 5.43. Göç edilen tarihe göre dönme isteği	64
Şekil 5.44. Türkiye’de bulunma sürelerine göre dönme isteği	65
Şekil 5.45. Göç etmiş olduğunuz coğrafyadaki güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?.....	66
Şekil 5.46. Cinsiyete göre gelişmeleri takibi	66
Şekil 5.47. Yaşa göre gelişmeleri takibi.....	67
Şekil 5.48. Medeni duruma göre gelişmeleri takibi	67
Şekil 5.49. Eğitim durumuna göre gelişmeleri takibi	68
Şekil 5.50. Meslek gruplarına göre gelişmeleri takibi	68
Şekil 5.51. Göç ettikleri ülkeye göre gelişmeleri takibi.....	69
Şekil 5.52. Göç edilen tarihe göre gelişmeleri takibi	70
Şekil 5.53. Türkiye’de bulunma süresine göre gelişmeleri takibi.....	70
Şekil 5.54. İnternet kullanıyor musunuz?	71
Şekil 5.55. Sosyal medya kullanıyor musunuz?	71
Şekil 5.56. Sosyal medya kullanmaya yaşanan pandemi sürecinde mi başladınız?	72
Şekil 5.57. Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürenizde farklılık oldu mu?	72
Şekil 5.58. Pandemi öncesi sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyordunuz?	73
Şekil 5.59. Pandemi sonrası sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?	73
Şekil 5.60. Pandemi sonrası sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?	74
Şekil 5.61. Hangi görüntülü sohbet uygulamalarını kullanıyorsunuz?	75

Şekil 5.62. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla sosyal medya aracılığı ile mi görüşüyorsunuz?	75
Şekil 5.63. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla görüntülü sohbet uygulamaları ile mi görüşüyorsunuz?	76
Şekil 5.64. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla pandemi sürecinde iletişiminizin arttığını düşünüyor musunuz?	76
Şekil 5.65. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?	77
Şekil 5.66. Sosyal medyanın çalıştığınız iş alanında size avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?	77
Şekil 5.67. Sosyal medyanın kültürünüzü tanıma konusunda yararı olduğunu düşünüyor musunuz?	78
Şekil 5.68. Sosyal medyada balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?	78
Şekil 5.69. Balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarına katkıda bulunuyor musunuz?	79
Şekil 5.70. Pandemi sürecinde balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli buluyor musunuz?	80

BATI BALKAN GÖÇMENLERİNİN PANDEMİ SÜRECİ İLE BİRLİKTE DEĞİŞEN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Çalışmada genel olarak İstanbul'a göç eden Batı Balkan Göçmenlerinden oluşan 400 kişilik katılımcılara kültür, kültürlerarası iletişim, internet, sosyal medya ve Balkan Savaşları hakkında bilgiler verilmiş olup, uzun yıllardır ülkemizde yaşayan balkan göçmeni bireylerin sosyal medya kullanım amaçları, göç etmiş oldukları ülkelerdeki akrabaları ile hala iletişim halinde olup olmadıkları, iletişim halinde iseler bunu hangi platformlar aracılığıyla yaptıkları, sosyal medya kullanımının iş yaşamlarında kendilerine herhangi bir olumlu etkisi olup olmadığı gibi sorular seçilen katılımcılara önceden hazırlanmış görüşme soruları yöneltilmiş, elde edilen bulgular neticesinde grafikler oluşturulmuş ve sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Çalışma genel olarak dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kültür, kültür çeşitleri ve kültürlerarası iletişim kavramları ele alınmış ve açıklanmıştır. İkinci bölümde internet, gelişimi ve sosyal medya kavramlarının nasıl ortaya çıktığı anlatılmış ve açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Balkanlar, Balkan kültürü ve Balkan göçmenleri, Balkan coğrafyasının gelişim ve gerileme dönemleri ve bu gerileme dönemi ile birlikte yaşanan zorunlu göç olguları açıklanmış ve dördüncü bölümde ise araştırmamızın konusu, amacı ve yöntemi açıklanmış, araştırma sonucu elde edilen veriler grafiklendirilerek çizelgeler üzerinden analizler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültür, Kültürlerarası iletişim, İnternet, Sosyal medya, Balkan göçmenleri

THE CHANGING SOCIAL MEDIA USAGE HABITS OF WESTERN BALKAN IMMIGRANTS WITH THE PANDEMIC PROCESS EVALUATION

ABSTRACT

Western Balkan immigrants who migrated to Istanbul with over 400 participants in the study in general, personality, culture, intercultural communication, internet, social media, and is provided with information about the Balkan wars, and individuals living in our country for many years they have emigrated to use for social media purposes Balkan immigrant relatives in the country they are still in contact with, whether it is through their platforms, which if they are in contact, the use of social media in their business lives to selected participants questions such as whether it has any positive effect of pre-prepared interview questions directed, as a result of the findings, and was created to look for answers to questions graphs were studied.

The study consists of four parts in general. In the first part, the concepts of culture, types of culture and intercultural communication are discussed and explained. In the second part, the internet, its development and how the concepts of social media emerged are explained and explained. In the third chapter, the Balkans, Balkan culture and Balkan immigrants, with periods of decline experienced periods of decline and the development of Balkan geography and explains the phenomenon of forced migration, and in the fourth chapter, the subject of our research, the data obtained as a result of the research was explained and the purpose and method grafiklendirile and analyzing charts are reviewed.

Key Words: Culture, Intercultural communication, Internet, Social media, Balkan immigrants

1. GİRİŞ

Kültür, birey ve toplumların yaşam süreçleri içerisinde, zamanla deneyim kazanarak oluşturdukları manevi değerler bütünüdür. Tarih boyunca her topluluk kültürel unsurları kendilerine has bir biçimde şekillendirerek bir kültür çevresi oluşturmuştur. İlgili çerçeve dâhilinde belirli normlar geliştirilmiştir. İlgili normlar topluluğa mensup kişiler tarafından benimsenmiş ve nesilden nesile aktararak günümüze kadar süre gelebilmiştir. Öte yandan tarih boyunca farklı kültürel yapılara sahip insanlar aynı ortamda karşılıklı iletişimde bulunduklarında ise birbirlerinin kültürlerinden etkilenme durumlarının varlığı gözlemlenmiştir. Bu etkilenme durumu insanların karşılıklı iletişimleri sonucunda kültürlenme ve kültürleşme süreci içerisine girmeleriyle gerçekleşmiştir.

Günümüzde iletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte insanların kültürlerini yaşayış biçim ve ortamları değişim göstermiştir. Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği yeni iletişim teknolojileri, bireylerin farklı kültürleri veya kendi kültürlerini daha yakından tanıyabilme veya tanıtabilme olanaklarını önemli bir biçimde geliştirmiş ve kolaylaştırmıştır.

Bilindiği ve deneyimlendiği üzere ülkemiz, kültürel çeşitlilik bakımından oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. Her ne kadar çeşitliliğin en fazla olduğu yıllar Osmanlı Devleti dönemleri olmuş olsa da günümüzde de ülkemiz oldukça çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmaktadır. Hiç şüphesiz bu etnik ve kültür zenginliğine kaynak oluşturan gruplardan birinin de Balkan göçmenleri olduğunu ifade etmek mümkündür. Balkan göçmenlerinin toplumumuzda yeri ve önemi büyüktür. Nüfus bakımından ülkemizde azımsanamayacak bir düzeyde olup kültürel bakımdan da önemli bir konumda yer almaktadırlar.

Çalışmanın ilk bölümünde kültür ve kültürlerarası iletişim konuları kavramsal çerçeveye ilgili, ikinci bölümde internet ve sosyal medya kavramlarıyla ilgili, üçüncü bölümde Balkan kültürü, göçmenleri ve göç olgusu ile ilgili konulara dair bilgiler verilmiş olup, tarihi geçmişleri, kültürleri ve göç sebepleri ile ilgili konulara detaylı bir şekilde değinilmiştir. Dördüncü bölümde ise Batı Balkan göçmenlerinin pandemi süreci ile birlikte gelişen ve değişen sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile ilgili yürütülen yüz yüze görüşmeler sonucunda ortaya çıkan bulgulara, yorumlar bölümünde yer verilmiştir.

Araştırma dâhilinde yöntem olarak nicel araştırma yöntemlerinden tanımlayıcı araştırma metodu seçilmiştir. Çalışma kapsamında rastgele seçilen ve gönüllü 400 adet Balkan göçmeni sıfatına haiz bireylere yönelik olarak önceden hazırlanan 30 adet sorunun yer aldığı görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar çeşitli yaş aralıklarından seçilmiştir. Görüşme genel hatları itibariyle üç bölümden oluşmaktadır. Görüşmenin birinci bölümünde katılımcıların genel hatlarıyla yaş, eğitim, medeni durum vb. gibi genel demografik bilgileri kapsamaktadır. İkinci bölümünde katılımcıların göç etmiş oldukları tarih, ülke, köken kültür ve göç etmiş oldukları ülkelerdeki yakınlarına yönelik bilgiler elde edilecektir. Üçüncü bölümde internet kullanım alışkanlıkları, gün içerisinde internet ve yeni medyaya ayırdıkları zaman ve tercih ettikleri sosyal medya platformlarına yönelik bilgiler elde edilecektir. Sorular, katılımcılara yüz yüze sorulacaktır.

Daha sonrasında katılımcılardan elde edilen veriler IBM SPSS Statistics programı ile işlenerek oluşturulan grafikler aracılığıyla ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

2. KÜLTÜR, KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM VE KAVRAMLARI

2.1. Kültür Tanımı ve Terminoloji

Kültür yaşamımızın pek çok alanında karşılaştığımız, birey ve toplumları etkileme, değiştirme ve dönüştürme kabiliyetini haiz derin ve detaylı bir konudur. Kültür, geniş kapsamlı bir alan olduğundan birbirlerinden ayrı tariflere ve tanımlamalara sahip ve net bir biçimde fikir birliğine varılamayan, uzman dil bilimciler tarafından tanımında tam anlamıyla ortak bir karar alınamayan bir karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır. Kültürün tam olarak tanımını yapmak için yüzün üzerinde çalışma yapılmıştır. Bu minvalde geniş kapsamlı bir olguyu incelemek adına, kültür tariflerine ve kültürün özelliklerine değinilmeyi gerektirmektedir. Kültür olgusu, bu denli geniş kapsamlı olması hasebi ile pek çok disiplin tarafından irdelenerek, farklı tanımlamalar ile açıklanmaya çalışılmıştır.

TDK (TDK, 2021) sözlüğü "kültür" kavramını "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmekte kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin olarak tarif etmiştir. İlgili tanımı ile TDK kültür olgusunu kapsamlı ve elzem bir iletişim aracı olarak tanımlamıştır.

Kültür sözcüğü, Latince'deki "cultura" veya "colere" eyleminden türemiştir. Klasik Latince söz konusu eylem "bakmak" veya "yetiştirmek" anlamına gelirken zirai olarak ise ekip biçmek, toprağı işlemek ve ürün üretmek anlamlarına gelmektedir (Eroğlu, 1993: 111). İlgili tanımdan yola çıkarak, kültür kavramının insan deneyimi ve onun yaşam biçimi anlamına geldiğini ifade etmek mümkündür. Şüphesizdir ki birey ve toplumların günlük yaşam pratikleri kültür olgusunun varlığında büyük önem arz etmekte olup, yaşam şekillerinin biçimlenmesinde de başat roller üstlenmektedir.

Kültür kelimesi insanın yetiştirilmesi, işlenmesi ve eğitilmesi anlamında ilk olarak Romalı şair Horatius ve yine Romalı olan ünlü filozof Cicero tarafından kullanılmıştır. Cicero insanı, nefsine düşkün olan bir hayvan olarak, işlenmeyi bekleyen bir hammadde ya da "doğal" bir gereç olarak görmüş ve bu terimi insanı bireysel olarak oryantasyon ve farklı bir bakış açısı ile etkilemek anlamında kullanmıştır. Elbette bugün zihnimizde canlanan "kültür" daha çok insan cemiyetlerine ait biçimlenmiş ve oluşmakta olan belli kıymetlerin bütünleştiğı bir kavramdır. Fakat Cicero tanımında "akıl" kavramına vurgu yapmıştır. Cicero'nun vurgusu "kültür"ün temel yönünü

belirten bir kavramsallaştırmayı da beraberinde getirmiştir. Çünkü kültürün oluşmasında da akıl yürütme, belli ilkelere göre hareket etme, nefesine hâkim olma ve en sonunda kişiliğin oluşması etkili olmaktadır (Özlem, 2015: 158-159). Bu yönü ile kültür kavramının birden fazla değişkeni farklı oranlarda olmak ile birlikte etkilediğini ifade etmek yerinde olacaktır.

Kültür sözcüğü ansiklopedik lügat Larousse içerisinde ise: “Kültür, bir toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden, her türlü duygu, düşünce, dil, sanat, yaşayış unsurlarının tümü, belli bir konuda edinilmiş, geniş ve sistemli bilgidir.” şeklinde tanımlanmıştır (Yıldırım, 2011). Larousse’ın yapmış olduğu kültür tarifinin unsurları arasında yer alan; alışkanlık, his, düşünce, bilgi ve dil, onun soyut yönünü, sanat somut yönünü, yaşayış biçimi ise somut ve soyut yönünü ifade etmektedir. Bu sebeple kültür olgusunun soyut ve somut olmak üzere iki farklı önemli unsurunun varlığını kabul etmek ve ilgili unsurlar üzerinden tanımlar gerçekleştirmek yerinde olacaktır.

Kültür sözcüğü “antropolojideki teknik kavramıyla İngilizce’de ilk kez 1865 senesinde E.B.Taylor tarafından kullanılmış, sistematik olarak tanımlanmış ve yine Taylor tarafından temel bir mefhum haline getirilmiştir.” Taylor’a göre “kültür; toplumun üyesi olarak, insanın öğrendiği, edindiği bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Güvenç, 1996: 273). Söz konusu karmaşık bütün birçok yönü ile bireylerin ve toplumların günlük yaşamlarına sirayet ederek, güncel yaşam dâhilinde çeşitlenerek yer edinebilmektedir. Bu çeşitli kültür tariflerinden sonra, her toplumun kendine özgü bir kültürü olduğunu ifade etmek mümkündür. Kültür olgusunun tarihi nitelik taşıması nedeniyle insanlık tarihi ile özdeş olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. İnsanlar kültürü kendileri oluşturduklarından kendileri de kültürden etkilenmişler ve de kültürü de dönüştürmüşlerdir. Kültür, durağan değildir ve zaman içinde değişir. Bizim de içinde bulunduğumuz dünyanın ve yaşadığımız dönemin, bugün bambaşka bir tabloyu sergilediğini ifade etmek mümkündür.

Kültür kavramı, toplulukların geçmişten günümüze yaşayış biçimleri, üretim tarzları ve sosyal ilişkiler ile de yoğun şekilde ilintili bir olgu olarak addedilmektedir. Bu deyişten yola çıkarak söz edilen bir diğer tanımla ise kültürün bir bakıma toplumların yaşayış şekli olduğudur. Toplumlar arası yaşam biçimleri farklıdır ve yaşam biçimlerinin farklılıkları da dolayısıyla kültürleri etkilemekte aynı zamanda

farklılaştırmaktadır. Farklı olmanın temel sebebi ise kültürü meydana getiren faktörlerin eş olmamasıdır.

Kültür, toplumda bir arada yaşayan insanların inşa ettiği, tüm bilgi birikimleri, öğrendikleri ve paylaştıklarını kapsayan bir mefhumdur. Dünyaya gözlerini açan her fert, dilini, dinini, sosyal alışkanlıklarını, adetlerini, görgü kurallarını belirli bir kültür kalıbı içerisinde öğrenir. Kültür, doğuştan edinilemediğinden ve kalıtsal bir özellikle nesillerden nesillere aktarılan bir olgu olmadığından, öğrenilen davranışlardan oluşur. Topluma katılan her bir aza kültürü öğrenebileceği şekilde yetiştirilir, kültür süreçlerini geliştirerek, katkı sağlar. Değer, inanç, sosyal ilişkiler sosyal yaşamın bir gereği olarak bireyler tarafından öğrenilir. Kültür birey ve toplumlara ne yapıp ne yapılmayacağını öğretir. Kültür süreçlerinin evreleri, zamanla birey ve toplumlar tarafından içselleştirilir. İçselleştirilen olay ve olguların dışında kalan yapılar, zamanla doğru kabul edilmeyebilir ve yadırganabilmektedir. Kültürel yapı içerisinde tesis edilen kurallar, zamanla birey ve toplumların birer parçası haline gelmektedir. Sayılan tüm bu nedenler dolayısı ile kültürün toplumsal bir ürün olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak kültür, birey ve toplumlar arası etkileşim sonucu doğup, gelişirken toplumdan topluma da birtakım değişiklikler gösterme ve zamanla birtakım dönüşümlere uğramaktadır.

2.2. Kültürün Özellikleri

Kültür, farklı örf, adet, tutum, gelenek, görenek ve davranış biçimleri gibi örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu özellikler ve en önemlisi farklı dine (inanca) mensup toplulukların uzun yıllar boyunca aynı topraklarda (coğrafyalarda) iç içe yaşayıp birlikte yaşam pratikleri etüt ettikleri diğer birbirlerinden farklı toplulukların özellikleri ile etkileşim halinde olarak hâkim (baskın veya köken kültür) topluluk tarafından asimile edilerek oluşturdukları sistemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kültürü oluşturan unsurların çeşitli özellikleri olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Kültürün söz konusu özelliklerini aşağıda başlıklar şeklinde yer verilen sıralama uyarınca özetlemek ve incelemek mümkündür.

2.2.1. Kültür aktarılır ve süreklidir

Kültür öğrenilir, içselleştirilir, alışmışlık haline getirilir ve sonuçta soya çekim yoluyla nesiller arası iletilir. Bu yönü ile kültür olgusunun kalıtsal olmadığını ifade etmek

yerinde olacaktır. Kültürün temel aktarılma aracının ise dil olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.       toplumdaki oluşturulan bütün kültür unsurları sözlü veya yazılı dil vasıtası ile sonraki nesillere iletilir. Nesiller arası bu geçiş ise genellikle töreler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Zira kültür olgusunun sürekliliğini gelenek ve görenekler oluşturmaktadır.

2.2.2. Kültür kurallar sistemidir

Kültür, toplumca ideal olarak görülen, birey ve toplumların ağırlıklı olarak benimsedikleri kaide ve davranışlardan oluşmaktadır. İnsanların topluluklar halinde yaşamalarını belirleyen yazılı ve yazılı olmayan kaideler, kültürün bütünlüğünü ve devamlılığını sağlar.       kaideler sayesinde yıllar ve dahi yüzyıllar içerisinde kültürel birikim sağlanır, kazanımları belirgin hale gelir ve yeni nesillere aktarılır. Bireyler, kaideler sayesinde kültürel yaşamın sistemli bir parçası haline gelir ve kültür öğelerini de oluşturarak, gelecek nesillere aktarımını da mümkün kılabilirler.

2.2.3. Kültür  ğrenilir

Kültür günlük yaşam pratikleri içerisinde öğrenme ve içselleştirme yolu ile kazanılır ve günlük yaşam pratiklerine kalıtım yoluyla nesiller arası aktarılır. Kültürün öğrenilebilir olma özelliği de sürdürülebilir olmasına temel oluşturmaktadır. Toplumu oluşturan her bir bireyin öğrenmeye istekli olması da kültürün toplum içerisinde yaygın bir şekilde öğrenilmesini ve benimsenmesini mümkün kılmaktadır.

2.2.4. Kültür değişebilir

Kültürün nesiller arası aktarılan bir bırakıt olması onun değişme uğramadığı anlamına gelmemektedir. Ancak her bir kuşak, geçmiş kuşağın öğretilerine kendi kazanımlarını da eklemek sureti ile kültür ve öğelerini farklılaştırarak, değişimlere uğrattır. Aynı zamanda, kültür öğelerini miras olarak devralan yeni jenerasyon yaptığı yenilik ve değişimler ile kültürün zenginleşmesine katkı sağlamaktadır.

2.3. Kültürü Oluşturan Faktörler

Kültür, tabii olduğu ve içerisinde şekillendiği topluluğun yaşam tarzı ile özdeş bir anlam ihtiva etmektedir. Yaşayışları farklı olan topluluklar ise farklı kültürleri yaratmaktadırlar. Oluşan bu kültürün bazı ana öğeleri bulunmakta ve önem bakımından da farklılıklar göstermektedir. şüphesizdir ki kültürü oluşturan her bir

faktör kültürlerin anlamlandırılmasında önem arz etmektedir. Kültürü meydana getiren soyut öğeleri aşağıda alt başlıklar biçiminde şu şekilde sıralamak mümkündür.

2.3.1. Dil

Toplulukların kullandıkları dil, dili kullanan toplumun fikir tarzlarını ve konulara bakış açılarını açıkça ortaya koymaktadır. Dil, kültürün temel yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. İnsanlar birbirleriyle olan iletişimlerini her ne kadar jest ve mimiklerle sağlayabiliyor olsalar da gümlük yaşam pratikleri dahilinde büyük oranda konuşarak veya yazarak iletişimlerini gerçekleştirmektedirler. Dil unsuru, kültür olgusunun temel unsurlarının başında gelir. Çünkü lisan olmadan diğer unsurların oluşması, geliştirilmesi, sürdürülebilmesi ve gelecek nesillere aktarımı da olası değildir. Bu yönü ile değerlendirildiğinde dilin kültürün temel taşıyıcılarından biri olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.

Dil bir milletin ses hazinesidir. Her ulus dünyayı değişik şekillerde algılamış, tahlil etmiş, sorgulamış, yorumlamış ve anlamlandırmıştır. Dil, kültüre ile bütünleşik bütün değerleri içinde barındıran bir kültür hazinesidir. Bir dil, onu kullanan milletin düşünce yapısını, karar verme sistemini, tercih unsurlarını ve kriterlerini, gereksinimlerini, iletişim öğelerini, biçimlerini, düzeyini ve kabiliyetini, zihninin nasıl çalıştığını ve mantığını ortaya koyar.

“Dil, insanın dünyayı edinmesiyle aynı süreçte yayılır. Her dilin içerisinden bu dili kullanan topluluğa özgü fikirler, zihniyet ve dünya görüşür yansır. Böylece dil aracılığıyla her kültür kendine özgü bir dünya şekillendirir” (Bourse, 2009: 51). Kültürün aktarılmasındaki yapı taşlarından olan lisan, kültürün kendini sunması, gerçekleştirmesi, belirlemesinin önemli bir aracını oluşturmaktadır. Diğer unsurların varlığı ile kültürün kuşaklar arası aktarımı lisan sayesinde gerçekleşir. Lisan kültürü muhafaza eder, kültür taşımacılığını mümkün kılar ve gelecek nesillere aktarır. Geçmiş bugüne, bugünü ise geleceğe taşıyan ana sistemdir. Bu sebeple dil unsurunun kültürün temel bir taşıyıcısı olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Bu minvalde değerlendirildiğinde, dil unsurunu kültürü oluşturan en temel faktör olarak addetmek mümkündür.

2.3.2. İnanç ve din

Kültür inançlardan yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Aynı zamanda kültür inançlar ile biçimlenerek, başkalaşır ve beslenir, dönüşümlere uğrayarak, değişimler gösterir. Kültürü oluşturan ana unsurlar arasında gösterilen öğreti, kültürün anlaşılması, yorumlanması, benimsetilmesinde ve tarif edilmesinde merkez olarak konumlandırılmaktadır. Öğretilerin asli yapısı, temel kodları, hususiyetleri, farklılıkları, özdeşim gösterdikleri unsurları, nitelikleri kültürün şekillenmesini etkilemiştir. Kültür, üzerinde kurulan öğretinin temel özellikleri iyice öğrenilmeden anlaşılamaz.

Din, günümüz toplumlarında dahi kültürden ayrı düşünülmesi mümkün olmayan bir unsur olarak addedilmektedir. Bu minvalde değerlendirildiğinde, din olgusunun, kültür ağacının dalı olmaktan ziyade, temel taşı olduğunu ifade etmek mümkündür. Zira din tıpkı kültür gibi insan toplumlarının sorgulamalarının dışında kalan ve kimi zaman toplumları yönlendirme kabiliyetini haiz bir yapıyı arz etmektedir.

2.3.3. Gelenek ve görenekler

Gelenek ve görenekler bir ulusun yazılı olmayan (sözel) ya da yazıya dökülmemiş olan kanunlarıdır. Yazılı kanunların çoğu gelenek ve göreneklere koşut bir biçimde oluşturulmuştur. Kanunlar, toplum içinde yaşayan bireylerin davranışlarını düzenlemek için tesis edilmişlerdir. Ancak bireylerin sosyal yaşam içerisinde bütün hal, hareketlerini yazılı kanunlarla düzenlemek mümkün olmamıştır. Oluşturulan kanunlar genellikle bireylerin haklarını ve kanunları çiğnedikleri takdirde karşılaştıkları cezaları oluştururlar.

Bireyler sosyal bir varlık olmaları hasebiyle, bir toplum içerisinde varlık göstererek, yaşamlarını idame ettirirler ve birbirleriyle sürekli olarak sosyal etkileşime girerler. Sosyal etkileşim biçimleri ise konuşma, selamlaşma, yazma, okuma, tartışma ve türevleri olmak üzere örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu birçok şekilde gerçekleşmektedir. Birey ve toplumlar yaşamları süresince birbirleriyle sürekli olarak etkileşime girer ve iletişim süreçlerine dâhil olurlar. İlgili süreçlerin ve uygun davranışların usulünce ne şekilde yürütüleceğine dair temel koşulları kanunlardan ziyade toplumun genel teamülleri, örf ve adetleri ile gelenek ve görenekleri belirlemektedir.

2.3.4. Sanat

Bir ulusu diğer uluslardan ayıran, bir kültürün temel özelliklerini yansıtan, bir ulusa has zevklerin ve beğenilerin oluşum ve şekillenmesine sanat adı verilmektedir. Sanat aynı zamanda, bir ulusun güzeli arama, iyiye erişme, doğruyu sorgulama ve ideal olanı bulma veya tesis etme ile şekillendirme tarzıdır.

İnsanoğlu sosyal ve ruhsal (psikolojik) başta olmak üzere pek çok gereksinimini gidermeye çalışır. Söz konusu ihtiyaçlarını giderebilmek adına da ruhunu dinlendirmek, zihnini dinginleştirmek ve ruh ve beden sağlığını korumak aynı zamanda da yeni güzellikleri ortaya çıkarmak ister. Bunun sonucunda da ortaya farklı zihinlerden, farklı ellerden, farklı ideal sorgulamalarından sanat eserleri çıkar. Her ulusun sanat eğilimi, sanata dair sorgulamaları ve sanat anlayışı kendine has özellikler taşır. Her ulusun etkilendiği çevresel faktörler, çevresinde olan ses, mekân, görsel, renk, ışık gibi örneklerinin çoğaltılmasının mümkün olduğu faktörler farklılıklar gösterir. Aynı zamanda sanat, bir ulusun ortak zevklerinin ifade ediliş biçimi olarak da addedilmektedir. Bu sebeple sanat unsurunun, kültür olgusunun bir yansıması olma niteliğini taşımakta olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.

2.3.5. Dünya görüşü

Dünya görüşü, bir ulusu diğerlerinden ayıran hayat felsefesi olarak addedilmektedir. Ulusun her bir ferdi ortak kültürleri dolayısıyla tutum, zihniyet ve davranışları bakımından türlü ortak özellik ortaya koyabilmektedir. Sosyal ve ruhani olaylar karşısında bireylerin bu ortak tutum ve davranışları, o ulusun dünya görüşünü ortaya çıkarır. Bu yüzden her ulusun değerleri ve değer yargıları birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Ölüm, doğum, evlilik, kutlama, askerlik, eğlence vb. gibi hadiseleri karşılama biçimleri her ulus tarafından birbirinden farklılıklar göstermektedir.

2.3.6. Tarih

Ulus, dolayısıyla ulus kültürünü oluşturan unsurlardan birisi olan tarih, bir ulusun çağlar içerisindeki varlık hikâyesi ve görüşünü teşkil etmektedir. Tarih en yalın biçimi ile mazi olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu mazi dünle bugünü harmanlayarak ulusu birbirine bağlar ve aynı zamanda da ulus anlayışını nesilden nesile taşır. Aynı zamanda tarih geleceğe ışık tutma düsturu ile toplumları da geleceğe hazırlama misyonunu da uhdesinde barındırmaktadır. Tarih bir ulusun nereden gelip nereye

gittiğini (varlık serüvenini) gösteren bir kültür unsuru olarak her bir ulus adına hayati bir yer tutar, önem arz eder.

2.4. Kültür Çeşitleri

Kültür sadece değerleri, yargıları, düşünce biçimlerini, yaşam tarzlarını, tutumları ve benzeri unsurları barındıran düşünsel süreci değil yaşanmış ve yaşananla ilgili bütünsel bir süreci kapsamaktadır. Kültür insanların yaşam deneyimleriyle meydana gelmiştir ve birey ile toplumların yaşam biçiminin bütünü oluşturur. Kültür her toplumsal yapı içerisinde farklı şekillerde oluşur. Her toplum yapısında farklı özelliklerle ön plana çıkan kültür olgusu çeşitli ölçütler temel alınarak sınıflandırılmıştır. İlgili sınıflandırmalar alt başlıklar şeklinde şu biçimde ifade edilmektedirler.

2.4.1. Genel kültür

Bir ülke ya da ulusa hâkim olan kültürden söz edildiğinde aslında genel kültürden bahsedilmiş olur. Belli bir ülke veya toplumun ana dili, inançları, örf ve adetleri, hukuki kuralları, müziği, sanat anlayışı ve her türlü ortak paylaşılan davranış kalıpları o ülke veya ulusun genel kültürünü oluşturmaktadır.

“Kültür, toplumu oluşturan bireyler ve gruplar arasındaki kurumlaşmış ilişkiler bütünü olduğundan her türlü toplumsal olgu kültür potasında eriyerek içerik ve işlerlik kazanır. Kültür kişilik mekanizmaları yoluyla çevreye yansır, aktarılır ve farklı şekillerde sınıflandırılır.” (Tanrıkulu, 2015: 475). Bu yönü ile de genel kültür olgusunun en kapsamlı kültür çeşidi olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır.

2.4.2. Alt kültür

Alt kültür toplum içerisinde farklı amaçları, beklentileri, gereksinimleri, zevkleri, beğenileri, talepleri, hedefleri, duyguları ve düşünceleri olan, bu nedenle başkalarına kıyasla değişik davranma eğiliminde olan bir insan grubu ya da toplum içerisindeki bir kesiminin benimsemiş olduğu kültür çeşidi olarak addedilmektedir. Alt kültürler kendi varlıklarını, ulusa hâkim genel kültür yapısını eleştirel bir tavırla tarif etmektedirler. Temel itibarıyla de toplumun genelinden farklı fikir, davranış ve yaşayış tarzına sahiptirler. Yine toplum tarafından gelenekselleştirilmiş değer ve yargılarından farklı bir hayat tarzına sahip olan alt kültürler, kendi ritüellerini taşıyan ve yaşam biçimlerine

yakın olan grupların varlığı ile birlikte her biri birer alt kültür temsilcisidir (Kır, 2016: 23-24).

2.4.3. Evrensel kültür

“Küresel kültür olarak da ifade edilen evrensel kültürün kapsam alanı oldukça geniştir. Ulusal kültüre kıyasla hafızası yoktur ya da kısa süreli bir hafızaya sahiptir. Aslında küresel kültür, teknoloji temelli akıl yönetimi yapıları içinde hesaplanan bir kültürdür.” (Erdoğan, 2018). Evrensel kültür bir dine, dile, inanca ve dünya görüşüne bağlı değildir. Bu sebeple evrensel kültür, farklı coğrafyalarda varlık gösteren her bir birey ve toplumu kapsayıcı niteliği haiz bir kültürdür.

Öte yandan bir kültürün insanlığa mal olduğu ve birey ile toplumlara yayıldığı oranda evrensel olabileceği görüşü de vardır. Bu görüşü biraz daha açmamız gerekirse, keskin çizgileri ve sivri uçları bulunmayan evrensel kültür, ulusal sınırları aştığında bölgesel, bu sınırların içerisinde kaldığında da yerel olabilir. Biraz daha açmak gerekirse Türk Kültürü, Fransız kültürü, Anadolu kültürü, Asya kültürü, Türk lokumu, İngiliz centilmenliği vb. örnekler verebiliriz (Kongar, 1999: 13).

2.4.4. Ulusal kültür

20. yüzyıl ortalarında toplumsal hayatta kendine yer bulmaya başlayan ulus kavramı, zaman içinde oturmuş ve dünya üzerinde yaşayan bütün insanların ait olduğu bir topluluğu ifade eden bir kavram haline gelmiştir (Kongar, 1999: 13). Dünya üzerinde varlık gösteren her bir ulusun kendine münhasır bir kültürü mevcuttur.

Her ülkenin kendine has temel ulusal kültür öğeleri bulunmaktadır. Din, dil, ekonomik sistem, ekonomik gelişme, teknolojik gelişme, politik sınır ve sistem, medya, iklim vb. unsurlar ulusal ve kültür farklılıklarını yaratan ve ülkelerin birbirlerinden ayırt edilebilmesini sağlayan temel unsurları oluşturmaktadır (Soydaş, 2010: 33). Ulusları birbirlerinden soyut manada ayıran varlık olan kültür, ulusal kültürü oluşturmaktadır. Kültür farklılıkları bu minvalde, ulusların birbirlerinden soyut olarak sınıflandırılmasını sağlamaktadır.

2.4.5. Halk kültürü

Halk kültürünü, tarihsel süreçle birlikte kazanılmış deneyimler sonucu ortaya çıkan ve nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış değerler bütünü olarak açıklamak

mümkündür. Halk kültürü, toplumsal ve kültürel birlik oluşturan ortak ve kültürel özellikleri bulunan, toplulukların ürünlerinden oluşmaktadır. Ulusal kültürü oluşturan en önemli yapı taşlarından olan halk kültürü, bir düşünce ve yaşayış biçimi olarak kültürün toplumsal alanlarına nüfuz etmiştir (Artun: 2000). Halk kültürünü günlük yaşam pratikleri dâhilinde gözlemlemek mümkündür. Halk kültürü toplumu oluşturan bireylerin temsili niteliğini haizdir.

Geçmişten günümüze halk kültürü toplumun, insanın ve doğa ile şekillenmiş, dil, kültür, duygu, düşünce ve zevkler ile yaratılmış ve yaşatılmaya çalışılmıştır. Halk kültürünün özünü, toplumun yaşayış tarzına entegre olduğu halkın kültürel yapısı ve dokusu ortaya koyar. Sosyal yaşamın bütünlüğünü ve birliğini güçlendirirken aynı zamanda kültürel yapı içerisindeki dayanışmayı da pekiştirir (Artun: 2000).

2.4.6. Yüksek kültür

Yüksek kültür, diğer kültür çeşitlerine kıyasla yaratıcılar ve eleştirmenler tarafından şekillendirilen, yaratıcılarının ölçütleri ve yaklaşımları etrafında konumlanan bir kültür çeşididir. Yüksek kültür önemli yazarların, sanatçıların ve benzerlerinin oluşumunda etkili olduğu, dolayısıyla var oluşunu yaratıcı kişilere ve pozitif bilimlerin temsilcilerine borçlu olan bir kültür çeşididir. Yüksek kültür kullanıcılarını ikiye ayırmak mümkündür. Bunlar yaratıcı-eğilimli kullanıcılar ve kullanıcı-eğilimli kullanıcılar olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilen sınıflandırma dikkat çekmektedir. Kısaca açıklamak gerekirse yaratıcı-eğilimli kullanıcılar kendileri yaratıcı olmamasına rağmen kültüre yaratıcı bakış açısından bakan kullanıcılardır. Kullanıcı-eğilimli kullanıcılar ise yüksek kültüre katılan ama tıpkı öteki kültürlerin kullanıcıları gibi, yaratıcının yöntemleri ya da yaratıcı olmanın getirdiği sorunlardan çok yaratıcının ürünleriyle ilgilenen kullanıcılar olarak tanımlanabilirler (Gans, 2020: 110). Her iki kullanıcı unsur, yüksek kültür yaklaşımları etrafında konumlandırılmaktadır.

2.4.6. Popüler kültür

Kültür kavramı, canlı ve dinamik bir süreci içermektedir. Dayatmaların aksine sadece kendi içerisinde konumlanarak yetişip büyümektedir. Benzer şekilde popüler kültür de halk tarafından oluşturulur, halka bir zorlama veya dayatma gerçekleştirilemez ve halkın içerisinde doğar. Bu sebeple, popüler kültürü üreten ve geliştiren de kültür endüstrisi değil halkın kendisidir (Fiske, 2012: 38).

Popüler kültür sıradan insanların popüler kişilere dönüşebilmesine olanak sağlayan süreçte kimliklerinin gelişmesinde, yaratıcılıklarını arttırmada ve kendilerini ifade etmenin yeni yollarını keşfetmelerinde etkili bir role sahiptir (Gans, 2020: 81). Popüler kültür, kültürel nesnelerin teknolojik araçlar ve kapitalist bir iş bölüm mekanizmasının etrafına kurulu ürün ve hizmet tüketimi, pazarlama, dağıtım ve tüketim biçimlerine dayanan kültürel bir pratiktir. Zevkler aktif bir şekilde toplumca üretilir ve tüketilir. Her üretilen yeni ürün ve hizmet çok kısa bir zaman diliminde hızla tüketilerek, yerini bir diğer popüler kültür ürün ve hizmetine bırakmaktadır. İlgili devinim, popüler kültürün sürdürülebilirliğinin temel anahtarını teşkil etmektedir.

2.5. Kültürlerarası İletişim

Kültürlerarası iletişim olgusu her ne kadar günümüzde gündem oluşturma kabiliyetini haiz bir konuma erişmiş olsa da geçmişi çok eskilere dayanan, ancak günümüzde irdelenme ve tanımlanma ihtiyacı hissedilen bir yapıyı arz etmektedir. Farklı kabilelere mensup bireylerin karşılaşmaları, birbirleriyle muhabere kurma ve anlama istekleri kültürlerarası iletişimin temelini oluşturmaktadır. Farklı kültürlere sahip bireylerin, bir araya gelip oluşturduğu iletişim sürecinde, kültürel çeşitliliğin nasıl tesir ettiğini öğrenme isteği kültürlerarası iletişimin bir disiplin olarak oluşmasına yardımcı olmuştur (Samovar ve Porter, 2003: 1). Farklı kültürlerin temaslarında önemli bir rol edinen kültürlerarası iletişim olgusu, çağcıl toplumların gündemini oluşturan önemli bir iletişim çeşidini oluşturmaktadır.

Kültürlerarası iletişimin tarihi “çok eskilere dayanmakta” olup disiplin haline gelmesi daha yakın tarihlerde gerçekleşmiştir. Bir disipline evrilişi, İkinci Dünya Savaşı sonlarına denk gelmektedir. Savaş sonrası ABD küresel güç olarak adından söz ettirmeye başlamış ve diğer ülkeler ile olan diplomatik ilişkilerini arttırmaya odaklanmıştır (Roger, Hart ve Miike, 2002: 8). Bu vaziyetle, dış işleri diplomatlarını kendi bünyesinde yetiştirmek amacıyla 1946 yılında Foreign Service Institute (FSI) (Dış İşleri Hizmet Kurumu) kurulmuştur. FSI tarafından yetiştirilen diplomatlar, görevli olarak bulundukları ülkelerdeki bilgileri değerlendirerek, ABD hükümetine raporlamak üzere görevlendirilmişlerdir (Moon, 1999: 170). Ancak, ABD tarafından görev tayin edilen diplomatların, görev yaptıkları ülkelere adapte olmakta yaşadıkları zorluklar neticesinde sıkı bir eğitimden geçmelerinin ardından bu gibi görev emirleri çıkarılmasına karar verilmesi sağlamıştır (Rogert, Hart ve Mike 2002: 8). Amerikalı

diplomatlara yönelik söz konusu bu eğitim, kısa bir süre sonra geliştirilip, detaylandırılarak kültürlerarası iletişim eğitimine dönüşmüştür.

Birçok antropolog ve dilbilimciden oluşan öğretici kadrosunda Edward T. Hall, hepsinin bir adım önüne çıkmayı başarmıştır. Hall, 1950-1955 yılları arasında FSI'da görev almış, bu süre zarfında başta kültürlerarası iletişim konusu olmak üzere çalışmalar yapan birbirlerinden farklı disiplinlere mensup araştırmacılara liderlik etmiştir. Diplomatların kültürlerarası iletişim sürecinde yanlış muhabere kurma ihtimalini ve muhabere olgusunu anlamlandırmaları üzerine yoğunlaşmışlardır. Bu süreç boyunca araştırma ekibi, etkin bir kültürlerarası iletişimin nasıl oluşturulabileceği hususuna odaklanmış ve ilgili alanda kapsamlı araştırma faaliyetleri yürütmüşlerdir (Brabant, Watson ve Gallois, 2009: 59).

Leedz-Hurwitz, Hall'un FSI'da başlayan çalışmalarının kültürlerarası iletişim disiplinin oluşumu ve gelişimi açısından öneminden söz ederken ilgili disiplinin alana katkısını sekiz maddede özetlemektedir:

1) Hall, tradisyonel (geleneksel) antropolojik çalışmanın tek bir kültür üzerine odaklanma yaklaşımı yerine, Foreign Service Institute (FSI) (Dışişleri Hizmet Kurumu)'daki gereksinimleri göz önünde bulundurarak, farklı kültürlerin üyeleri arasındaki etkileşimi incelemeye yönelmiştir. Hall'un farklı kültürleri, söz konusu kültürün üyeleri arasındaki etkileşimin niteliğini belirlemesi açısından incelemesi, alandaki en tanımlayıcı/belirleyici yaklaşım olmuş, aynı zamanda ilgili alanda daha sonra yürütülecek olan çalışmalara da ışık tutmuştur.

2) Hall, kültür çalışmasının odağını genel kavramlardan (makro analiz), kültür içindeki daha küçük birimlere (mikro analiz) yöneltmiştir. Bu “daralma”, FSI'daki eğitimde ortaya çıkan gereksinimlere karşılık gelişen bir yönelim şeklinde yorumlanmıştır. Böylece Hall'ün incelediği kültürün bütünü yerine, incelenen farklı kültürler içindeki belirli etkileşim biçimlerine odaklanmaya başlamıştır.

3) Hall, kültür mefhumunu iletişim çalışmasını da içerecek biçimde genişletmiş ve antropolojik yaklaşımı, farklı kültürlerin azaları arasındaki etkileşimi anlamakta kullanmıştır. Özellikle 1940'lar ve 1950'ler boyunca kültürlerarası iletişim alanında çalışanlar, antropoloji disiplini başta olmak üzere birçok sosyal bilim disiplinin çalışma konusundan ve birçok mefhumundan yararlanmıştır.

4) Hall'un çalışmalarında iletişim örüntülü, öğrenilen ve çözümlenebilir bir olgu olarak kavranmıştır. Bu sebeple, bu hipotezler alanın araştırmacıları tarafından günümüzde de kabul edilmektedir.

5) Hall, kültüre ilişkin potansiyel olarak erişilebilir enformasyonunun büyük bölümünün, söz konusu kültürün üyeleri ile yüz yüze etkileşim için gerçekten temel ve zorunlu olmadığını, sadece küçük bir bölümünün kifayetli olabileceğini savunmuş ve çalışmalarını bu minvalde yürütmüştür. Bu sebeple, ses tonu, jest, zaman ve mekansal ilişkiler gibi birçok mikro- kültürel davranışı betimlemiştir.

6) Hall tarafından geliştirilen birçok kültürlerarası iletişim eğitim programı, bugün de eğitim programları şemalarının ve kapsamının önemli bir modülü olarak kabul edilmekte ve günümüzde de kullanılmaktadır.

7) Hall ve FSI'daki arkadaşları, halen birçok güncel araştırmada kullanılan bazı kültürlerarası iletişim paradigması olarak betimleyici dilbilimi geliştirmişlerdir. Bu paradigmadaki en önemli kavramlar, kültürlerarası iletişim çalışmalarında kullanılan temel yaklaşımlar olan "emik" ve "etik" kavramlarıdır. Emik ve etik kavramları kültürlerarası iletişim olgusunun yapı taşı oluşturmaktadır.

8) Hall, diplomatların yanı sıra uluslararası alanda boy gösteren kurumları ve çalışanlarını, yabancı öğrencileri, farklı kültürel ard yörelere sahip öğretmen ve talebeleri, göçmenleri ve bunlarla ilgili kuruluşları da kültürlerarası iletişim disiplini ile ilgilenmeye yöneltmiştir (Leeds-Hurwitz, 1990: 263-264 ve Chen ve Storasta, 1996: 8-9).

Bu sayede kültürlerarası iletişim olgusu, birbirlerinden farklı konu ve kapsamlarda faaliyet gösteren birçok disiplinin konuları arasına dahil olabilmış ve farklı alanların çalışma konuları arasına girmiştir.

Öte yandan, değişik bir kültürün iletişim davranışlarının anlaşılması amaçlanarak yapılan ilk çalışma, 1943 senesinde Ruth Benedict tarafından sonuçlandırılmıştır. Benedict, Japon kültürünü anlamak için yapmış olduğu çalışmalar neticesinde Krizantem ve Kılıç adlı eserini oluşturmuştur (Kartarı, 2006: 34). Bu eser, antropolojik metotları yöntemleri kendi sınırları dışında kullanarak kültürel farklılıklara, kültürlerarası etkileşim bağlamında" odaklanmakta ve derin analizleri de bünyesinde barındırmaktadır.

Edward T. Hall, bizzat kendi yahut liderliğini yapmış olduğu ekipler aracılığıyla sürdürdüğü çalışmalar neticesinde, kültürlerarası iletişim disiplininin ilerlemesine

azımsanamaz nitelikte katkılar sağlamıştır. Hall, sabit olarak tek bir kültürün incelenmesini yerinde bulmamış, kültürlerin karşılaştırılmasına odaklanmıştır. Hall kültürü, makro bazda çözümlemektense, mikro bazda çözümlemeye gayret göstermiş ve ses tonu, jest, zaman ve mekân ilişkisini incelemiştir. Hall, farklı kültürlere sahip şahıslar arasındaki etkileşime ve iletişim üzerine odaklanmıştır (Moon, 1999: 170) Bu yüzden Hall, kültürlerarası iletişimin kurucusu olarak kabul edilmektedir.

Kültürlerarası iletişim disiplini; dilbilimi, antropoloji ve psikoloji gibi disiplinlerden büyük oranda faydalanmıştır. Dilbilim uzmanları, dilin önemine ve kültürlerarası etkileşim üzerindeki etkisi bağlamına yoğunlaşan çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Antropologlar, kültür ve sözsüz iletişim arasındaki münasebete odaklanmış ve kültürün sözsüz iletişim üzerinde nasıl bir etki yarattığını anlamaya çalışmışlardır. Psikologlar, stereotiplerin ve önyargıların bireyin yaşamına ve kültürlerarası etkileşimine etkisini anlamak ve değerlendirmek için çalışmalar yapmışlardır (Martin ve Nakayama, 2010: 47-48). İlgili çalışmalar günümüzün kültürlerarası iletişim araştırmalarına kaynak teşkil etme niteliğini taşımaktadır.

2.5.1. Kültür ve iletişim

İletişim açısından kültür, insanların deneyimlerini yorumlamak ve eylemlerine hüküm getirmek için kılavuz aldıkları anlamlar ve değerler bütünüdür. İnsanlar, başkaları ile iletişim kurarken, daima içerisinde yetiştikleri, içselleştirdikleri ve yaşadıkları kültürün belirlediği alanda etkinlik gösterirler.

Her toplumun kendine özgü gelenek ve görenekleri, inançları, estetik değerleri ve alışkanlıkları vardır. Farklı kültüre ait fertler arasında oluşan iletişimde, tıpkı aynı kültürün fertleri arasında olduğu gibi, insanların birbirlerine duygularını, düşüncelerini, tecrübelerini, gereksinimlerini, isteklerini, bilgilerini, alışkanlıklarını ve geleneklerini aktardıkları bir iletişim sürecidir. Ancak iletişim sürecine katılan fertlerin farklı kültürlerden gelmeleri, farklı anlayışlara sahip olmaları, onların aynı inançları, değerleri, davranış kurallarını paylaşmadıkları anlamına gelir. Farklı kültürlere ait bireyler arasında yaşanan sorunların tümü, kültürlerarası iletişim sorunları olarak isimlendirilemez.

2.5.2. Kùltùrlerarası İletişimin temel kavramları

Kùltùrlerarası iletişim kavramını ve iletişim süreçlerini açıklayabilmek adına öncelikli olarak kùltùrlerarası iletişim konusunun başlıca unsurlarını ve kavramlarını tanımlamak ve irdelemek yerinde olacaktır.

2.5.2.1. Çokkùltürlülük

Çokkùltürlülük temel olarak birçok farklı kùltürün bir arada yaşadığı toplumları tanımlayan bir başlıktır. Eşitlik prensibine dayanır ve ilgili prensip ışığında tabana doğru yayılım gösterir. Farklı sosyal çevrelerden, dini inançlardan, etnik kökenlerden veya milletlerden gelen şahıslardan oluşan çağdaş toplumların bir niteliği olmasının yanı sıra çokkùltürlülük kavramı, bu çeşitliliği siyasi normlara ve kuruluşlara kaydetmeyi de öneren belli bir siyasi programı ifade etmektedir (Aslan, 2020).

Yeni bir kavram olmakla beraber çokkùltürlülük olgusunu yeni bir kavram olarak tanımlamak, bizleri yanlış düşünelere sevk edecektir. Çokkùltürlü yapıya sahip olan toplumlarda farklı olan kùltürlerin birbirlerine saygı duymaları gözlemlenmektedir. Tarih boyunca çeşitli kùltürlerin aynı zamanlarda yan yana ve birlikte yaşadıklarını ispatlamaktadır. Daimi bir etkileşim ve değişim süreci olan tarih, çeşitli grupların sürekli olarak birbirleri ile dirsek teması içerisinde bulunmak durumunda oldukları, birbirleri ile gerek savaş gerek ticaret sonucu irtibat içerisinde oldukları ve tüm bunlar yaşanırken birbirlerini etkiledikleri ve kendi içlerinde de değişimlere sebep olan bir süreçtir.

2.5.2.2. Kùltùrlerarasılık

Kùltùrlerarasılık, iki veya daha fazla kùltürün veya daha doğrusu farklı belirli kùltürel kimliklerin temsilcilerinin, herhangi bir bakış açısı diğerlerine üstün gelmeden veya “normal” olarak kabul edilmeden, eşit koşullarda ilişkili olduğu sosyal, kùltürel ve iletişimsel bir olgudur. Kùltùrlerarasılık ön yargı ve kalıp düşüncelerden uzak bir anlayış olarak anlamlandırılmaktadır.

Kùltür her zaman sık sık değiş tokuşların ve melezleşmelerin olduğu bir alan olmasına rağmen, kùltùrlerarasılık kavramı modern zamanların tipik bir özelliğidir. Günümüzde küreselleşme ve dijital ticaret, çok uzak coğrafyalardan ve kùltürlerden bireyleri bir araya getiren bir olgudur. Bu nedenle kùltùrlerarasılık düşünsel, çeşitlilik, çoğulluk ve çok kùltürlülük gibi diğer benzerlerle temas halindedir.

2.5.2.3. Kùltürler farklılıklar

Kùreselleşen dünyada kùltürel farklılık olgusu ve bu olgunun meydana getirdiği iletişim sorunu bir gerçektir. Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak gelişen ve herkesin ulaşımına imkân sağlayan iletişim teknolojileri bu sorunda başrol oynamaktadır. Cemiyetlerin sosyoekonomik şartları, turizm, eğitim ve özellikle siyaset gibi sahalarda olan etkileşimler kùltürlerarası iletişimi kaçınılmaz hale getirmektedir.

Bu bağlamda farklı kùltürlerdeki farklı unsurları anlayıp açıklamak zor olmakla birlikte, ilgili farklılıkların doğal bir sonucu olarak yanlış anlaşılımları da meydana getirmekte olup farklı kùltürlerden gelen insanlar için iletişim ve ÷lkeye uyum gösterme en önemli problemlerden birini oluşturmaktadır.

3. İNTERNET VE SOSYAL MEDYA

3.1. İnternetin Tarihçesi

İnternet teknolojisinin ortaya çıkışındaki macera askeri amaçlı düşünülen bir sistemin tasarımı konusunda ortaya atılan bir fikir sonrası açığa çıkmıştır. Bu konu ile ilgili ilk somut adımlar 1962 senesi ağustos ayında MIT (Massachusetts Institute of Technology)'den J.C.R. Licklider'in kaleme aldığı makaleler ile atılmıştır. Bu makaleler "Galactic Network" mefhumunu inceler ve söz konusu makalelerde, şahısların bulundukları yerlerden o günlerde oldukça yavaş ve güvensiz olan iletişim araçları yerine bilgiye çabucak erişimleri ve bilginin hızla paylaşımının hedeflendiği anlatılmaya çalışılıyordu. Hedeflenen bu yaklaşım, halihazırda günümüzde vazgeçilmezimin konumunda olan internet sistemi ile oldukça büyük bir benzerlik sunuyordu. Bu yaklaşım Licklider'ı, 1962 senesi ekim ayında başlatılan DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) adı verilen bilgisayar araştırma programının ilk koordinatörü yapmaya yetmiştir. DARPA'da bulunduğu süre içinde ekip arkadaşlarından Ivan Sutherland, Bob Taylor ve MIT araştırmacılarından Lawrence G. Roberts'i bilgisayar ağlarının önemi konusunda ikna etmeyi başarmıştır. MIT'den Leonard Kleinrock, paket anahtarlama teorisi ile ilgili ilk makaleyi Temmuz 1961 yılında, ilk kitabı ise 1964 yılında yazmıştır. Kleinrock, bilgisayar haberleşmesinde paket anahtarlama kavramının devre anahtarlama göre daha etkin bir çözüm olduğu konusunda Roberts' i ikna etmeyi başarmıştır. Bu olay, bilgisayar ağlarına doğru giden yolda önemli bir adım olmuştur.

Buna göre, 1962 yılında Amerikan Askeri Araştırma Projesi (ARPANET) (Advanced Research Projects Authority Net) ve Massachusetts Institute of Technology'nin ortak hareketleri doğrultusunda “galaktik bir ağ” sistemi düşüncesi ortaya atılmış ve ARPANET bağlamında ilk bağlantı, University of California at Los Angeles (UCLA), Stanford Research Institute, University of Utah ve University of California at Santa Barbara arasında, 1969 yılında gerçekleştirilmiştir (Çakır & Topçu, 2005; Güçdemir, 2012).

ARPANET aracılığıyla, aktif hizmette bulunan askeri üsler arasındaki bilgi ve iletişim akışı ortaya konmuştur (Ellsworth & Ellsworth, 1994). ARPANET, 1960'lı yılların başlarında ABD Savunma Bakanlığı tarafından desteklenen ağ çalışmalarından birisidir. İnternet Protokolü'nü (IP) kullanan ilk ağ olan ARPANET (Gelişmiş

Araştırma Projeleri Dairesi Ağı), ABD Savunma Bakanlığı bünyesine bağlı ARPA (Gelişmiş Savunma Araştırmaları Projeleri Birimi) tarafından geliştirilen dünyanın ilk paket dağıtım ağı ve evrensel internetin öncüsüdür.

Gerçekleştirilen bağlantılar doğrultusunda internet teknolojisinin temellerinde yatan sayısal sistemler arası iletişim yaklaşımının ortaya çıktığı ortadadır. Bu iletişim yaklaşımını test etmek amacıyla 1965 yılında Roberts, Thomas Merrill ile birlikte Mass.'taki bir TX-2 bilgisayar ile California'daki bir Q-32 bilgisayarını düşük hızlı dial-up telefon hattı üzerinden birbirileri ile haberleştirmeyi başarmıştır. Bu kurulan ilk geniş-alan (wide-area) bilgisayar ağı olmuştur. Bu deney göstermiştir ki, zaman-paylaşımlı bilgisayarlar birbirileri ile iyi bir şekilde çalışabilmekte ve verilerini paylaşabilmektedir. Devre anahtarlama telefon sistemleri ise bu iş için uygun değildir. Kleinrock paket anahtarlama konusundaki gereksinimi kabul ettirmiştir.

İnternet'in temeli sayılabilecek olan söz konusu iletişim teknolojisini dünyaya duyurulması ise, 1972 yılının Ekim ayında gerçekleştirilen Uluslararası Bilgisayar Haberleşmesi Konferansı'nda gerçekleşmiştir (Çakır & Topçu, 2005; Güçdemir, 2012). Bu tanıtım, yeni ağ teknolojisini dünyaya ilk tanıtımıydı. İlk tanıtımından günümüze internet teknolojilerinin birey ve toplumların yaşamlarında azımsanamayacak nitelikte önemli bir konuma erişmiştir.

3.2. İnternetin Gelişimi

İlk ortaya çıkan ARPANET programı, zaman içerisinde gelişerek günümüzde kullandığımız internete evrilmiştir. Ortaya ilk çıktığında internet kavramı, pek çok farklı tasarıma sahip birbirinden bağımsız ağların varlığı fikrine dayanıyordu. Paket anahtarlama ağı olan ARPANET ile başlayan süreç daha sonra paket uydu ağları, yer tabanlı paket radyo ağları ve diğer ağlar ile devam etmiştir. Günümüzde kullandığımız internet ise, açık mimarili ağ adı verilen bir kavrama dayanır. Açık mimarili bir ağda, ayrı ayrı her ağ bağımsız olarak tasarlanabilir ve üretilebilir. Ayrıca her biri kendine özel bir ara yüze sahip olabilir. Her ağ, özel bir ortama ve kullanıcı ihtiyaç ve isteklerine göre tasarlanır. Genel olarak ağların tipi ve coğrafi konumları konusunda bir sınırlama yoktur ancak bazı özel kısıtlamalar olabilir. İnternet geliştirilme sürecinden günümüze kadar olan süreçte hızla gelişmiş ve gün geçtikçe de gelişimini büyük bir hızla sürdürmektedir.

3.3. İnternetin Kullanım Şekilleri

İnternet teknolojileri günümüzde çeşitli amaçlara yönelik olarak kullanılabilir. Söz konusu kullanım şekilleri temel olarak bilgi, iletişim, eğlence ve ticaret olmak üzere 4 ana başlık üzerinden incelenebilir.

3.3.1. Bilgiye zamandan ve mekândan bağımsız erişim imkânı

İnternet öncesi alışlagelmiş klasik bilgi edinme kaynakları harici (kütüphaneler, ansiklopediler vb.) kısa zaman içerisinde bilgiye ulaşım olanağı sağlayan bir teknoloji mevcut değildi. İnternet sayesinde yazılı, sesli, görüntülü vb. tüm bilgi kaynakları “tek bir çatı altında” toplanmıştır.

3.3.2. İletişim çeşitliliği

İnternet, ARPA programı tarafından nükleer savaş durumunda komuta merkezleri imha edilse dahi silahların ateşlenebilmesi amacı ile başlatılan bir projedir. İnternet askeri amaçların dışında sivil kullanıma da açıldığı andan itibaren iletişim yollarında çeşitli alternatifler sunmaya olanak tanımıştır. Ve hızla tüm dünya ülkelerinde yaygınlık kazanmıştır.

Günümüzde e-mail (elektronik posta), mesajlaşma uygulamaları (WhatsApp, Signal, Telegram vb.), görüntülü ve sesli mesajlaşma uygulamaları (Discord vb.) sayesinde interaktif iletişim olanağı sağlanmıştır. Sesten hariç görüntü iletişimi de günümüzde artık mümkün hale gelmiştir. İnternet kullanımına uyumlu olarak üretilen kameralar sayesinde (web cam) görüntü iletimi yapılmaktadır. Böylelikle bazı siteler aracılığı ile İzmir’den internete girip canlı olarak Tokyo trafiğini izleyebilme imkânına sahip olabiliyoruz.

3.3.3. Eğlenceye erişim imkânı

Her yaştan, cinsiyetten, eğitim seviyesinden olan dünyanın her tarafındaki internet kullanıcılarına zekâ oyunlarından kumara, strateji oyunlarından spor oyunlarına kadar çeşitli eğlence platformlarına erişim imkânı sağlanmıştır. Çoklu oyun alternatifleri ile birlikte dünyayı farklı coğrafyalarında varlık gösteren birçok birey, birbirleri ile tanışmalar dahi aynı oyun platformlarında bir araya gelerek, iletişim kurma ve oyun programlarına erişme imkânına sahip olmaktadır.

Tabi ki eğlence anlayışı sadece oyundan ibaret değildir. Her bireyin eğlenme şekli farklıdır. İnternet üzerinden film izlenebilir, araştırmalar yapılabilir, sosyal medya uygulamaları ile tanındık olan veya olmayan bireyler ile iletişim kurmak ve paylaşımlarda bulunmak mümkündür.

3.3.4. Ticaret ve e-ticaret fırsatları

İnternetin askeri kullanımı sonrasında en önemli kullanım alanlarından biri de ticaret alanıdır. Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren şirketler internet sayesinde dünyanın her yerinde ticaret yapabilme imkânına kavuşmuştur. Günümüzde internetten öncelikle ürün veya hizmet başta olmak üzere neredeyse aklınıza gelen her şeyi tedarik edebilirsiniz (Ebay, Alibaba, N11, Hepsiburada, Ustaburada vs.). Bu sebeple internet teknolojilerinin ticaret alanında büyük değişimlerin yaşanmasına sebebiyet verdiğini ifade etmek yerinde olacaktır.

3.4. Türkiye’de İnternet Tarihi

12 Nisan 1993 yılında TÜBİTAK-ODTÜ (TR-NET) iş birliği ile DPT projesi çerçevesinde Türkiye global internet ağına bağlanmıştır. 64 kbit/sn hızındaki bu hat ODTÜ’den uzun bir süre ülkemizin dünya ile arasındaki tek internet bağlantısı olmuştur. Daha sonra ise sırasıyla Ege Üniversitesi (1994), Bilkent (1995), Boğaziçi (1995), İTÜ (1996) global internet ağlarına bağlantılarını gerçekleştirmiştir.

Türk Telekom’un 1995 yılında açtığı ihale ile bir konsorsiyum tarafından oluşturulan TURNET 1996 senesinin ağustos ayında çalışmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra 1996 yılının haziran ayında TÜBİTAK bünyesinde Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurulmuştur.

ULAKBİM’in temel görevlerinden biri en yeni teknolojileri kullanarak Türkiye çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayacak Ulusal Akademik Ağ (ULAKNET) adıyla hızlı bir iletişim ağı kurmak ve bu ağ aracılığı ile bilgi hizmetleri vermektir (<http://www.ulakbim.gov.tr/>).

Türkiye’de transmisyon hatlarını kurma yetkisi ve bunlar üzerindeki mülkiyet hakkı 10.06.1994 tarih ve 4000 sayılı kanunda değişik 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu’nun 1.maddesi gereğince Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Türk Telekom)’ne ait bulunmaktadır. Böylece Türk Telekom’un internet omurgası konusunda da tekel yetkisi konumuna sahip olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Buna karşılık,

omurganın diğer alt sistemlerinin mülkiyeti Türk Telekom dışındaki özel ve kamu kuruluşlarına ait olabilir. Diğer yandan Türk Telekom, kanunun 2. ve 3.maddeleri gereğince özel ve kamu kuruluşlarına ruhsat verebilmektedir (İçel, 1998: 415).

Günümüzde Türkiye’den internet çıkışını sağlayan merkezleri dört grupta sıralayabiliriz;

- Üniversite ve akademik kuruluşların internet bağlantılarını sağlayan ULAKNET çıkışları,
- Genellikle ticari kuruluşların ve internet servis sağlayıcılarının (İSS) yararlandığı TURNET çıkışları,
- Bazı özel şirketlerin ve servis sağlayıcıları, TURNET ile yaptıkları İnternet Erişim Noktası, (İEN) anlaşması (yasa gereğince verilen ruhsat) sonrasında kullandıkları firma bazlı doğrudan yurtdışı internet çıkışları,
- Bunların dışında kalan diğer bağlantılar.

3.5. Sosyal Medya

İnternetin askeri amaçlardan sıyrılıp halka inmesiyle birlikte kullanım alanları gün geçtikte artmıştır. Başlangıç dönemlerinde geleneksel medyanın yerini alarak neredeyse basılı medyanın sonunu getirmiştir. Sosyal medya pek çok kişi ve kurum tarafından aktif olarak kullanılmakta olup, kullanıcılarının kendi içeriklerini ürettiği, yayınladığı ve paylaştığı online bir ağıdır.

3.5.1. Sosyal medya kavramı

Gelişen teknolojik yeniliklerin ortaya çıkarttığı kargaşa, yeni medya kavramı ile alakalı birçok terimi ortaya çıkartmıştır. Uydu yayınlarının 1965 tarihlerinden itibaren kullanılmaya başlanmasıyla birlikte hayatımıza, koaksiyonal kablolar, televizyon, radyo gibi kavramlar dahil olmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ve yaygınlaşması sonucu bireysel veya grup iletişimini sağlayan e-mail, mesajlaşma, sosyal medya uygulamaları diğer geleneksel iletişim uygulamalarının yerini almıştır (Hesmondhalgh, 2007: 240-241). Akıllı telefonların kullanılmaya başlanması ile kullanılan sosyal medya uygulamaları sayesinde, e-mailler ve geleneksel medya eski popülerliğini yitirmiştir. Akıllı telefonlardaki bu uygulamalar sayesinde bilgisayarlara

veya tabletlere olan ihtiyaç da ortadan kaldırmıştır. Kısacası hareket alanı daha özgürdür, herhangi bir mekana bağlı kalma zorunluluğu yoktur.

İnternetin ilk adımlarını atmaya başladığı dönemlerde kontrol tamamen site kurucusu ve yöneticilerinin elindeydi ve kullanıcılar yalnızca bu kişilerin bizzat kendilerinin yazdığı veya başka üreticilerden elde ederek siteye yüklemiş oldukları içerikleri tüketmek durumundaydı (Ergenç, 2011). Kullanıcıların tamamen pasif ve tüketici pozisyonunda oldukları bu dönem Web 1.0 olarak adlandırılır (Yeşim, 2017: 7). Web 1.0 kullanıcılara yorum yapma, görüş bildirme veya bilgi paylaşımı gibi özellikler sunmamaktaydı (Horzum, 2010: 603).

Bir süre sonra kullanıcılar ve mevcut sitelerin yöneticileri gelişen teknolojinin ve yaygınlaşan internet teknolojilerin etkisiyle farklı arayışlar ve geliştirmeler talep etmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda çalışmalarını arttıran geliştiriciler daha sonraları Web 2.0 adını alan kavramı ortaya çıkartmışlardır. Web 2.0 uygulamalarının temel farkı, kullanıcılarına içerik oluşturma, paylaşma ve yorumlama fırsatını vermesidir. Bu sayede bireyleri tüketici olmaktan üreticilik konumuna taşımıştır. Kullanıcıların üretici konuma geçmesiyle birlikte, Facebook, Twitter, Google, Instagram, Skype, Wikipedia gibi yeni platformlar ortaya çıkmış ve insanlar tarafından aktif kullanılmaya başlamıştır (Yeşim, 2017: 7). Sosyal etkileşime, paylaşma ve iş birliğine dayalı bir platform olan Web 2.0 teknolojisini, sosyal ağ siteleri de kullanarak bu ortama uyum sağlamaya başlamışlardır (Karal ve Kokoç, 2010: 251). Web 2.0 teknolojisi ve artan internet kullanımı, sosyal medyanın popülerliğini günden güne arttırmıştır. Bu teknoloji kullanılarak oluşturulan ve kişilerin daha fazla etkileşimini sağlayan, topluluklar oluşturmalarına ve birlikte projeler geliştirmelerine aracılık eden site ve uygulamalar genel itibariyle sosyal medya diye adlandırmaktadır.

3.5.2. Sosyal medyanın gelişimi ve sosyal medya araçları

Yeni medya; gelişen teknoloji sayesinde bilgisayar ve internetin çok yönlü ve dijital platformlara evrilmesi neticesinde oluşan, karşılıklı etkileşime dayalı medya olarak tanımlanmaktadır (Mişçi, 2006: 128). Karşılıklı mesaj alışverişi ile sürece dâhil olmayı ifade eden etkileşim bu terimin en önemli unsurudur. Grup ne kadar büyük olursa olsun, üyelerin her biriyle ayrı ayrı mesajlaşmanın önünün açık olması yeni medyanın kitesizleştirme özelliğidir.

Çeşit olarak pek çok türü olup geniş bir yelpaze sunan sosyal medya uygulamalarının bazıları şunlardır:

- Facebook, MySpace, LinkedIn, Friendster, Hi5, Friendfeed, Formspringa, Xing gibi sosyal ağlar,
- Şirket blogları, Cnet, The Huffington Post, BoingBoing, Techcrunch, Kottke gibi bloglar,
- Youtube, Dailymotion, Google Videos, Yahoo Video It's on gibi video paylaşım ağları,
- 1x, Flickr, Deviantart, photosig, Fotocommunity, Photo, Photodom gibi fotoğraf paylaşım ağları,
- Wikipedia, Intelipedia gibi Wiki tarzı bilgi paylaşım ağları,
- Twitter gibi mikro blogging paylaşım ağları gibi sitelerdir.

Kullanıcılarının hesap oluştup arkadaşlarını ve başka site kullanıcılarını listelemesine, onlarla etkileşime geçmesine imkân tanıyan SixDegrees.com, sosyal paylaşım ağlarının öncüsü niteliğindedir. Zaman içerisinde milyonlarca kullanıcıya ulaşan site, “zamanla popülerliğini yitirmiştir ve 2000 yılında kapanmıştır. 1999’da AsianAvenue, Black Planet, LiveJournal, 2000’de LunarStorm, MiGente, 2001’de Cyworld, Ryze, 2002’de Fotolog, Friendster ve Skyblog siteleri kullanıma açılmıştır. Bu sitelerden bazıları halen aktiftir” (Hazar, 2011: 151). Kısacası sosyal ağların öncüsü blog ve micro blog siteleri olmuştur.

“2003’te Couchsurfing, Myspace, LastFm, Tribe.net, LinkedIn, Hi5 2004’te Flickr, Orkut, Dogster, Multiply, Mixi, Dodgeball, Piczo, Care2, Catster, Hyves, ASmallWorld, 2005’te Yahoo!360, Youtube, Cyworld, Ning, Bebo, Reddit ve 2006’da da Mychurch, Twitter, Stylehive, Fabulously40 kullanıcılar tarafında tercih edilen uygulamalardır” (Hazar, 2011: 151).

“Sosyal medya uygulamaları arasında en yoğun olarak kullanılan Facebook’u, Harvard Üniversitesi öğrencisi olan Mark Zuckerberg ve arkadaşları 2004’te Harvard Üniversitesinde kurulmuştur” (Liebert, 2011: 16). “Uygulama sayesinde kullanıcılar arkadaş çevreleri ile etkileşime girebilmekte, paylaşımlar yapabilmekte ve karşılıklı mesajlaşabilmektedirler” (Gürkaynak, Doğan, Barutçu ve Haşiloğlu, 2016: 3). Zamanla canlı yayınlar yapılmasına da olanak sağlayan Facebook, günümüzde

oyuncuların canlı yayınlar yapmasına ve rakip firmalardan izleyici çekmesine olanak sağlamıştır.

Başta Hollywood yıldızları tarafından kullanılmaya başlanarak spot ışıklarını üzerine çeken, ardından gençlerinde siteye dâhil olmaya başlamalarının ardından popülerliğini “günden güne arttırmış bir uygulama halini alan Twitter adlı sosyal medya uygulaması, 400 karakteri aşamayacak kısa cümlelerle iletişim kurma imkânı sağlamaktadır” (Hazar, 2011: 151). “Uygulama Evan Williams, Jack Dorsey ve Biz Stone tarafından 2006 yılında geliştirilmiş ve bireylerin düşüncelerini, yaşadıklarını, deneyimlerini 140 karakter kullanarak herkese açık paylaşım yapabilmelerine imkan sağlamış, mobil teknolojilerden takip edilmesi erişilebilirliğini ve hız sürecini artırmıştır” (Odabaşı, 2012: 95-100) Halihazırda ise milyarder Elon Musk tarafından astronomik bir ücret karşılığında şirketin büyük ortağı ve yönetim kurulu başkanı Jack Dorsey’den satın alınmıştır.

Çektikleri fotoğrafları sosyal çevreleri ile “paylaşmak amacıyla Kevin Systrom ve Mike Krieger isimli girişimciler 2010 yılında Instangram şirketini kurmuş, uygulamalarını tasarlayarak insanların kolayca adapte olabilecekleri bir arayüz ile kullanıma sunmuş ve çok kısa sürede insanlar tarafından beğenilerek popüler uygulamalar arasında yerlerini edinmişlerdir” (Çam ve İşbulan, 2012: 15). “Uygulama fotoğraf ve video paylaşımına olanak sağlamakta ve kullanıcıların bu paylaşımlara yorum yapmalarına imkân tanımaktadır” (Yeniçıktı, 2016: 95). Hâlihazırda canlı yayın yapmaya da imkân vererek adeta bir stream servisine evrilmiş, influencer ve ünlülerin gözdesi olmuştur. Tüm bu gelişimlerinden sonra popüleritesi oldukça artmış ve Facebook tarafından satın alınmıştır.

Örnek olarak verilen söz konusu bu uygulamalar insanların duygu ve düşüncelerini paylaşabildikleri, işlerini ve ortaya çıkartmış oldukları sanat eserlerini paylaşabildikleri, karşılıklı iletişim kurabildikleri, oyun oynayabildikleri, arkadaşlık ve dostluklar kazanabildikleri, günlük yaşam pratiklerini sosyal çevrelerine gösterebildikleri mecralar haline gelmiştir.

3.5.3. Sosyal medyanın avantaj ve dezavantajları

“Gerek birey gerekse toplum yaşantısına etki eden sosyal medya, kullanıcılarının bilgiye en hızlı ve en pratik bir şekilde ulaşmalarını sağlamaktadır. Kullanılan bu çevrimiçi sosyal medya ağları ve internet, sağladığı faydaların yanı sıra bazı

problemleri de ortaya çıkartmıştır” (Bayzan, 2013: 259). Konunun uzmanları tarafından gerçekleştirilen araştırmalar, sosyal medyanın faydasının yanı sıra, birey ile gruplar arasında birtakım olumsuz unsurlarının mevcut olduğunu da ortaya çıkartmıştır.

3.5.3.1. Sosyal medyanın avantajları

Sosyal medyanın olgusunun hayatımıza sirayet eden birçok avantajı bulunmaktadır. Bir platformda paylaşılan verilerin çeşitliliği ve bilginin niceliği (çokluğu) ve paylaşım süratinin sürekli güncelliğini koruyor olması söz konusu yararların başında gelmektedir. Ancak tabi ki bu bilgilerin bu paylaşılan her bilginin doğru olduğu anlamına gelmemektedir. Günümüzde sıklıkla kullanılan sosyal ağların hemen hemen hiçbiri, üyelerinden (kullanıcılarından) nerede ise bir meblağ talep etmemektedir. Bu uygulamalarda zaman ve mekân kavramı yoktur. Sosyalleşmekten sakınan, “yüz yüze iletişimi sevmeyen veya tercih etmeyen utangaçlık hissi yüksek bireyler, sosyal medya uygulamaları sayesinde yeni arkadaşlıklar kurabilmekte ve paylaşımlarda bulunabilmektedir” (Magsamen-Conrad ve Greene 2014, s. 23). Yürütülen çalışmalar, “bireylerin sosyal medyayı günlük hayatın bunalımından bir kaçış olarak gördüklerini ortaya koymaktadır” (Cengizhan, 2015; Ekşi ve Ümmet, 2013; Turel ve Serenko, 2010: 1043). Gerçekten de sosyal medya araçları günümüzde bireylere zorlu gerçek yaşamlarından ferah sanal dünyalara kaçış imkanı sağlamaktadır.

“Birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da sosyal medyanın getirdiği yenilikler mevcuttur. Gerek uzaktan gerekse sınıf eğitimlerinde geliştirilen uygulamalarının eğitime olumlu katkıları bulunmaktadır. Öğrencilerin bu uygulamalar aracılığıyla işlenen derslere daha fazla katılım gösterdikleri ve okula daha büyük bir istekle gittikleri gözlemlenmiştir” (Baloğlu, 2015: 10). Ve dahi öğrencilerin sanal ortamlarda yürütülen derslere daha fazla düzeyde katılım sağladıklarını ifade etmek yerinde olacaktır. Özellikle bu durum yaşamış olduğumuz pandemi döneminde kendini daha da yüksek düzeyde hissettirmiştir.

3.5.3.2. Sosyal medyanın dezavantajları

Sosyal medyanın pozitif etkileri olduğu kadar negatif etkileri de bulunmaktadır. İnsan hayatına hızla giren sosyal medyanın geleneksel medyadan farklılaştığı en önemli nokta doğru ya da yanlış olması fark etmeksizin bilginin çok hızlı bir şekilde yayılma

eğilimidir. Doğruluğu kanıtlanmamış bilgilerin “neden olduğu bilgi kirliliği, fazla zaman geçirmekten kaynaklı kitap okuma alışkanlıklarındaki gerileme, hareketliliğin az olması neticesinde ortaya çıkan bedensel sağlık sorunları da sosyal medyanın olumsuz yönleri arasındadır” (Zaharmand, 2010: 41-43; Zenelaj, 2014: 83-84).

Özel yaşamın mahremiyetinin muhafaza edilememesi, sosyal medyada harcanan vaktin gün geçtikçe artan bir ivme kazanmasından kaynaklı kazanılan olumsuz deneyim ve alışkanlıklar ve söz konusu bu alışkanlıklar sonucunda sosyal medya bağımlılığının sirayet etmesi, boş zaman kavramının ortadan kaldırılması, kimlik bunalımlarının ortaya çıkması, kullanıcıların sosyal medyada fazla vakit geçirme istekleri nedeni ile öncelikli görevlerini ötelemelerine veya yerine getirememelerine sebep olması gibi durumlar kullanıcıların iş ve özel hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sosyal medya kişilerin sanal kimlikler oluşturarak sahte maskeler arkasında kolaylıkla gizlenebildikleri bir ortam olması nedeni ile özellikle genç kullanıcıların bu sanal kimlikli kullanıcılarla tehlikeli bağlantılar kurmalarına, dolandırıcıların ve fidyecilerin kurbanı olmalarına neden olabilmektedir.

4. BALKANLAR, BALKAN KÜLTÜRÜ VE BALKAN GÖÇMENLERİ

4.1. Osmanlı İmparatorluğu ve Balkanlar

İnsanlık tarihinde 20. yüzyıl başlarına kadar toprak, temel zenginlik kaynağı olarak görülüyordu. Tarihteki tüm devletlerin temel amacı sınırlarını olabildiğince genişleterek bölgesindeki en büyük güç haline dönüşmektir. Topraklar genişledikçe beylikler krallıklara, krallıklarda imparatorluklara evriliyordu. Topraklar büyüdükçe tarım ve hayvancılık yapılan alanlar büyüdüğü gibi fazlaca askerlik yapabilecek bireye de ulaşım imkânı sağlıyordu. Yine eğer topraklar üzerinden geçen önemli bir ticaret yolu (ipek yolu, baharat yolu vb.) geçiyorsa, tüccarlardan elde edilen vergi ve kervansaraylarda konaklamaları sırasında harcadıkları ücretler (Kervansaraylar ilk 3 gün konaklama ve yeme-içme dâhil her türlü imkânın sunulduğu, 3 günden sonraki her gün ücrete tabii konaklama ve ticaret için yapılmış yapılardır.) iyi birer gelir kapısıydı.

4.1.1. Balkanlar’da Osmanlı imparatorluğu

Osmanlı Devleti 1299 yılında resmen kurulduğunda sınırlarını genişletmesi için son derece elverişli bir ortam vardı. Batısında zayıflamış bir Bizans İmparatorluğu, doğusunda ise Selçuklu Devleti’nin yıkımından sonra derebeyliklere dağılmış medeniyetler beşiği Anadolu toprakları vardı. Bu durumu fırsat bilen Osmanlı, kuruluşundan itibaren bu durumu lehinde kullanıp 15. yüzyıl sonlarına doğru büyük bir imparatorluk haline dönüşmüştür. Söz konusu bu büyük imparatorluk için Balkanlar özellikle 6 nedenden ötürü oldukça önemli bir bölge olarak addedilmektedir:

1. Osmanlı Devleti, kuruluşunda öncelikle balkan bölgesinde büyüyüp geliştirdi, daha sonrasında yüzünü Anadolu’ya çevirip gelişimini sürdürdü. Bu sebeple Balkan topraklarının emniyeti aslında Osmanlı Devleti’nin emniyeti demektir (Ortaylı, 2006: 46) olarak addedilmektedir.
2. Bölgede bulunan zengin kentler Osmanlı devlet hazinesi adına “önemli bir gelir kapısıydı. Selanik, Saraybosna, Sofya gibi bölgenin önemli ticaret kentleri de devlete büyük oranda ticari gelir sağlıyordu. Ayrıca bölgede bulunan bazı devletler önemli düzeylerde haraca bağlanmıştı” (İnalçık, 1994: 261). “Sırbistan ve Doğu Makedonya’dan ise gümüş, altın, kurşun ve bakır madenleri işlenmek üzere Anadolu’ya getiriliyordu” (Beldiceanu, 1995: 154).

3. Bölgede hâlihazırda gelişmiş olan bir tarım ve hayvancılık sektörü bulunmaktaydı. Bu sektörden elde edilen hammaddeler ile ordunun ve “Osmanlı’nın kalabalık kentleri olan Edirne, İstanbul, Selanik ve Bursa gibi şehirlerde yaşayan halkın ihtiyaçları karşılanıyordu” (İnalcık, 1994: 256).
4. “Avrupa’da meydana gelen teknolojik ve entelektüel yenilikler ve siyasal gelişmeler hakkında haberler Osmanlı İmparatorluğu’na Balkanlar üzerinden ulaşıyordu. Örneğin silah yapım teknolojisi Osmanlı’ya Balkanlar üzerinden ulaşmıştır. Ayrıca Raguza’lı gemi yapım ustaları Osmanlı tersanelerine çağırılmış ve buralarda Osmanlı donanması için güçlü gemiler yapmışlar” (İnalcık, 1994: 264) ve Osmanlı’nın bölgenin önemli deniz güçlerinden biri haline gelmesinde rol oynamışlardır. Zira Balkan coğrafyasının, Avrupa kıta ülkeleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasında kültür, bilgi, tarih, teknoloji ve iletişim köprüsü görevi gördüğünü ifade etmek mümkündür.
5. “Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde devşirme sisteminin en fazla uygulandığı bölgeydi. Yani burası Osmanlı İmparatorluğu’na çok sayıda asker ve yönetici sağlamaktaydı” (İmber, 2006: 178).
6. Aynı zamanda Balkan bölgesi 1453 yılı itibariyle Osmanlı İmparatorluğunun merkezi konumu olarak addedilen İstanbul ilini Avrupa’ya karşı savunan “ileri karakol” statüsüne sahip kıymetli ve stratejik bir önemi haizdir.

Bu altı ana gerekçeler sebebi ile Osmanlı padişahları, idarecileri ve yönetim erkleri Balkan coğrafyasında mümkün olabilecek en uzak noktaya değin ilerlemeye ve Balkan coğrafyasını ellerinde tutmaya ve bölgenin üzerinde hakimiyet kurmaya başat önem vermekteydiler.

4.1.2. Balkanlar’da Osmanlı hâkimiyeti

Yaklaşık olarak 550 yıllık bir süreci kapsayan zaman diliminde Balkan deneyimi Balkan topraklarında ilerlemenin sağlanması ve hâkimiyetin tesis edilmesi dönemi (1354-1683), hâkim olunan toprakların kaybedilmeye başlanması, mevcut hükümlanlığın zayıflaması ve gerileme dönemi (1683-1821), gücün azalması, hâkim olunan bölgelerin yıkımı ve Osmanlı İmparatorluğunun Balkan coğrafyasında çekilme dönemi (1821-1913) olmak üzere üç bölüme ayrılır.

Balkan coğrafyasına Orhan Bey'in en büyük oğlu olan Süleyman Bey önderliğindeki Osmanlı askerleri 1354 yılında Gelibolu'dan giriş yapmışlardır. Gelibolu'da 1 Mart gecesi gerçekleşen zelzele sonucu şehri çevreleyen surların bir bölümünde yıkım gerçekleşmiş ve Osmanlı askerleri için geçiş noktası oluşturmuştur. Zelzele esnasında “Gelibolu çevresindeki ilçelerden biri olan Biga çevresinde komutasında bulunduğu askerler ile istirahatte bulunan Süleyman Bey, şehri çevreleyen surlarda bir yıkım gerçekleştiğini fark etmiş ve askerleri ile birlikte içeriye sızarak Osmanlı'ya Balkanların kapısını aralamış olmuştur” (Beldiceanu, 1995: 29).

Kronolojik olarak 1364 yılında Sırp sındığı, 1371 yılında Çirmen, 1389 yılında Birinci Kosova, 1396 yılında Niğbolu, 1444 yılında Varna ve 1448 yılında İkinci Kosova savaşları ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu, Balkan topraklarındaki hâkimiyetini adım adım ilerletti. Elde ettiği her toprakla birlikte daha da güçlenen Osmanlı İmparatorluğu, Sırp sındığı Savaşı'nda Sırp ve Bulgar ittifakını, Çirmen Savaşı'nda Sırbistan Krallığını, Birinci Kosova Savaşı'nda Sırp ve Bosna ordularını, Niğbolu ve Varna savaşlarında Macaristan Krallığı komutasında oluşturulan Hristiyan (Haçlı) ordularını, İkinci Kosova Savaşı'nda ise Macaristan, Eflak, Lehistan ve Sicilya ittifakını yenilgiye uğratarak bölgedeki egemen güç haline geldi.

Edirne (1361), Filibe (1363), Niş (1375), Serez (1383), Ohri (1385), Sofya (1386), Şumnu (1388-1389), Üsküp (1392), Tırnova (1393), Vidin (1396), Niş (1428), Selanik ve Yanya (1430), Zvornik ve Srebrenica (1439), İstanbul (1453), Novo Brod (1455), Atina (1458) gibi bölge için oldukça yüksek öneme sahip olan Balkan kentlerini takribi bir yüzyıl içerisinde ele geçirdi.

Adriyatik denizinin başat ticaret merkezi olarak konumlanan Ragusa (Dubrovnik) Cumhuriyeti 1458 yılında Osmanlı İmparatorluğunun kontrolüne geçerek vergiye bağlanmıştır. 1449 yılında İskender Bey ayaklanması ile Osmanlı'dan ayrılan Arnavutluk, 1478 yılında yeniden Osmanlı İmparatorluğunun hegemonyasına girmiştir. 1458-1460 yılları arasında Mora Yarımadası, 1463 yılında Bosna, 1479 yılında İşkodra, 1482 yılında Hersek ve nihayetinde iki sene sonra da başlıca ticaret şehirleri olan Kilia ile Akkerman Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimine geçmiştir. Karadağ, Osmanlı akınlarına dirense de 1499 yılında direnci kırılarak, Osmanlı İmparatorluğuna biat etmek durumunda kalmıştır. 1476 ve 1503 yıllarında Eflak ve Boğdan Prenslikleri, Osmanlı İmparatorluğu himayesindeki özerk bölgeler (alanlar) konumuna geçmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın döneminde 1521 yılında Sırp'ların baş kenti Belgrad'ı ve bir yıl gibi kısa bir süre sonra da Rodos'u ele geçiren Osmanlı orduları, 1526 yılında da Macar ordusunu günümüz literatüründe Mohaç Meydan Muharebesi olarak yer edinen savaşta büyük bir bozguna uğrattı.

Mohaç zaferini sayısız önemli fetihler izlemiştir. İlgili fetihler Jajce ve Banja Luka (1528), Macar Krallığı'nın başkenti Budin (1529), Peşte, Peç ve Estergon (1543), Transilvanya-Erdel (1551-1553), Temeşvar-Banat (1552), Zigetvar (1566), Bihaç (1592), Bezpiren ve Paluta (1593), Eğri (1596) ve Knije (1600) şehirlerinden oluşmaktadır. On yıllar süren seferler ve kuşatma girişimleri sonucunda Girit adası 1669 yılında fetih edilmiştir. Aynı zamanda Polonya ile gerçekleştirilen Buczacz (1672) ve Zarawno (1676) antlaşmalarının akabinde Podolya ve Ukrayna üzerinde Osmanlı hâkimiyeti kurulmuş oldu.

1354 yılında Balkanlara ilk adımını atan Osmanlı İmparatorluğu yaklaşık bir yüzyıl içerisinde Balkan coğrafyasında egemen bir kuvvet olarak yerini almıştır. 1683 yılına değin coğrafyadaki gücünü korumayı başarmıştır. Ancak, 1683 yılında planlanan İkinci Viyana Kuşatması büyük bir bozgun ile sonuçlandığından, Osmanlı İmparatorluğu'nun coğrafya üzerindeki gücü azalmaya başladı ve Osmanlı İmparatorluğu ilgili süreç içerisinde gerileme dönemine girdi. Yaşanan bozgunlar ve başarısız girişimler, kuşatmanın sonrasında gerçekleştirilen savaşlarda Osmanlı orduları birçok defa hazin yenilgilere uğratılmıştır.

Bu tarih adeta Osmanlı İmparatorluğu için bir milat oldu ve Balkan coğrafyasındaki toprak kayıplarının başlamasına zemin hazırladı. Yaşanan iç karışıklık, savaş ve antlaşmalar neticesinde buradaki mevcudiyeti git gide zora giren Osmanlı büyük toprak kayıpları ve bunun sonucunda ekonomik olarak bir çöküş yaşamıştır.

4.2. Balkan Savaşları (1912-1913)

Balkan Savaşları, dünya tarihinin en önemli yapı taşlarından olup, Birinci Dünya Savaşı'na zemin hazırlayarak tarihin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Bölge siyasi haritasını kökünden değiştirmiştir. Balkan Savaşları'nın temelini Osmanlı'nın İkinci Viyana Kuşatmasında yaşamış olduğu ağır yenilgiyi takip eden yenilgiler ve bölgede hızla yaşamaya başlamış olduğu toprak kayıpları sonucunda bağımsızlıklarını tekrardan elde etmeye başlamış devletlerin toprak paylaşım kavgası olarak nitelendirebiliriz. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde Balkan etnisiteleri arasında gelişen

ulus bilinci, milliyetçilik akımları ve etnik kimlik uyanışları (farkındalıkları) Osmanlı hükümlerliği altındaki uluslar üzerine (milletlerde) baş göstermeye başlamıştır. Balkan Savaşları sürecinde bağımsızlığını elde eden Karadağ, Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan’a karşı yenilgiyi yaşayan Osmanlı Devleti, yaklaşık beşyüz yılı aşan bir süredir hükmünü devam ettirdiği Balkan coğrafyasındaki elinde bulundurduğu toprakları bir daha kazanamamak üzere kaybetmiştir.

Balkan Savaşları’nın Türk siyasi tarihi bakımından neticeleri ise sayıları tam olarak bilinmeyen yüzlerce insanın yüzlerce yıl evleri olarak benimsedikleri ata topraklarından tehdit, tecavüz, zulüm ve acı ile çıkmaya zorlandığı, ayrıca sayıları azımsanamayacak düzeylere tekabül eden oranlarda bireylerin katledilmeye başlanması sonucu başta Trakya ile Anadolu toprakları olmak üzere zamanla ülkenin her bir bölgesine çok kısa bir süre içerisinde yüzbinlerce Balkan Göçmeninin (Müslüman Boşnaklar) göç etmesi söz konusu olmuştur. Gerek yitirilen topraklar ve savaş gerekse göç olgusu, Türk ve Müslüman toplumlarında kapanması ömürler süren yaralar açmasının yanı sıra travma niteliğini haiz ciddi düzeyde psikolojik tahribatların yaşanmasına da sebebiyet vermiştir.

4.2.1. Balkan savaşlarının siyasi nedenleri

“Ayastefanos Antlaşması sonucu Makedonya’nın Bulgaristan sınırları içerisinde kalmış olması, Sırbistan’ın bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte yürüttüğü topraklarını genişletme politikası ve Yunanistan’ın Osmanlı Devleti’nden toprak kazanmaya çalışması gibi durumlar yeni bir savaş düşüncesini gündem güne arttırmaktaydı” (Glenny, 2001: 134). “Bu süreç devam ederken Avusturya, Bosna-Hersek’i ilhak etmiştir” (Jelavich, 2012: 140). Balkan devletlerinin birbirlerinden talepleri oldukça fazlaydı ve hiçbir devlet uzlaşmacı tavır sergilemiyordu. Osmanlı Devleti ise bu süreçte, “Afrika’nın kuzeyinde bulunan Trablusgarp şehrinde İtalyanlar ile savaştaydı. Balkanlar’da ise Arnavut çetecilerden oluşan gruplar ile dağlarda çatışmaya devam etmekteydi. Makedonya, Rumeli ve Arnavutluk büyük bir sorun haline gelmiş ve bu sorunlar Osmanlı’yı oldukça yıpratıyor, ordusunu tek bir cephede kullanmasını imkânsız hale getiriyordu.” (Çelen, 2012: 156).

Osmanlı karşıtı devletler tarafından kendisine karşı sorun çıkartması için güvenceler verilen söz konusu birey ve toplumların birbirleri ile aralarında gelişen birtakım huzursuzluklara dair geliştirdikleri politikalar, bilhassa 31 Mart ayaklanmasının

ardından İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yönetime dâhil olması da sorunların çözümünde etkin rol oynayamamıştır.

4.2.2. Balkan savaşlarının dini nedenleri

“Balkan milletleri arasında yaşanan sorunları sona erdireceği düşünülerek hazırlanan Kiliseler ve Okullar Kanunu, savaş şartlarını hazırlayan ana sebeplerden biridir” (Şıvgın, 2004: 133- 146). Bulgar ve Sırp kiliselerinin toprak bağımsızlıklarını kazanmalarının ardından dini açıdan da bağımsız olmak için Fener Rum Patrikhanesi yönetiminden ayrı düşmesiyle birlikte “kiliseler sorunu” gündeme gelmiştir. “Makedonya’da kilise ve okulların kime ait olduğunun belli olmaması sebebiyle, Bulgarlar ile Yunanlıların arasında sıkı çekişmeler olduğu bilinmekteydi. Osmanlı Devleti bu çekişmelerin farkındaydı ve bir denge politikası yürütmeye çalışıyordu. 3 Temmuz 1910’da Kiliseler ve Okullar Kanunu’nu çıkararak kiliselerin ve okulların kimlere ait olduğu belirlenmiştir” (Atalay, 2001: 54). Bunun sonucunda savaşın kaçınılmaz olduğu, geri dönülemez bir yola girilmiştir.

4.2.3. Balkan savaşlarının sonuçları

Osmanlı Devleti’nin müdahil olduğu ilk “topyekûn savaş” olarak addedilen Balkan Savaşları’nda uğradığı ağır ve acı bozgun, İmparatorluğu her açıdan iflasın eşiğine getirmiştir. Birinci Balkan Savaşı 7 ayı geçkin sürelerle ulaşmış, ancak Osmanlı Devleti savaş başlangıcından sonra ilk üç haftada içerisinde bozguna uğramıştır. İkinci Balkan Savaşı ise bir ay gibi bir süreye tekabül etmiş ve ilgili savaşın nihayetinde Balkan coğrafyasının tesis edilmesi yüzyıllar süren dengeleri kökünden değişime uğramıştır. Osmanlı imparatorluğu son dönemlerinde kaybetmiş olduğu toprakların bir kısmını geri almış, Balkan Savaşı neticesinde Osmanlı yeni kurulan uluslar karşısında büyük bir hezimetle uğramış, Meriç Nehri'nin civarındaki tüm toprak parçalarını kaybetmiş, Ege Adaları'nın geleceğini de de diğer büyük devletlerin kaderine bırakmak durumunda kalmıştır.

- Ege Denizi'nde imparatorluğun hâkimiyeti sona ermiştir.
- Balkan Savaşı’ndan sonra Osmanlı Edirne ve Kırklareli dâhil midye-enez hattının batı bölümünde kalan bütün toprakları kaybetti.
- 1. Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlılık fikrinin başarılı olmayacağı ortaya çıkarılarak Türkçülük fikirleri ön plana çıkmıştır

- 1.Balkan Savaşı'ndan Bulgaristan karlı çıkmış, bu durum 2. Balkan Savaşı'na sebebiyet vermiştir
- Bulgaristan çok güçlenmiş Osmanlı Devleti'nden alınan Topraklar Balkan devletleri tarafından paylaşılamamıştır.

Tablo 4.1. Balkan Ülkelerinin Savaş Sonundaki Kazançları (Ağanoğlu, 2017: 68)

Ülke Adı	Savaşta Kazancı	Nüfus	Savaş Sonrası Durumu	Nüfus
	Yüzölçümü (km ²)		Yüzölçümü (km ²)	
Bulgaristan	25.257	984.000	121.062	5.322.000
Yunanistan	55.919	1.859.000	120.060	4.400.000
Sırbistan	41.873	1.942.000	87.300	4.942.000
Karadağ	5.590	161.000	15.017	435.000
Arnavutluk	-	-	25.734	800.000

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği üzere Balkan coğrafyasında tüm dengeler değişmiş, Arnavutluk Osmanlı ve diğer ülkelerden toprak elde ederek bağımsızlığını ilan etmiş, Makedonya, Ege Adaları ve Batı Trakya'nın bir bölümünün Yunanistan topraklarına katılmasıyla yüzölçümü iki, nüfusu ise dört kat artış göstermiştir. Bulgaristan dört, Sırbistan iki ve Karadağ üç misli olmak üzere yüzölçümünü arttırmışlardır. İlgili sonuçların akabinde Balkan coğrafyasından sayıları azımsanmayacak düzeylere erişen bireylerden oluşan gruplar halinde, büyük bir göç dalgası Doğu Trakya ve Anadolu'ya doğru yola çıkmıştır. Söz konusu göçlerin temel nedeni ise Balkanlarda yüzyıllardır hükümlerini muhafaza eden Osmanlı İmparatorluğu'nun acı kaybı olarak nitelenen topraklarını yitirmesi neticesinde Balkan coğrafyasında terk edilen Türk ve Müslüman Boşnak halkına karşı yürütülen soykırım ve zulümler olarak özetlenebilmektedir.

Bu göçler neticesinde göç alan şehirlerde nüfus topografyasında değişime sebep olması nedeniyle çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Balkan ülkelerinin arasında süregelen sorun ve huzursuzluklar neticesinde Avusturya ve Sırbistan arasında oluşan gerginliğin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliaht Prensinin bir Sırp etnik milliyetçisi eliyle suikaste uğraması ve hayatını kaybetmesi sonucunda Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine kadar gidecektir.

Göç kavramı olarak bakıldığında dünyada tarih boyunca insanoğlunu en çok etkileyen tarihi anlamda, sosyal anlamda, kültürel ve ekonomik anlamda gelişen bir olgudur.

Göçlerin tarihi anlamda yoğunlukla yaşandığı dönemlerden biri de 19. yüzyılın diğer yarısı minvalinde Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşını barındıran dönemleridir. Balkan Savaşları neticesinde Osmanlı Devleti'nin büyük yatırımlar yapmış olduğu Balkanlarda bulunan topraklarının kaybı ile sonuçlanırken eş zamanlı olarak Osmanlı imparatorluğu ehemmiyetli bir derecede nüfus kaybına da uğramıştır. Balkan topraklarının nüfusun yaklaşık %51 oranı Müslüman iken savaş süreci sonunda hâlihazırda bu nüfusun yaklaşık olarak yarısı tarih boyunca yaşadıkları ikametlerini terk edip göç etmeye zorunda bırakılmıştır. Diğer bir tabirle soykırıma tabi tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti bu hassas durumdan bilhassa Anadolu ve Trakya'ya gelenlerin yerleşim problemleri, temel geçim kaynakları gibi konularda önemli derecede ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Farklı bir bakış açısıyla yaşanan gelişmeler Osmanlı imparatorluğunun sosyal ve kültürel hayatını da önemli derecede etkilemiştir. Bu perspektifte Balkan bölgesinden yapılan göçler Anadolu topraklarında bulunan Müslüman nüfusun daha da birikmesini beraberinde getirmiştir.

4.3. Göç Edilen ve Yerleşilen Bölgeler

Göç, farklı disiplinlerce inceleme alanı olmakla beraber, farklı tarifler ile anlatılmaya ve anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Her disiplin kendi dinamiklerini göz önünde bulundurarak ve farklı boyutları ile irdelenmeye çalışılmıştır. Göç olgusu insanlığın ilk ortaya çıkışıyla beraber başlayan ve günümüzde de süregelen bir süreçtir. En temel anlamı ile çeşitli ekonomik, sosyal yahut siyasi etkenler sebebiyle insan topluluklarının coğrafi hareketleri sonucu oluşan nüfus dinamiği ve değişimleridir. Göç olgusu aynı zamanda birey veya topluluklarının mevcut yaşamış oldukları coğrafi ve kültürel çevrelerinden kopuşlarının ve yeni bir çevreye geçişlerini temsil etmektedir.

Osmanlı Devleti bünyesinde gerçekleştirilen göç hareketi ilk olarak yeni kazanılan alanlara kültürü aşılama ve yavaş yavaş asimile ederek kendi halkına dönüştürme isteği sonucu ortaya çıkan planlı iskân politikası gereğince yürütülürken, duraklama ve çöküş olarak tabir edilen dönemin başladığı süreç dâhilinde ise genel itibari ile yitirilen topraklardan uzakta bulunan anavatan yönünde gerçekleşmiştir. Ortak kültürel değerler aidiyet hissi konusunda kayıpların önüne geçerken, toplumların hâlihazırda sahip oldukları geçmiş deneyim ve bilgilerde göçmenlerin yeni yerleşim yerlerine göçleri sırasında büyük kültürel sıkıntıların önüne geçmiştir. Yapılan bu göç kimi kesimlere göre anavatana dönüş olarak nitelendirilebilir.

19. yüzyılda yaşanmaya başlanan isyan hareketleriyle “Rumeli’den Trakya ve Anadolu’ya, Kafkasya’dan ise Doğu Anadolu’ya göçler gerçekleşmiştir” (Eren, 1966: 34).

1829 yılında imzalanan Edirne Antlaşması sonucu Yunanistan bağımsızlığına kavuşurken bünyesine geçen Mora Yarımadası’ndaki Türk vatandaşları bölgeden tahliyeye zorlanmıştır. 1864 Girit İsyanı sonucunda yine “Yunanistan bünyesinde bulunan adadaki Türkler anavatana göç etmek durumunda kalmıştır. 1876 yılında Bulgaristan’ın bağımsızlığıyla beraber bölgedeki Türk ve Müslümanlara uygulamaya başladığı zulüm ve baskı göç etmeye zorunda bırakmıştır” (Eren, 1966: 76-81).

1877-1878 yılları arasında meydana gelen Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) sonucu Rus kuvvetleri, Balkanlarda bulunan ve yakın ideolojiye sahip olduğu Bulgaristan üzerinden Edirne’yi işgal etmiş, İstanbul Ayastefanos’a (Yeşilköy) kadar ilerlemiştir. Kafkasya’da da Erzurum, Kars, Ardahan, Batum gibi anavatan topraklarına da akınlarda bulunmuş ve buralarda bulunan Türk ve Müslüman ailelerinin çoğu savaşta hayatını kaybetmiş, esir düşmüş veya göç etmeye zorlanmıştır. Göçe zorlanan bu muhacirler ilk olarak Edirne, İstanbul, Makedonya, Şumnu-Varna bölgesi ile Rodoplar’da geçici olarak barındırılmıştır (Ağanoğlu, 2017: 198).

Osmanlı 93 Harbi’nde yaşadığı durumdan daha kötüsü ile Balkan Savaşları’nda yüzleşmiştir. 1912 yılında Balkan Savaşlarının baş göstermesi ile Bulgar ve Sırp kuvvetler Çatalca’ya değin vatan topraklarını işgal etmiş, başta Edirne ili olmak üzere birçok bölgeyi günler süren akınlar gerçekleştirerek katliam ve yağmalar gerçekleştirmiş, şehirde yaşayan halkı esir etmişlerdir.

Sirkeci’de oluşturulan Muhâcirîn Komisyonu, muhacir olarak tabir edilen göçmenleri önceden kararlaştırılmış bölgelere yerleştirmiştir. Ancak belirlenen lokasyonlar ihtiyacı karşılayamadığından, 93 Harbi’nde benzerinin yaşandığı üzere birçok medrese ile okul geçici olarak iskân yerleri olarak düzenlenmiştir. Ayrıca, camilerde kısa bir zaman dilimi için ibadete ara verilerek, muhacirler adına iskân yerlerine dönüştürülmüşlerdir. Yaşanan acı süreç salt İstanbul ili ile sınırlı kalmayıp İzmir, Aydın, Manisa, Bursa gibi pek çok ilde muhacirlerin yerleştirilmesi kararlaştırılan birçok lokasyonlarda yaşanmıştır.

Justin McCarthy, “gerçekleştirmiş olduğu demografik hesaplar sonucu 1912 ve 1920 yılları arasında Balkanlar’dan 413.922 kişinin Türkiye’ye göç ettiğini, 1921 ve 1926 yılları arasında ise 398.849 kişinin Türk-Yunan nüfus mübadelesi sonucu Türkiye’ye

göç ettiğini yani toplamda 812.771 kişinin göç ettiğini, Balkan Harbi sırasında ise 632.408 kişinin hayatını kaybettiğini tespit etmiştir” (McCarthy, 2012: 184-187).

5. MATERYAL VE YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Konusu

Çalışma, önceden hazırlanan sorular kapsamında yüz yüze görüşmeye gönüllü olan Batı Balkan göçmenlerinin yaşamış olduğumuz pandemi süreci ile birlikte gelişen süreçler sonucunda sosyal medya kullanımlarında olumlu veya olumsuz bir şekilde farklılık oluşup oluşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

5.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmada yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak veriler toplanacaktır. Veri toplama aracı olarak oluşturulan görüşmelerde, Batı Balkan göçmenlerinden oluşan çeşitli yaş aralıklarındaki bireylere sorular yöneltilerek pandemi döneminde sosyal medya kullanımlarında oluşan farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

5.3. Araştırmanın Yöntemi

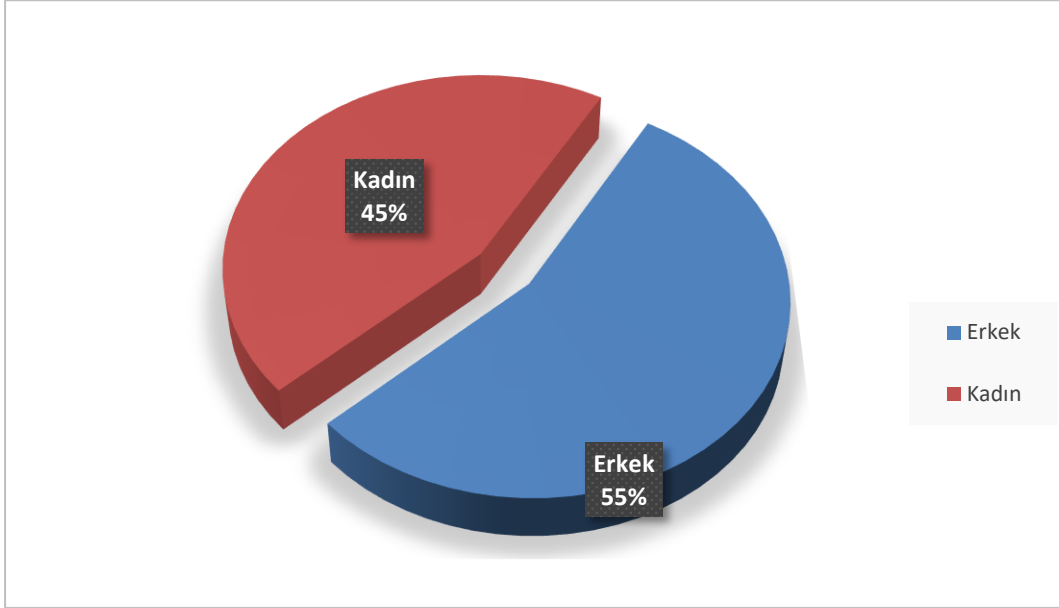
Araştırmada yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak oluşturulan görüşmede çeşitli yaşlarda olan Balkan göçmeni bireylerin pandemi ile birlikte değişen sosyal medya kullanım alışkanlıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşme kendi istekleri ile katılmaya gönüllü olan 400 katılımcı ile gerçekleştirilecektir.

Görüşme genel hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır. Görüşmenin birinci bölümünde katılımcıların genel hatlarıyla yaş, eğitim, medeni durum vb. gibi genel bilgileri elde edilecektir. İkinci bölümünde göç etmiş oldukları tarih, ülke ve göç etmiş oldukları ülkelerdeki yakınlarına yönelik bilgiler elde edilecektir. Üçüncü bölümde internet kullanım alışkanlıkları, gün içinde ayırdıkları zaman ve tercih ettikleri platformlara yönelik bilgiler elde edilecektir. Görüşme, katılımcılara yüz yüze uygulanacaktır.

Daha sonrasında katılımcılardan elde edilen veriler IBM SPSS Statistics programı ile işlenerek oluşturulan grafikler aracılığıyla ulaşılan sonuçlar değerlendirilerek yorumlanmıştır.

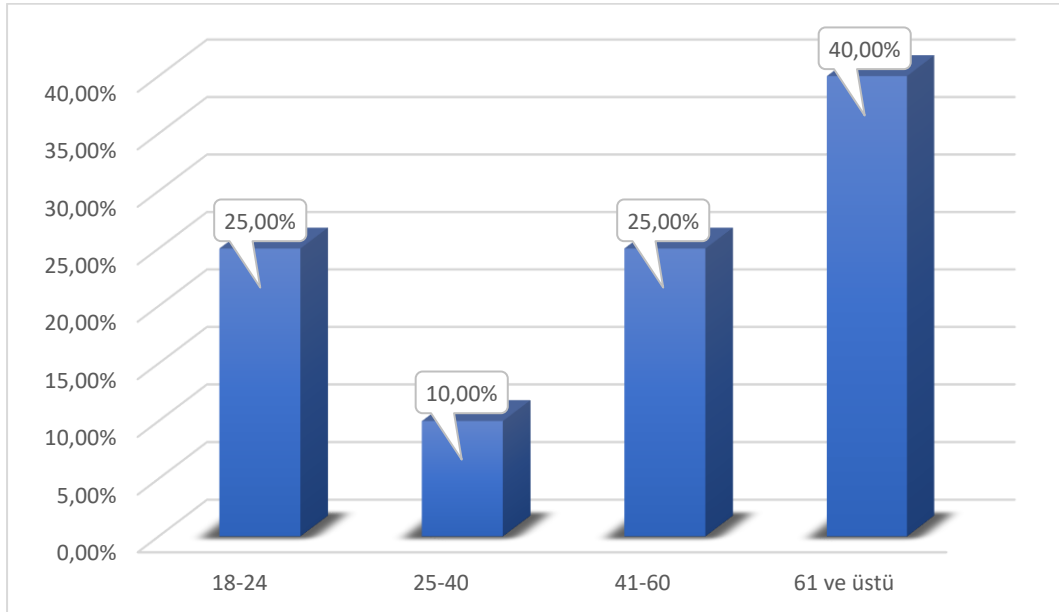
5.4. Araştırma Sonucunda Elde Edilen Bulgular

5.4.1. Katılımcıların demografik özellikleri

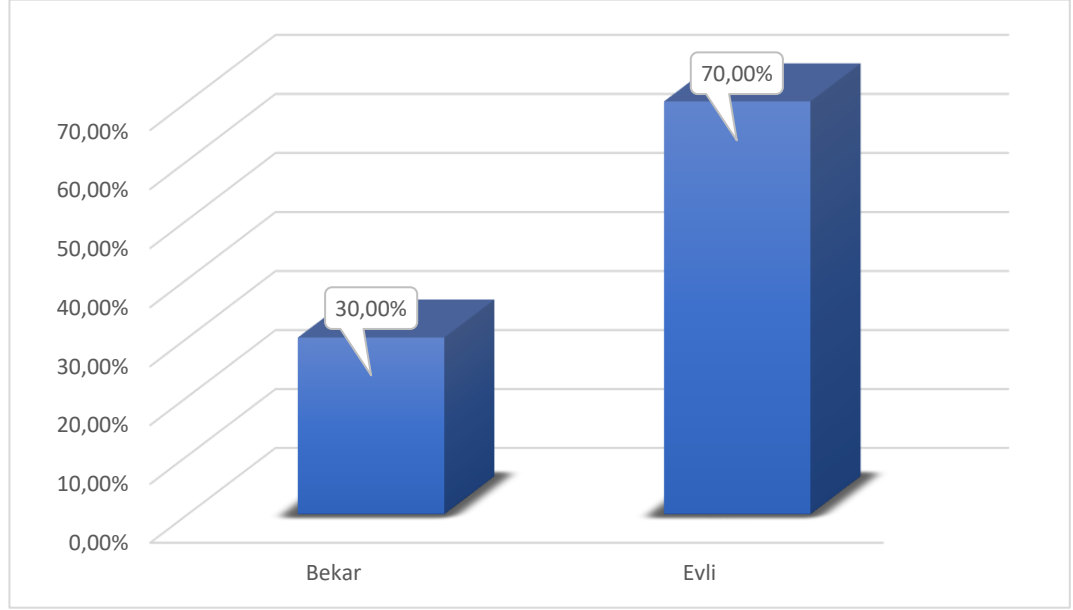
Şekil 5.1. Cinsiyet dağılımı

Katılımcıların %45'i kadın, %55'i erkeklerden oluşmaktadır.

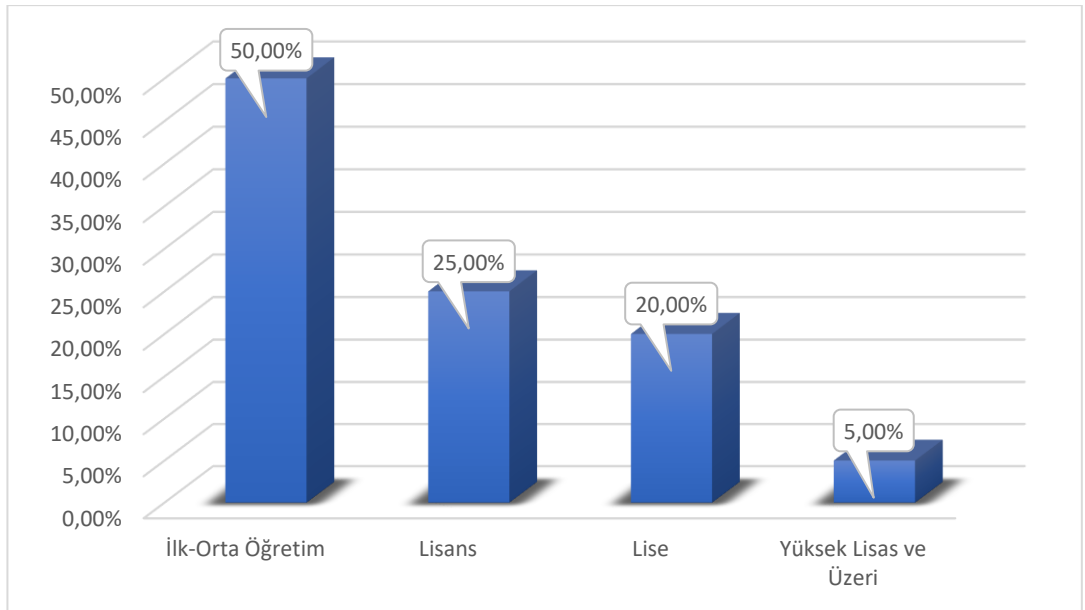
Şekil 5.2. Yaş aralığı

Katılımcıların %25'ini 18-24 yaş arası katılımcılar, %10'unu 25-40 yaş arası katılımcılar, %25'ini 41-60 yaş arası katılımcılar ve %40'ını 61 yaş ve üzeri olan katılımcılar oluşturmuştur.

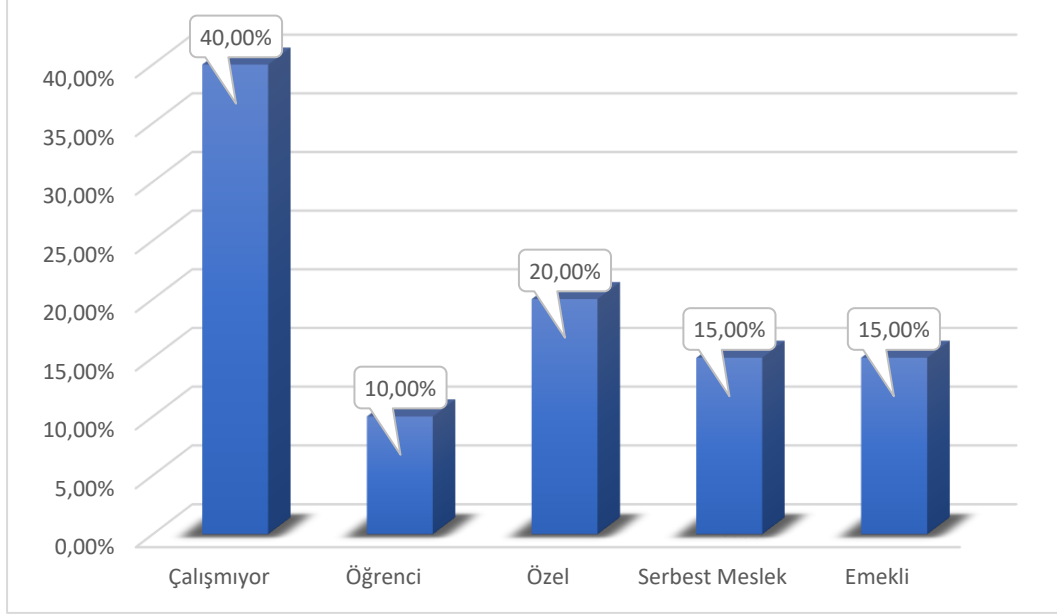
Şekil 5.3. Medeni durum

Katılımcıların %70'ini evliler, %30'unu bekâr katılımcılar oluşturmuştur.

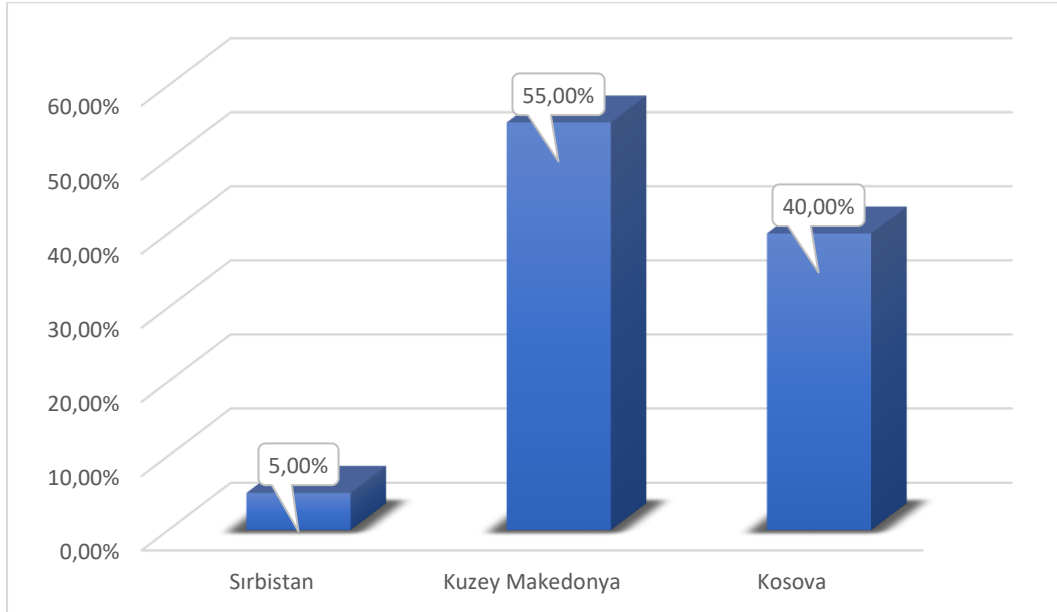
Şekil 5.4. Eğitim durumu

Katılımcıların %50'sini ilk-orta öğretim mezunları, %25'ini lisans mezunları, %20'sini ise lise mezunları ve %5'ini yüksek lisans ve üzeri mezuniyeti bulunanlar oluşturmaktadır.

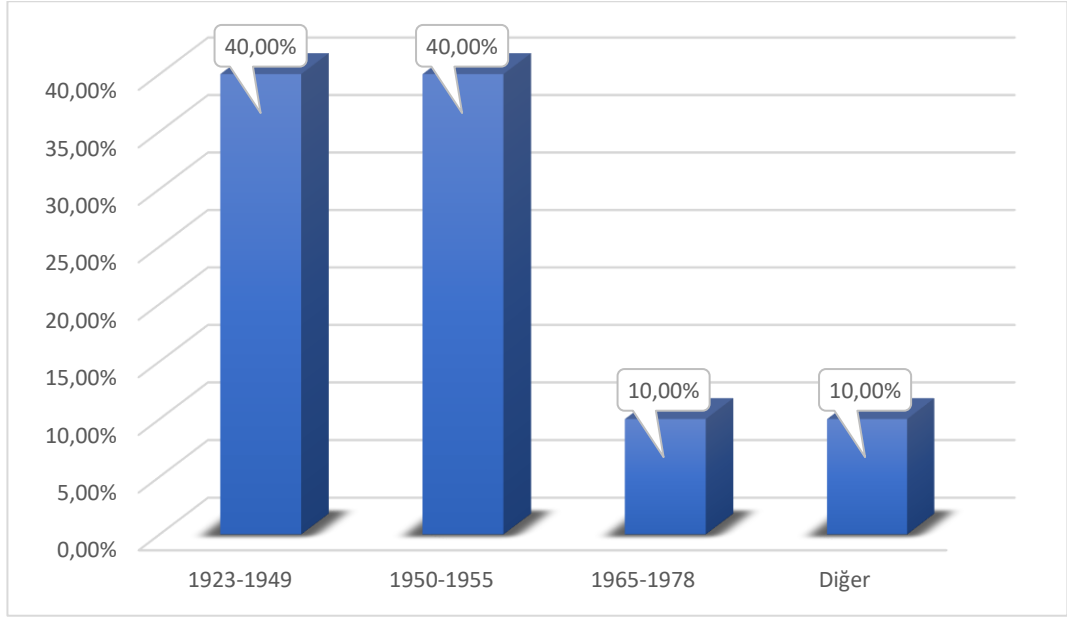
Şekil 5.5. Meslek grupları

Katılımcıların %40'ı çalışmadığını, %15'i serbest meslekle uğraştıklarını, %15'i emekli olduklarını, %10'u öğrenci olduklarını ve %20'si özel sektörde çalıştıklarını bildirmişleridir.

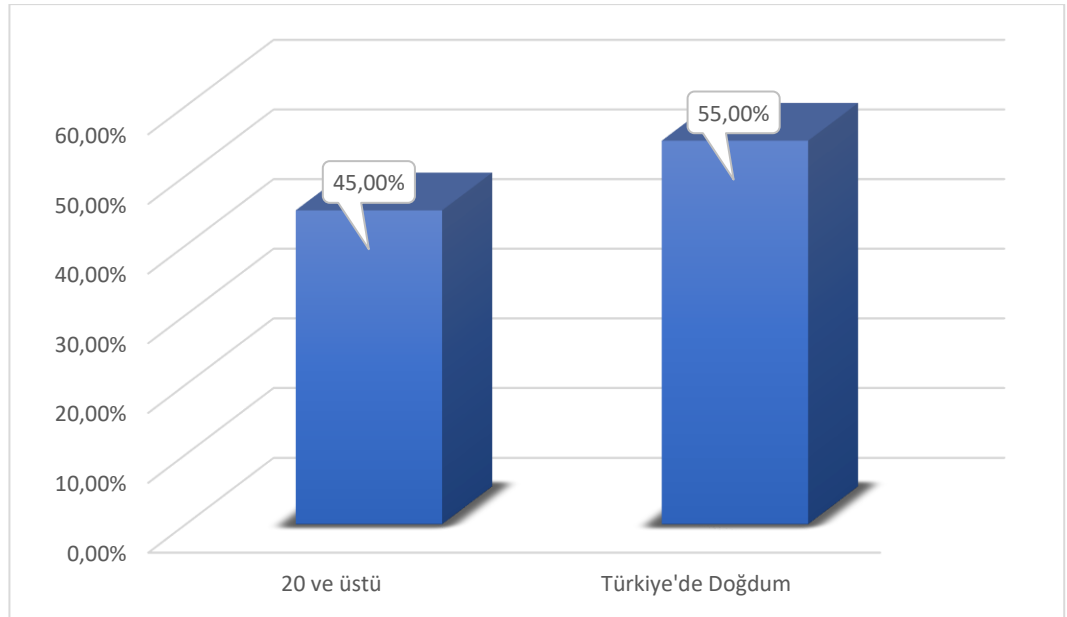
Şekil 5.6. Göç ettiği ülke

Katılımcıların %55'i Kuzey Makedonya, %40'ı Kosova, %5'i ise Sırbistan'dan göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 5.7. Göç tarihi

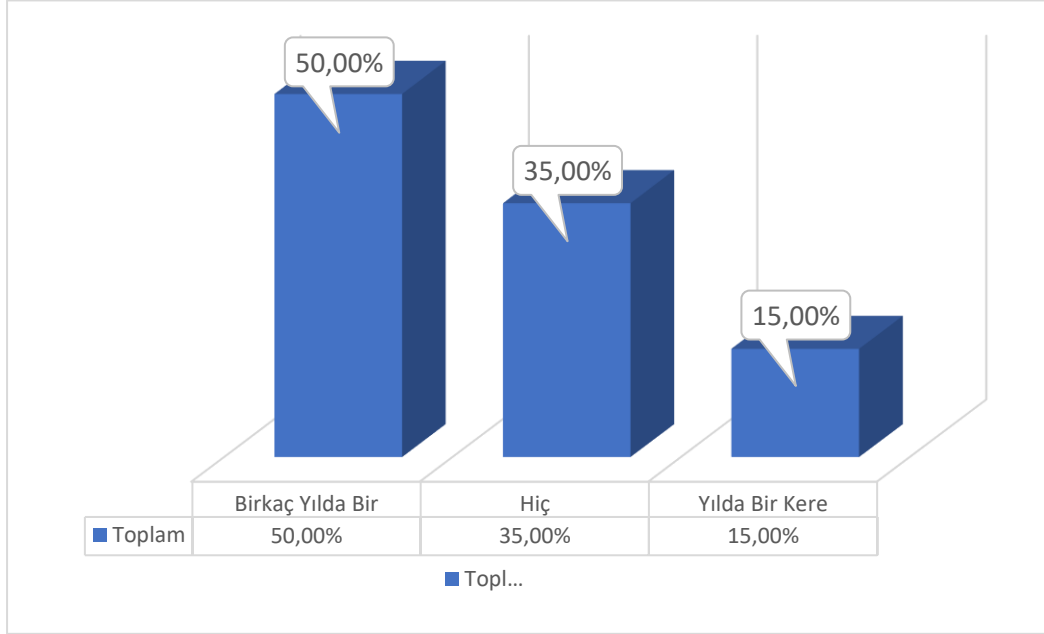
Katılımcıların %40'ı 1950-1955 tarihleri arasında, %40'ı 1923-1949 tarihleri arasında, %10'u diğer tarihlerde ve %10'u 1965-1978 tarihleri arasında yurdumuza göç ettiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 5.8. Türkiye'de bulunma süreleri

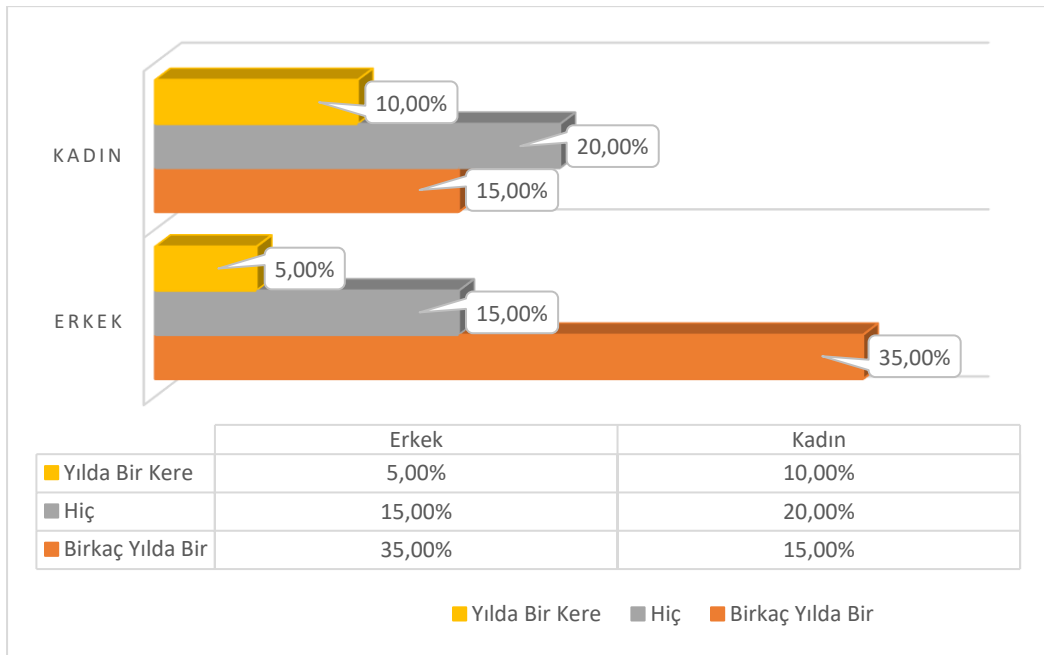
Katılımcıların %55'lik kısmı Türkiye’de doğduklarını, %45’i ise 20 yıl ve üzerinde Türkiye’de bulunduklarını belirtmişlerdir.

5.4.2. “Göç ettiğiniz topraklara ne sıklıkla gidersiniz?” sorusu değerlendirmesi

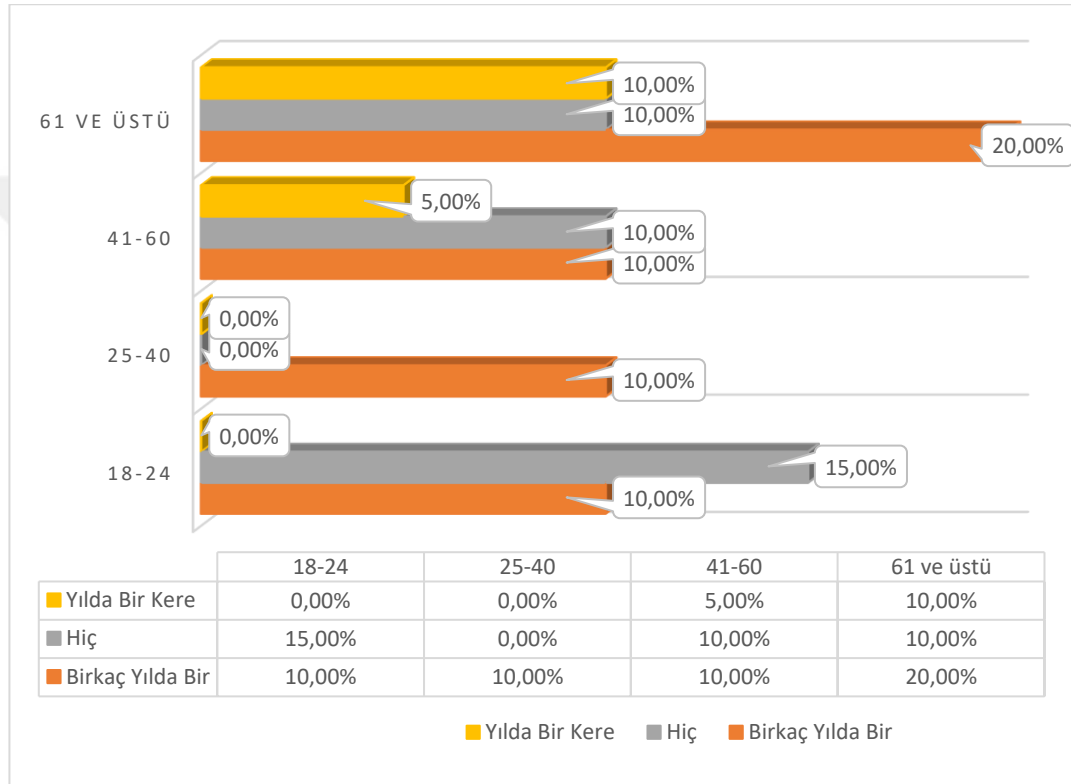
Şekil 5.9. Göç ettiğiniz topraklara ne sıklıkla gidersiniz?

Katılımcıların %40’ı göç etmiş olduğu topraklara birkaç yılda bir gittiğini belirtirken %35’i hiç gitmediğini, %15’i ise yılda bir kere gittiğini belirtmiştir.

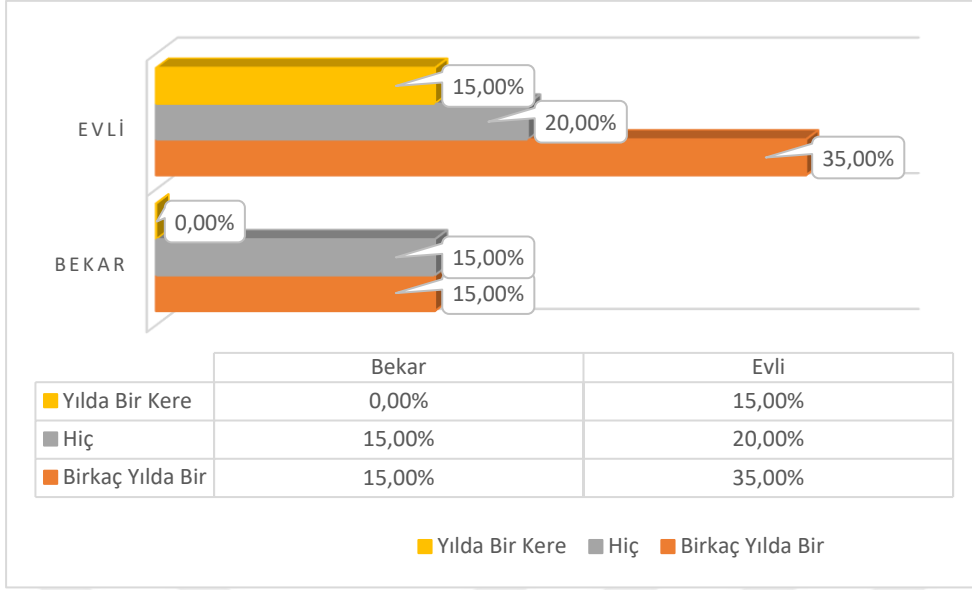
Şekil 5.10. Cinsiyete göre ziyaret

Şekil 5.10'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılar arasında kadın katılımcıların (%10), erkek katılımcılara (%5) göre daha sık ziyarette bulundukları gözlemlenmiştir. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarda kadın katılımcılar (%20), erkek katılımcılara göre gitme konusunda daha isteksiz oldukları gözlemlenmiştir. Birkaç yılda bir gittiğini belirten katılımcılarda ise erkek katılımcılar (%35), kadın katılımcılara (%15) göre daha sık ziyarette bulundukları gözlemlenmiştir.

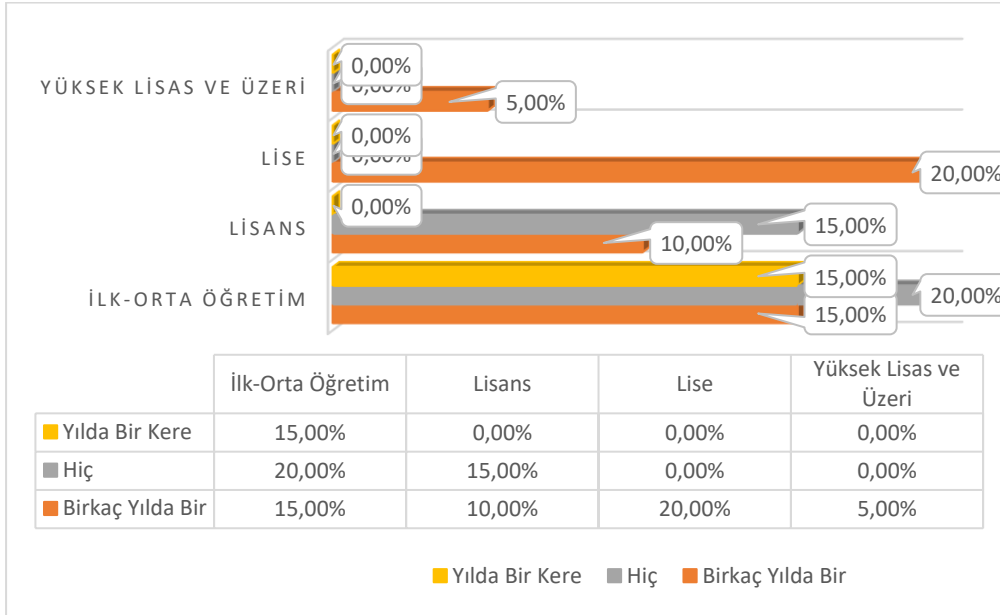
Şekil 5.11. Yaş grubuna göre ziyaret

Şekil 5.11'den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılar arasında 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%10) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip olmuşlardır. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarda 18-24 yaş grubu arası katılımcılar (%15) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır. Birkaç yılda bir gittiğini belirten katılımcılar arasında 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%20) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır.

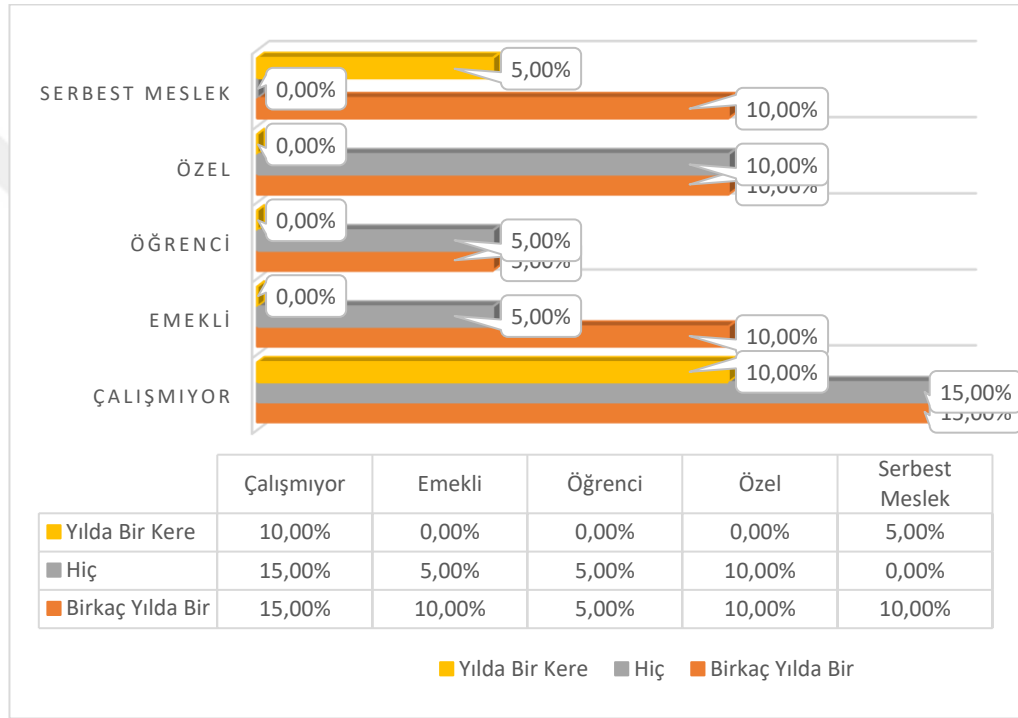
Şekil 5.12. Medeni duruma göre ziyaret

Şekil 5.12’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda evli katılımcılarımız (%15) bekâr katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarımızda yine evli katılımcılarımız (%20) bekâr katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir gittiğini belirten katılımcılarımızda yine evli katılımcılarımız (%35) bekâr katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler.

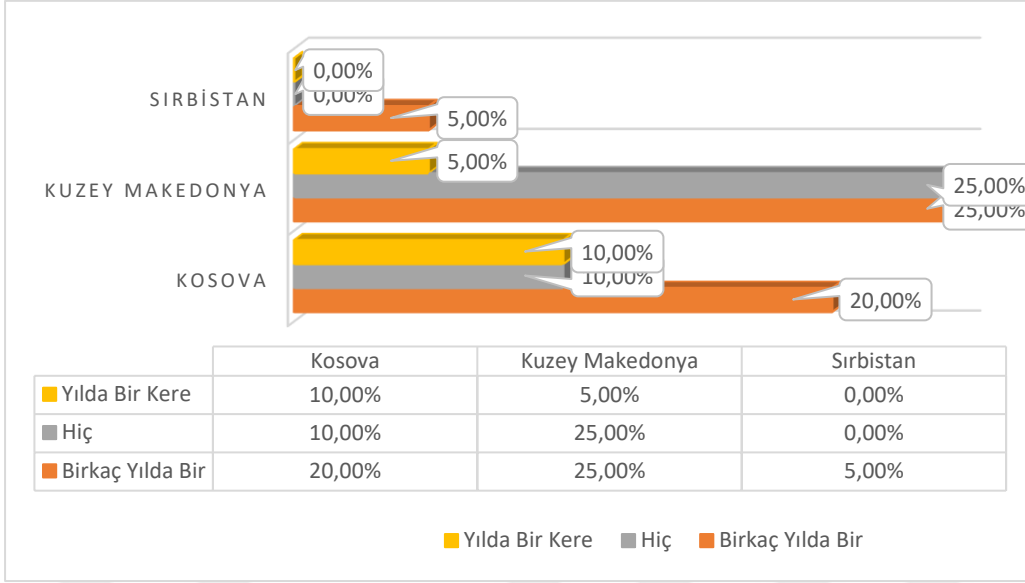
Şekil 5.13. Eğitim duruma göre ziyaret

Şekil 5.13'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda ilk-orta öğretim mezunu katılımcılarımız (%15) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediklerini belirten katılımcılarımızda yine ilk-orta öğretim mezunu katılımcılarımız (%20) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir gittiğini belirten katılımcılarımızda lise mezunu katılımcılarımız (%20) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler.

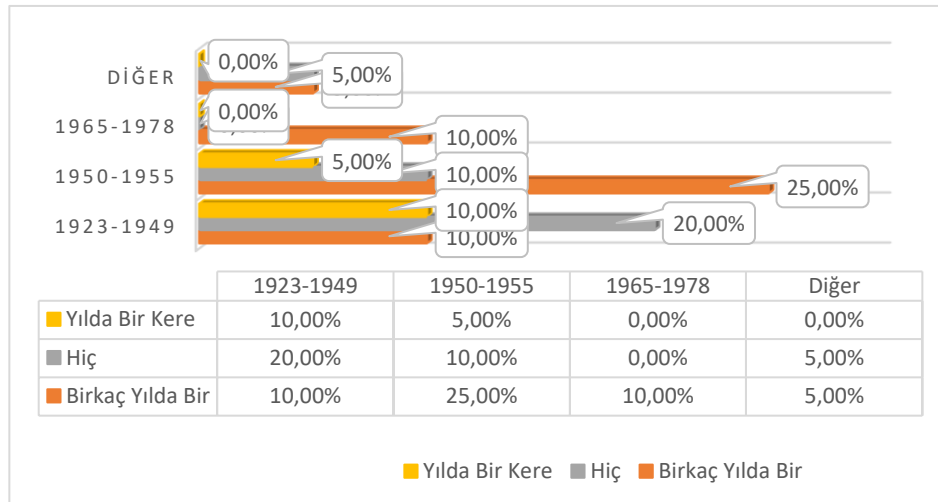
Şekil 5.14. Meslek duruma göre ziyaret

Şekil 5.14'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda çalışmadığını belirten katılımcılarımız (%10) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarımızda yine çalışmadığını belirten katılımcılarımız (%15) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir gittiğini katılımcılarımızda yine çalışmadığını belirten katılımcılarımız (%15) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler.

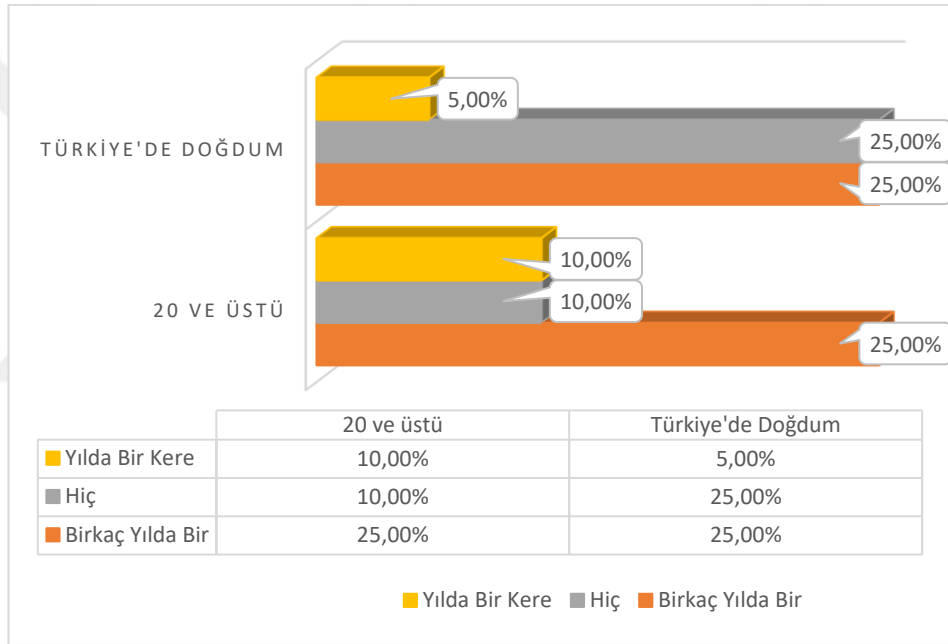
Şekil 5.15. Göç ettikleri ülkelere göre ziyaret

Şekil 5.15'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda yurdumuza Kosova'dan göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%10) diğer ülkelerden göç eden katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarımızda Kuzey Makedonya'dan yurdumuza göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%25) diğer ülkelerden göç eden katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir gittiğini belirten katılımcılarımızda ise yine Kuzey Makedonya'dan yurdumuza göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%25) diğer ülkelerden göç eden katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.16. Göç edilen tarihe göre ziyaret

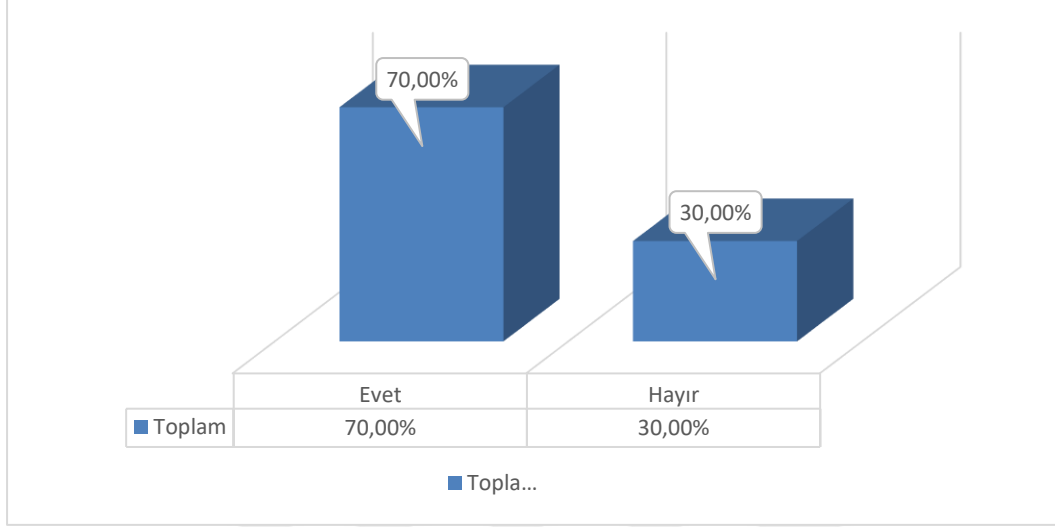
Şekil 5.16'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda yurdumuza 1923-1949 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%10) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarda yine yurdumuza 1923-1949 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%20) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda yurdumuza 1950-1955 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılarımız (%25) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.17. Türkiye’de bulunma sürelerine göre ziyaret

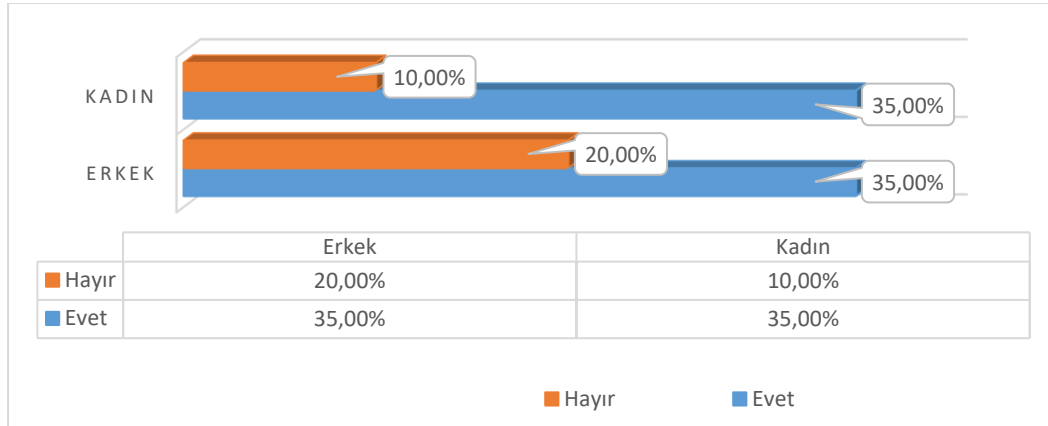
Şekil 5.17’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları toprakları ziyaret sorusuna yılda bir kere ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarda 20 yıl ve üzeri süreyle yurdumuzda bulunduğunu belirten katılımcılarımız (%10) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Hiç gitmediğini belirten katılımcılarda Türkiye’de doğduğunu belirten katılımcılarımız (%25) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılarımıza göre daha yüksek orana sahiptirler. Birkaç yılda bir ziyarette bulunduğunu belirten katılımcılarımızda her iki seçeneği işaretleyen katılımcılarımız (%25) eşit orana sahip olmuşlardır.

5.4.3. “ Göç etmiş olduğunuz topraklarda ki akrabalarınızla iletişim halinde misiniz?” sorusunun değerlendirmesi

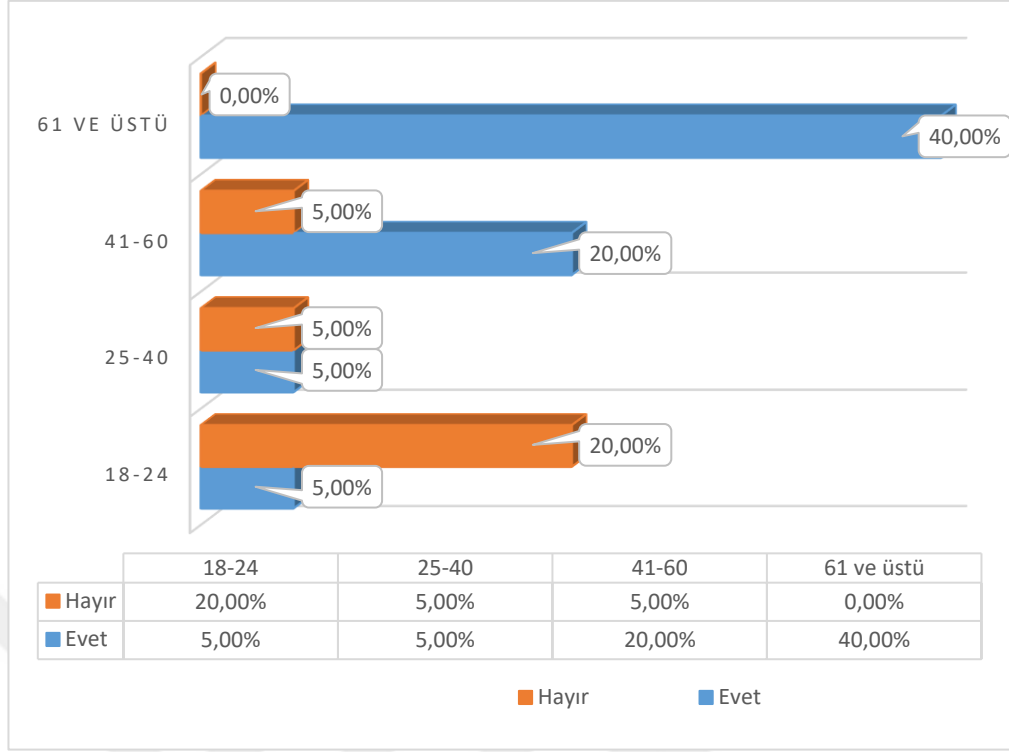
Şekil 5.18. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınız ile iletişim halinde misiniz?

Katılımcıların %70'i göç etmiş olduğu topraklardaki akrabaları ile iletişim halinde olduğunu belirtirken %30'u iletişim halinde olmadığını belirtmiştir.

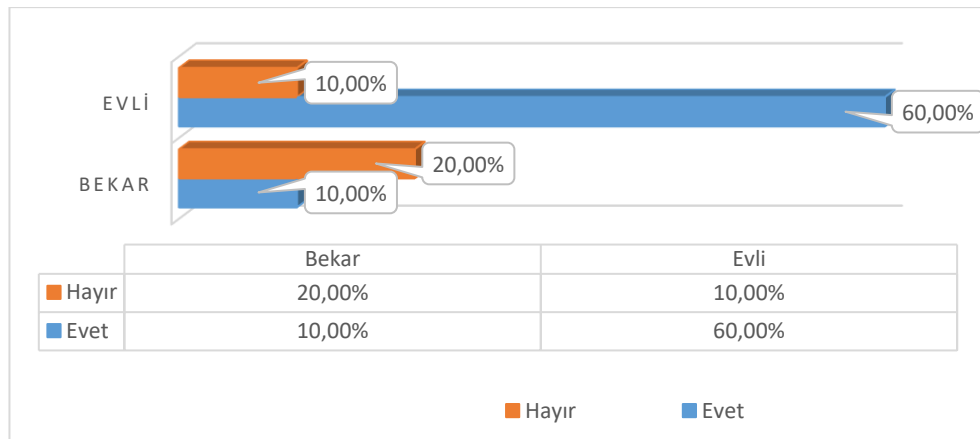
Şekil 6.19. Cinsiyete göre akrabalar ile iletişim

Şekil 5.19'dan elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını verenler her iki cinsiyette de eşit iken hayır yanıtını veren katılımcılarda erkek katılımcılar (%20) kadın katılımcılara (%10) göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.20. Yaşa göre akrabalar ile iletişim

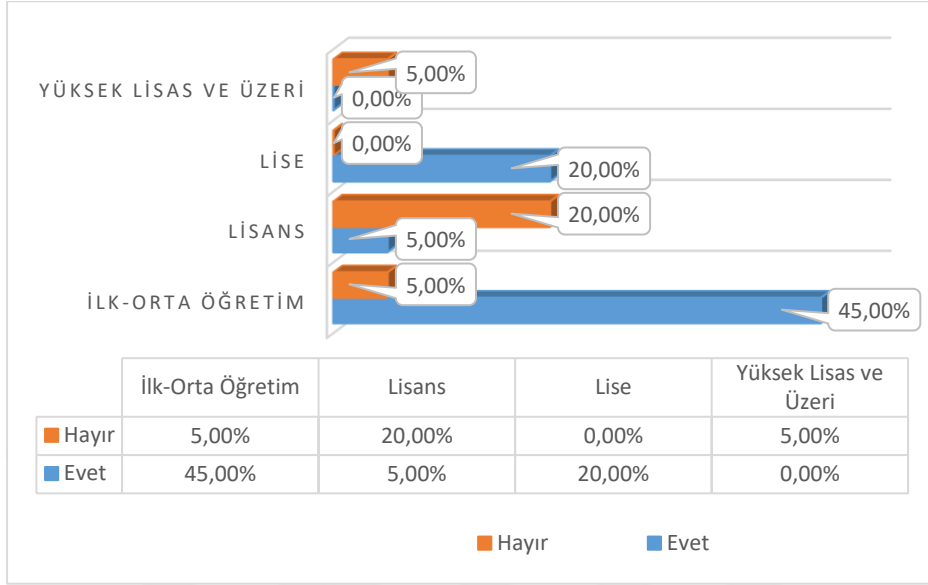
Şekil 5.20’den elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%40) oran ile diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise 18-24 yaş grubundaki katılımcılar (%20) en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır.

Şekil 5.21. Medeni duruma göre akrabalar ile iletişim

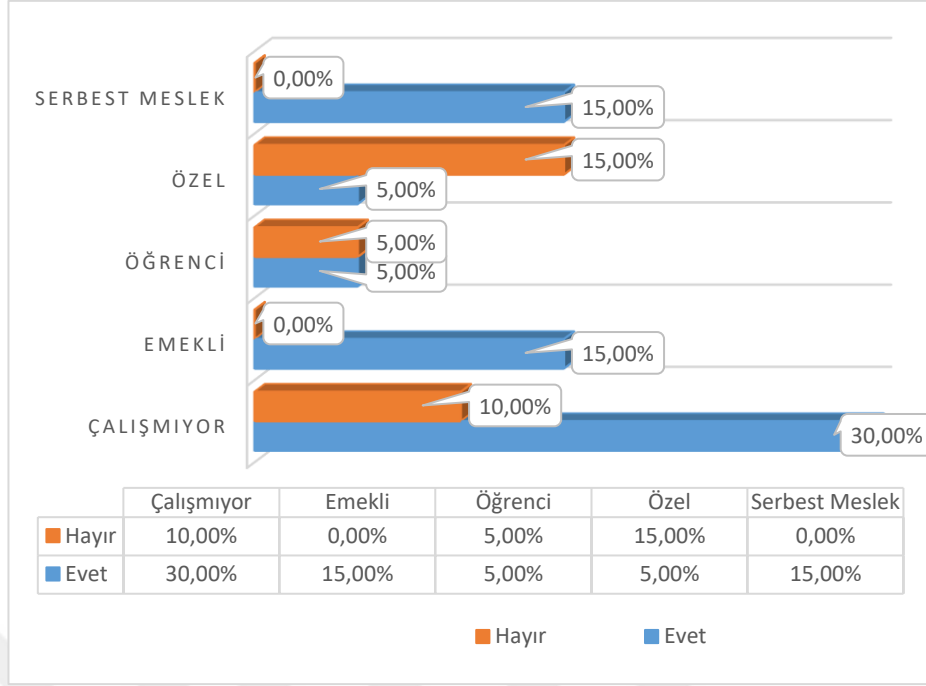
Şekil 5.21’den elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda evli katılımcılar (%60) bekâr katılımcılar

göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise bekâr katılımcılar (%20) evli katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

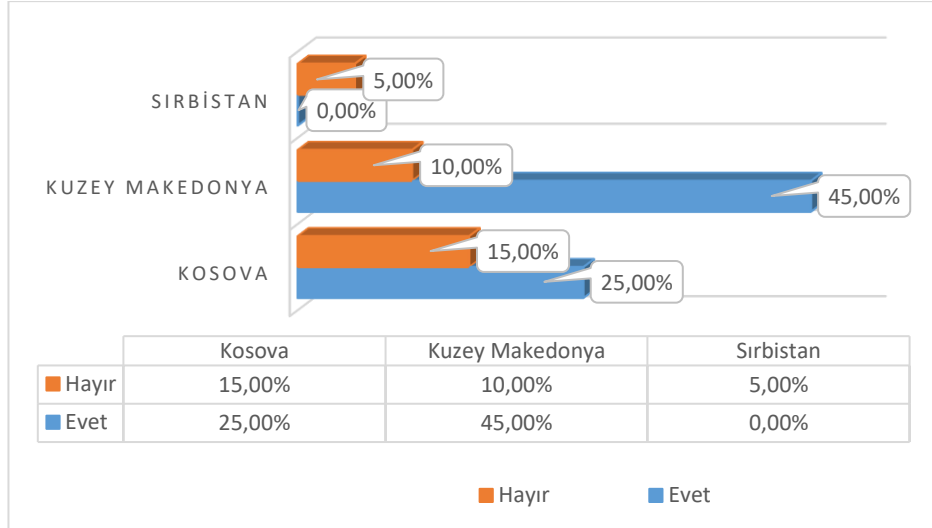
Şekil 5.22. Eğitim düzeyine göre akrabalar ile iletişim

Şekil 5.22’den elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda ilk-orta öğretim mezunu olan katılımcılar (%45) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılar ise lisans mezunu katılımcılar (%20) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

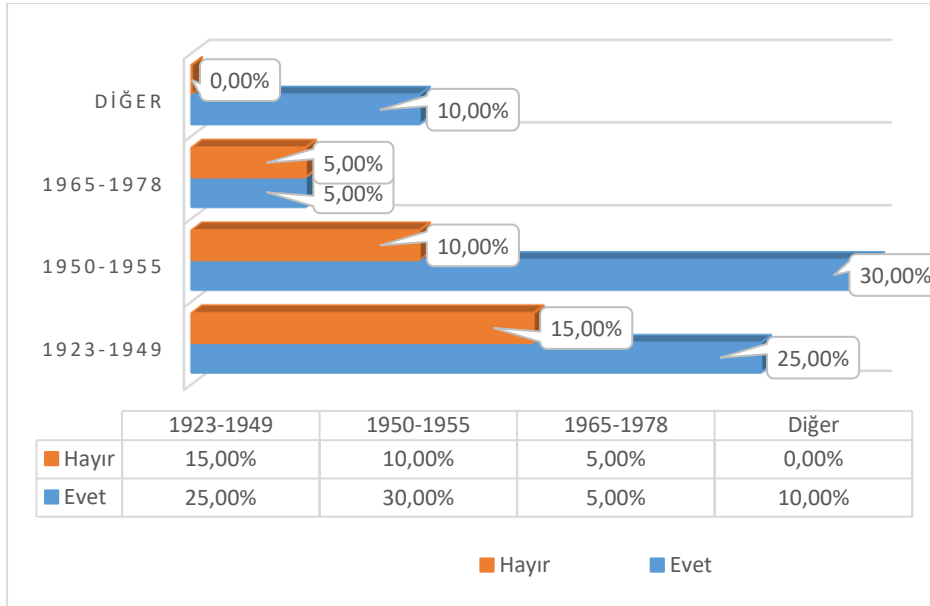
Şekil 5.23. Mesleklerine göre akrabalar ile iletişim

Şekil 5.23'ten elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda çalışmadığını belirten katılımcıların (%30) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise özel sektörde çalıştıklarını belirten katılımcılar (%15) diğer katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

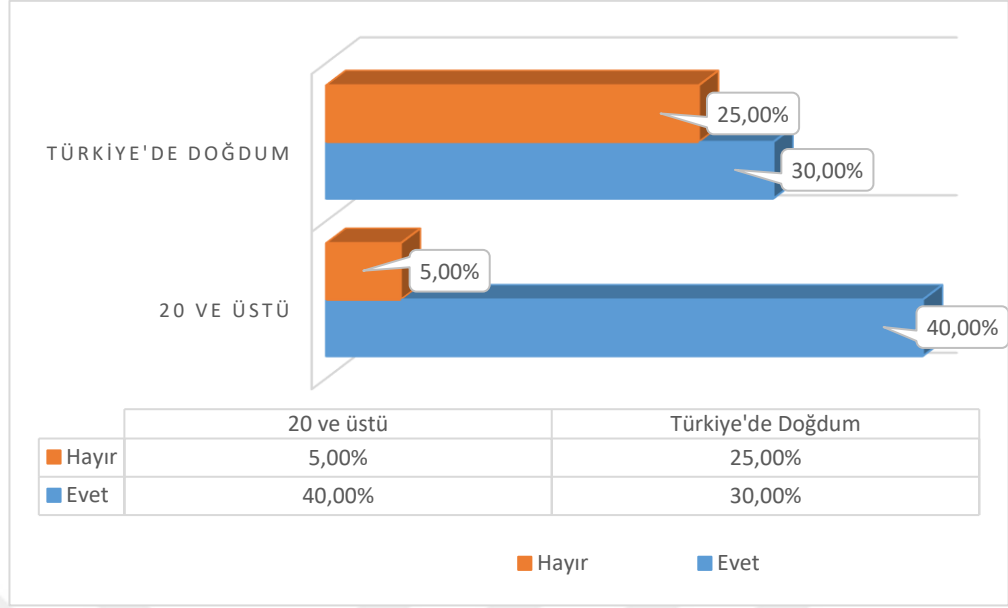
Şekil 5.24. Göç ettikleri ülkeye göre akrabalar ile iletişim

Şekil 5.24'ten elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza Kuzey Makedonya'dan göç ettiğini belirten katılımcılar (%45) diğer ülkelerden göç eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptir. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise Kosova'dan yurdumuza göç ettiğini belirten katılımcılar (%15) diğer ülkelerden göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.25. Göç edilen tarihe göre akrabalar ile iletişim

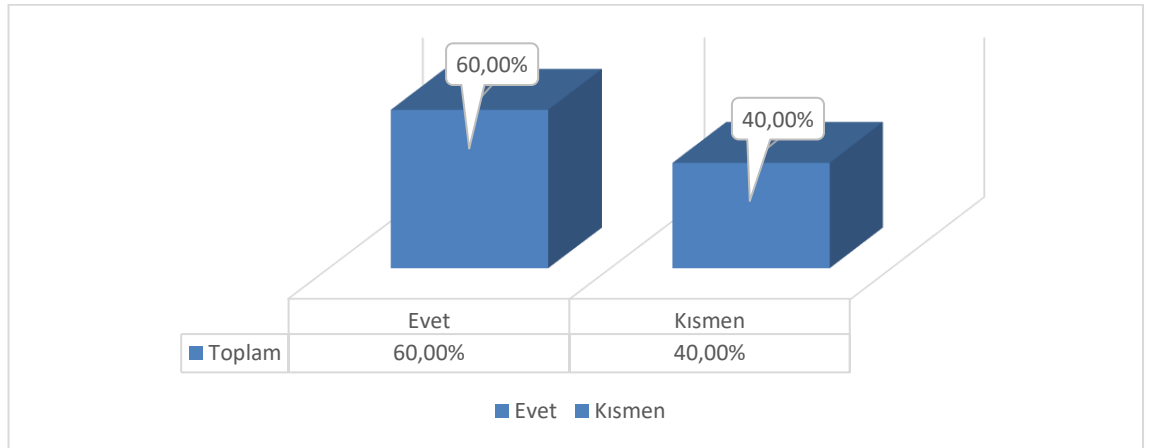
Şekil 5.25'ten elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza 1950-1955 yılları arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%30) diğer tarihlerde göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise yurdumuza 1923-1949 yılları arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%15) diğer tarihlerde göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.26. Türkiye’de bulunma süresine göre akrabalar ile iletişim

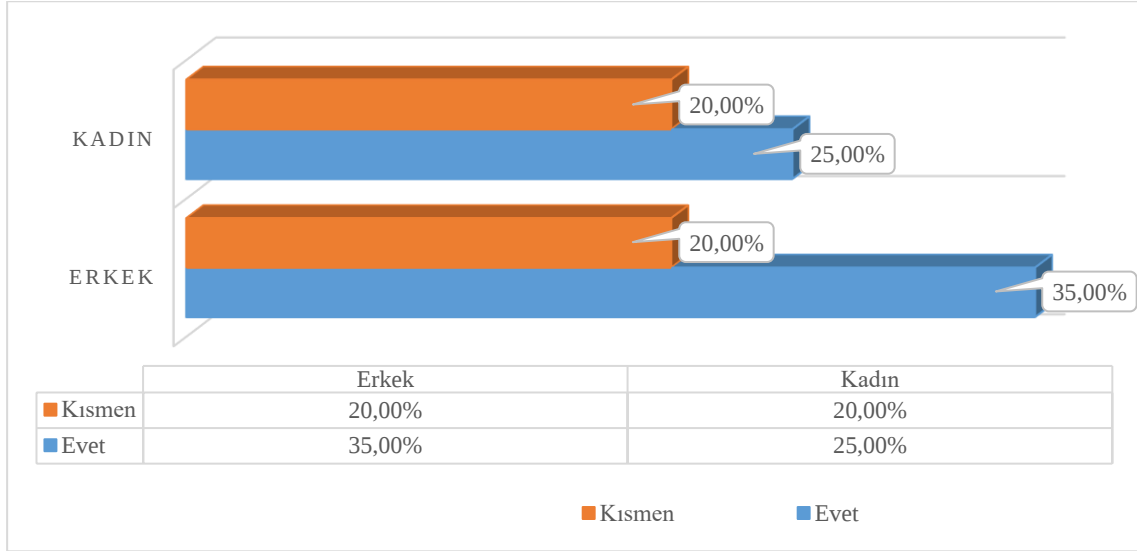
Şekil 5.26’dan elde edilen veriler ışığında göç edilen ülkedeki akrabalar ile iletişim sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 20 yıl ve üzeri süreyle yurdumuzda bulunduğunu belirten katılımcılar (%40) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise Türkiye’de doğdum seçeneğini işaretleyen katılımcılar (%25) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

5.4.4. “Göç etmiş olduğunuz topraklara ait geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

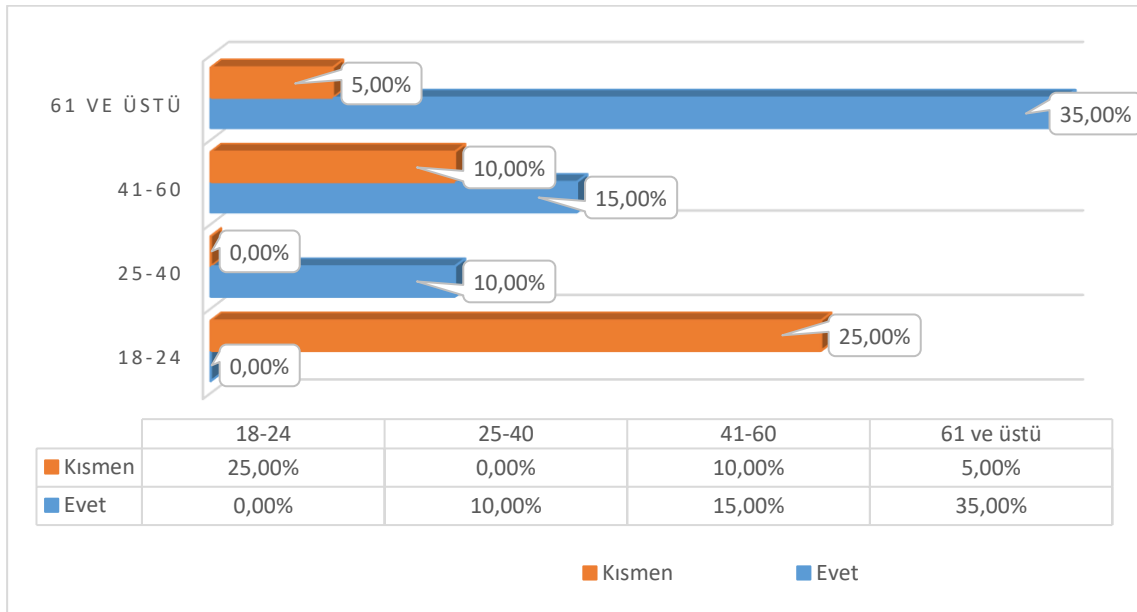
Şekil 5.27. Göç etmiş olduğunuz topraklara ait geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz?

Katılımcıların %60'ı göç etmiş olduğu topraklara ait geleneklerini yaşatabildiklerini belirtirken %40'ı ise geleneklerini kısmen yaşatabildiklerini belirtmiştir.

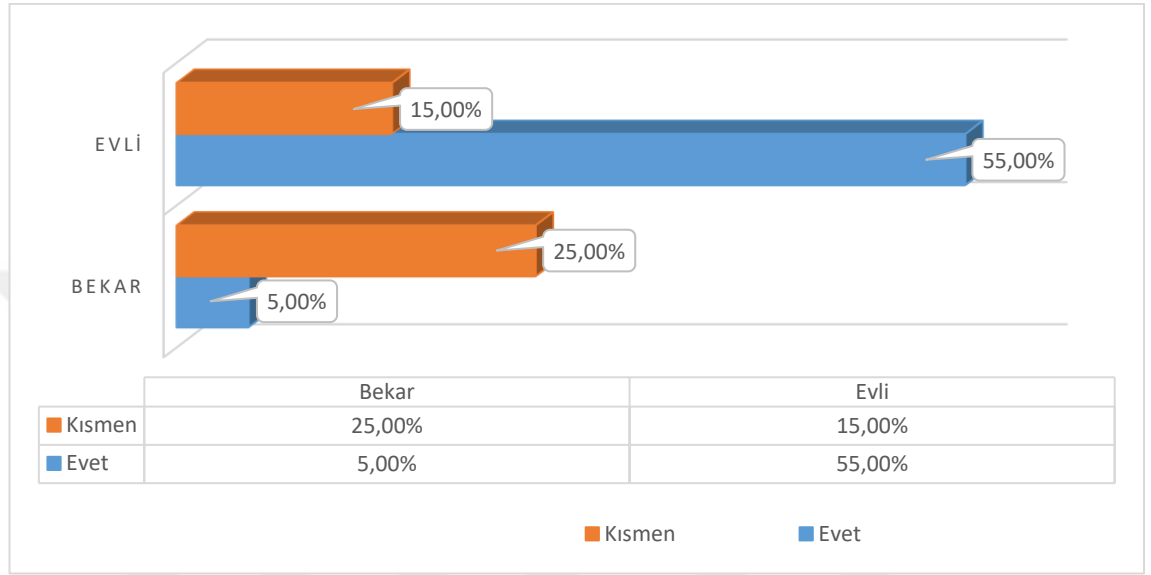
Şekil 5.28. Cinsiyete göre gelenek yaşatma

Şekil 5.28’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılar arasında erkek katılımcıların (%35), kadın katılımcılara (%25) oranla geleneklerini daha fazla yaşatabildikleri gözlemlenmiştir. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise her iki cinsiyette eşit oranda yanıt vermişlerdir.

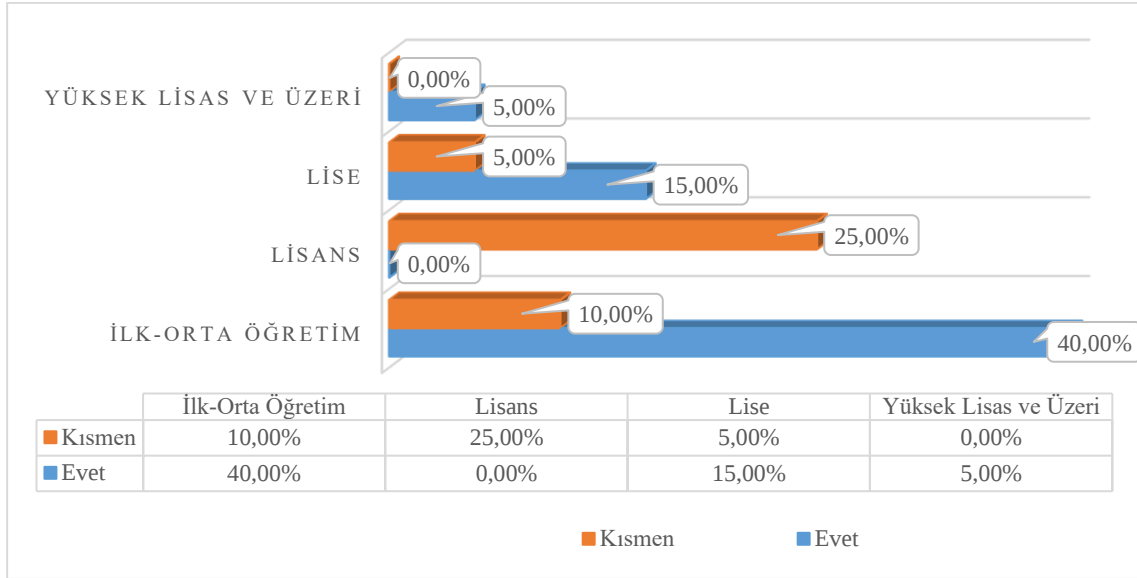
Şekil 5.29. Yaşa göre gelenek yaşatma

Şekil 5.29'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%35) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise 18-24 yaş grubundaki katılımcılar (%25) en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır.

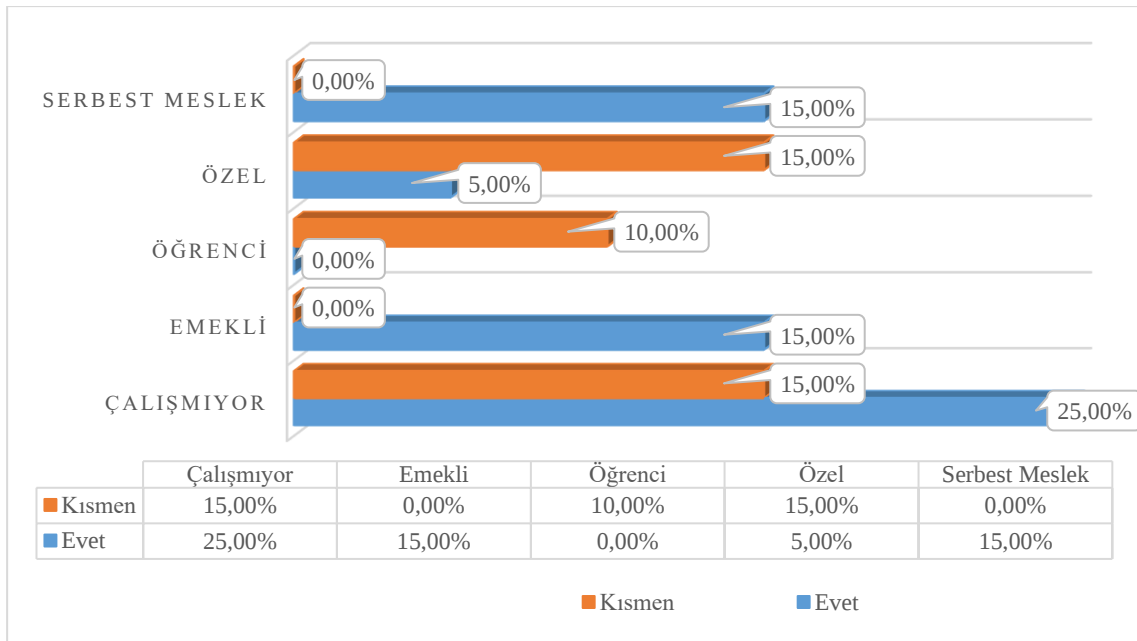
Şekil 5.30. Medeni duruma göre gelenek yaşatma

Şekil 5.30'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda evli katılımcılarımız (%55) bekâr katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılar ise bekâr katılımcılar (%25) evli katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.31. Eğitim düzeyine göre gelenek yaşatma

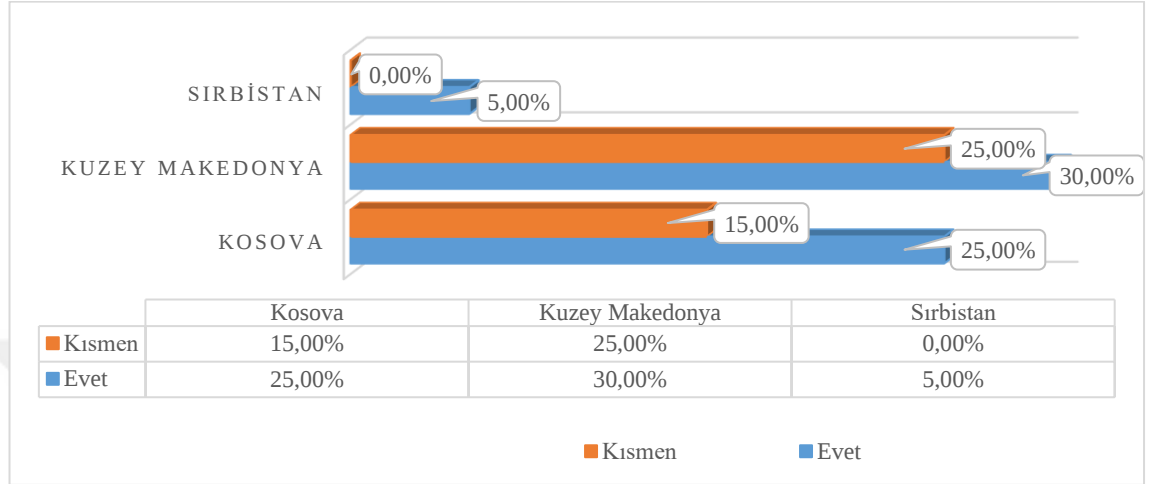
Şekil 5.31’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda ilk-orta öğretim mezunu olan katılımcılar (%40) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise lisans mezunu katılımcılar (%25) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.32. Meslek gruplarına göre gelenek yaşatma

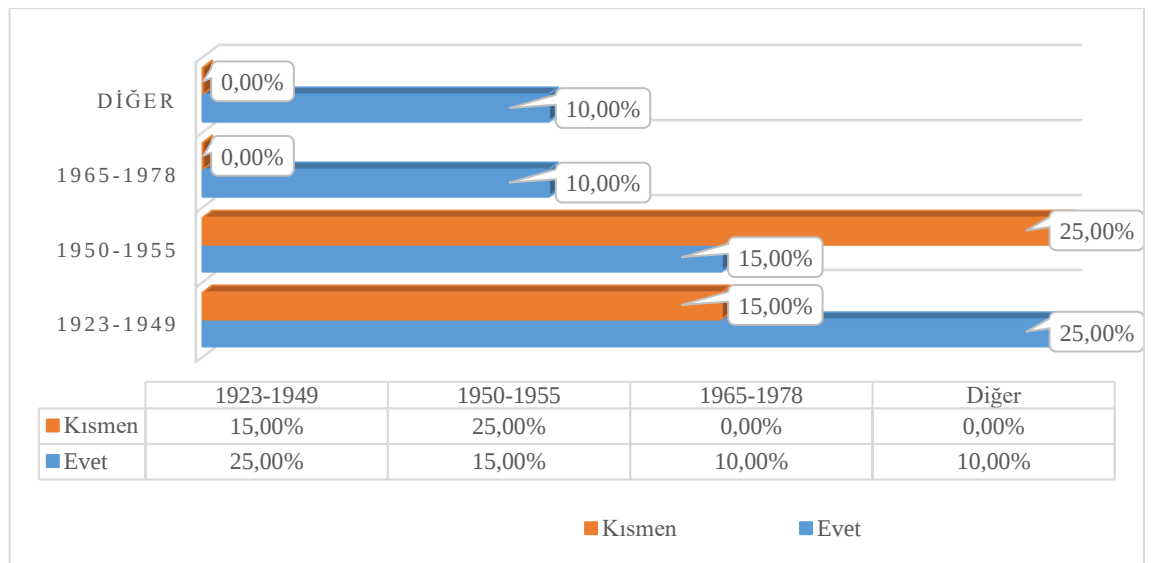
Şekil 5.32’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda çalışmadığını belirten katılımcılar

(%25) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise çalışmadığını ve özel sektörde çalıştıklarını belirten katılımcılar (%15) diğer meslekleri icra eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

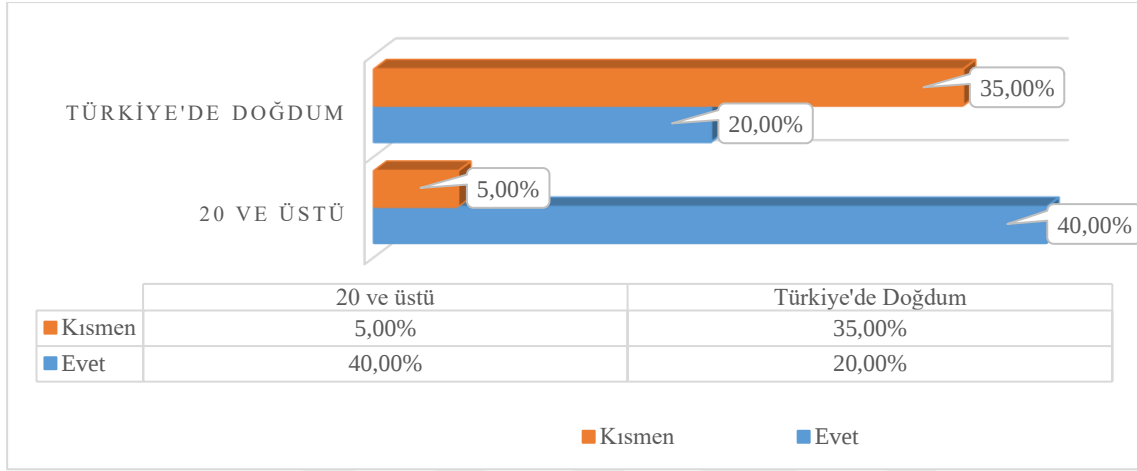
Şekil 5.33. Göç ettikleri ülkeye göre gelenek yaşatma

Şekil 5.33'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza Kuzey Makedonya'dan göç ettiğini belirten katılımcılar (%30) diğer ülkelerden göç eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yine Kuzey Makedonya'dan göç ettiğini belirten katılımcılar (%25) diğer ülkelerden göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.34. Göç edilen tarihe göre gelenek yaşatma

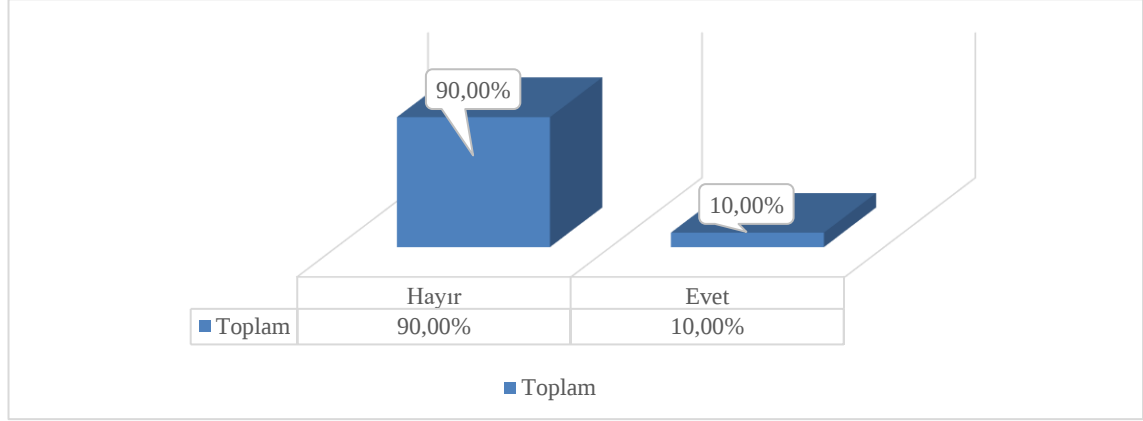
Şekil 5.34'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza 1923-1949 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%25) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yurdumuza 1950-1955 tarihleri arasında göç ettiklerini belirten katılımcılar (%25) diğer tarihlerde göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.35. Türkiye’de bulunma sürelerine göre gelenek yaşatma

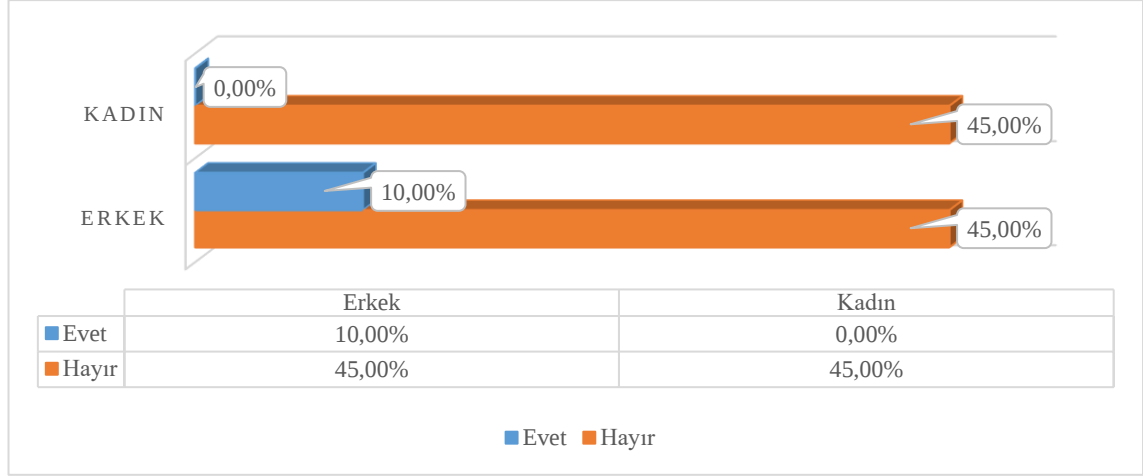
Şekil 5.35’ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara ait gelenekleri yaşatma sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 20 yıl ve üzeri süreyle yurdumuzda bulunduğunu belirten katılımcılar (%40) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise Türkiye’de doğdum seçeneğini işaretleyen katılımcılar (%35) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

5.4.5. “Göç etmiş olduğunuz topraklara dönme fırsatınız olsa döner misiniz?” sorusunun değerlendirilmesi

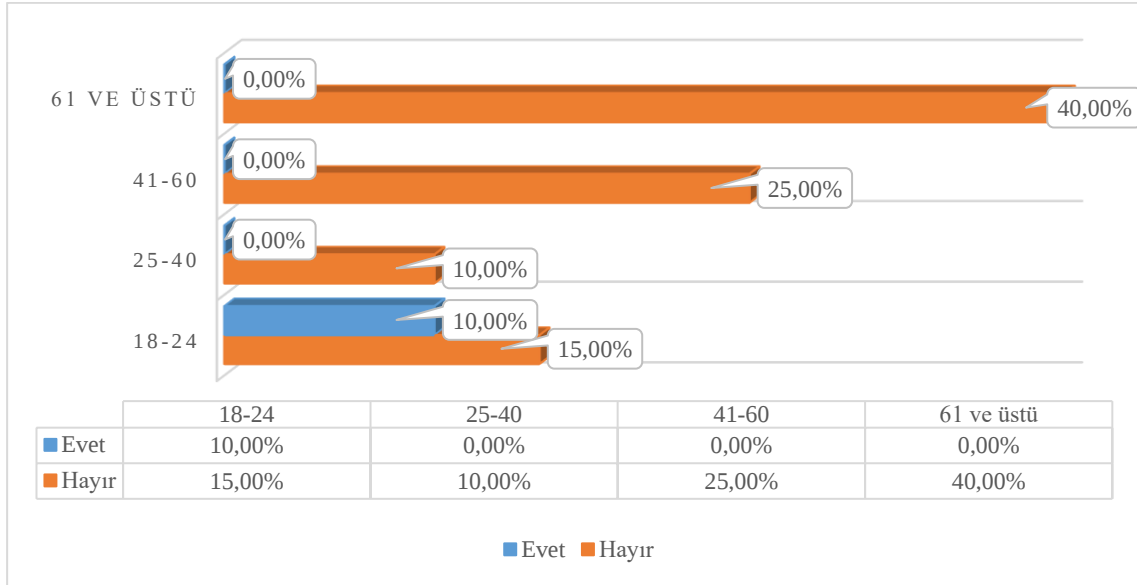
Şekil 5.36. Göç etmiş olduğunuz topraklara dönme fırsatınız olsa döner misiniz?

Katılımcıların %90'ı göç etmiş olduğu topraklara dönme fırsatı oluşması halinde dönmeyi düşünmediğini belirtirken %10'u ise göç etmiş olduğu topraklara dönme fırsatı oluşması halinde dönmeyi düşünebileceğini belirtmiştir.

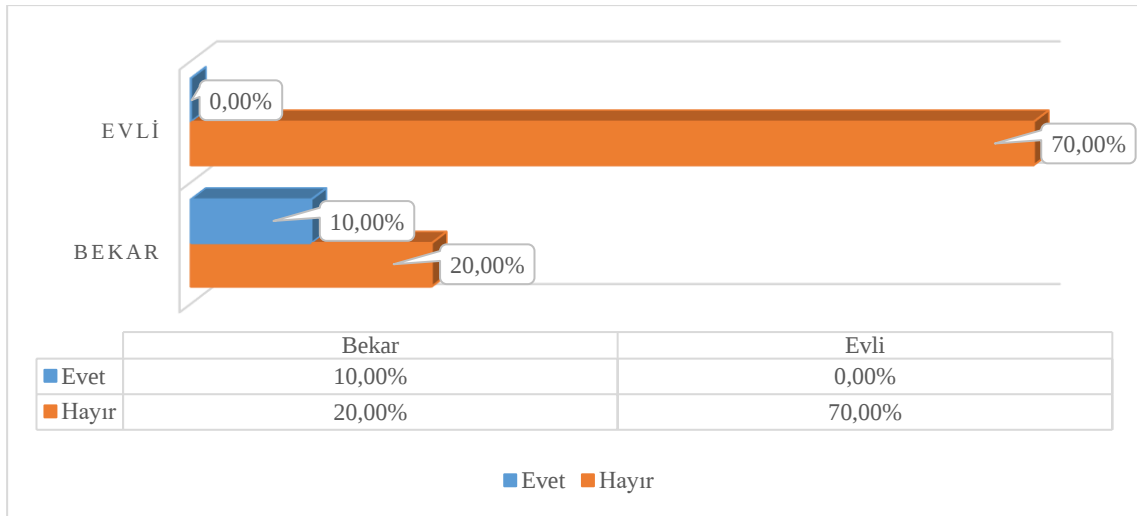
Şekil 5.37. Cinsiyete göre dönme isteği

Şekil 5.37'den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılar arasında erkek katılımcıların (%10), kadın katılımcılara oranla daha fazla geri dönme isteğine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise her iki cinsiyette eşit oranda yanıt vermişlerdir.

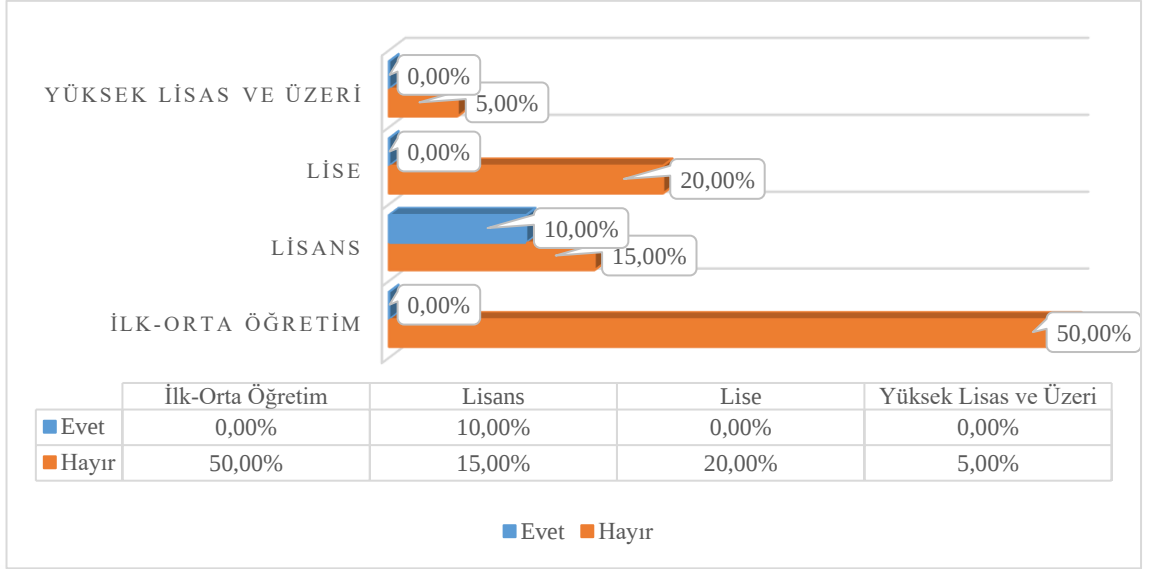
Şekil 5.38. Yaşa göre dönme isteği

Şekil 5.38’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 18-24 yaş grubundaki katılımcılar (%10) en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır. Hayır yanıtını veren katılımcılarda ise 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%40) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır.

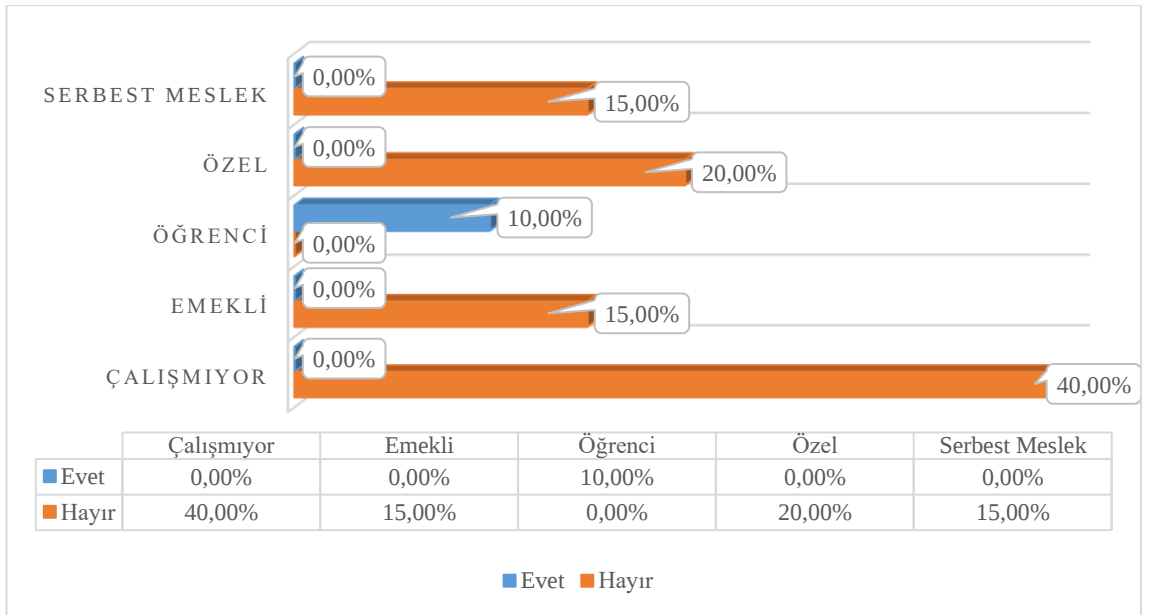
Şekil 5.39. Medeni duruma göre dönme isteği

Şekil 5.39’dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda bekâr katılımcılar (%10) evli katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise evli katılımcılar (%70) bekâr katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.40. Eğitim düzeyine göre dönme isteği

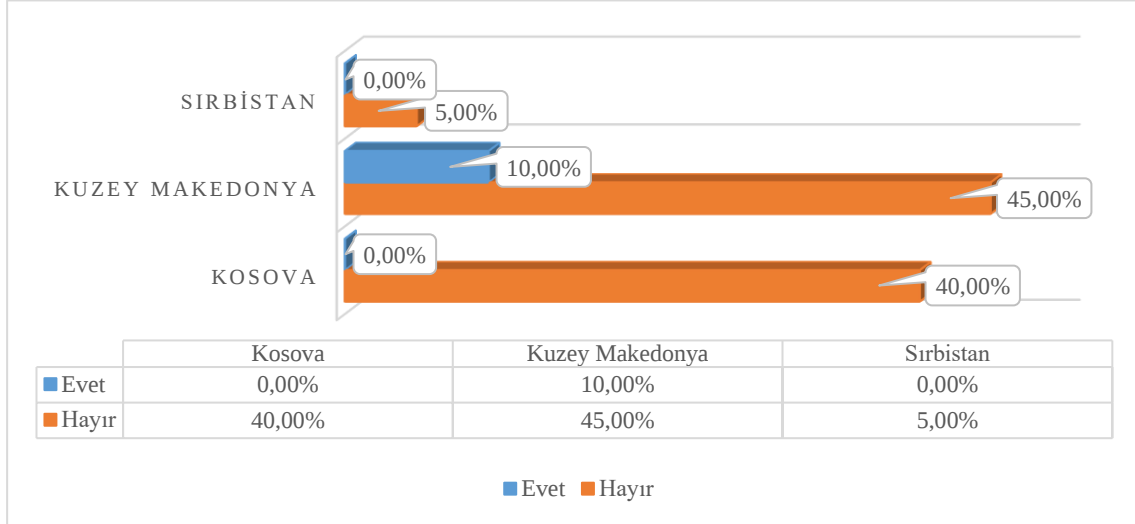
Şekil 5.40'tan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda lisans mezunu olan katılımcılar (%10) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise ilk-orta öğretim mezunu olan katılımcılar (%50) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.41. Meslek gruplarına göre dönme isteği

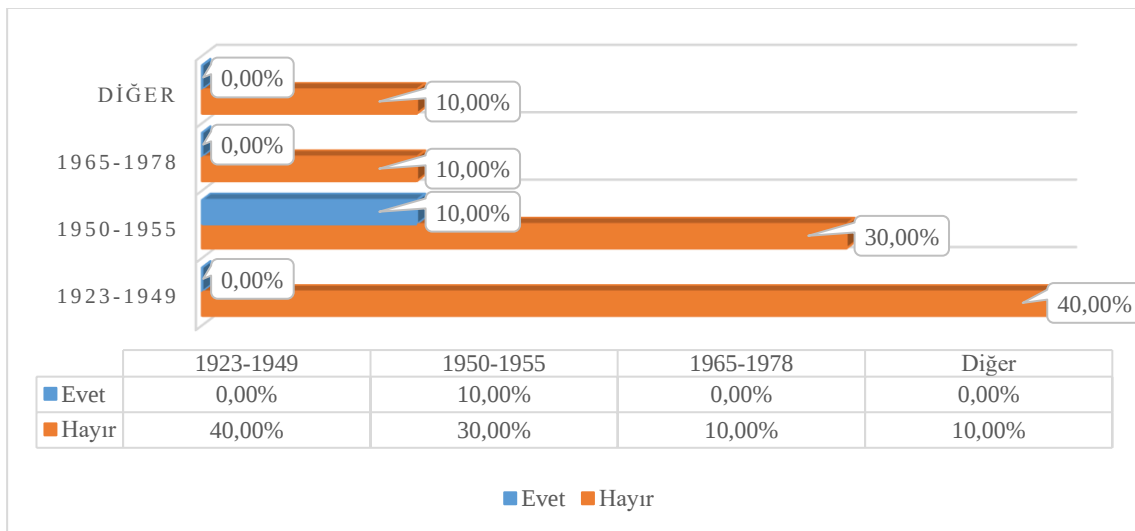
Şekil 5.41'den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda öğrenci olduğunu belirten katılımcılar (%10) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılara göre daha

yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise çalışmadığını belirten katılımcılar (%40) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

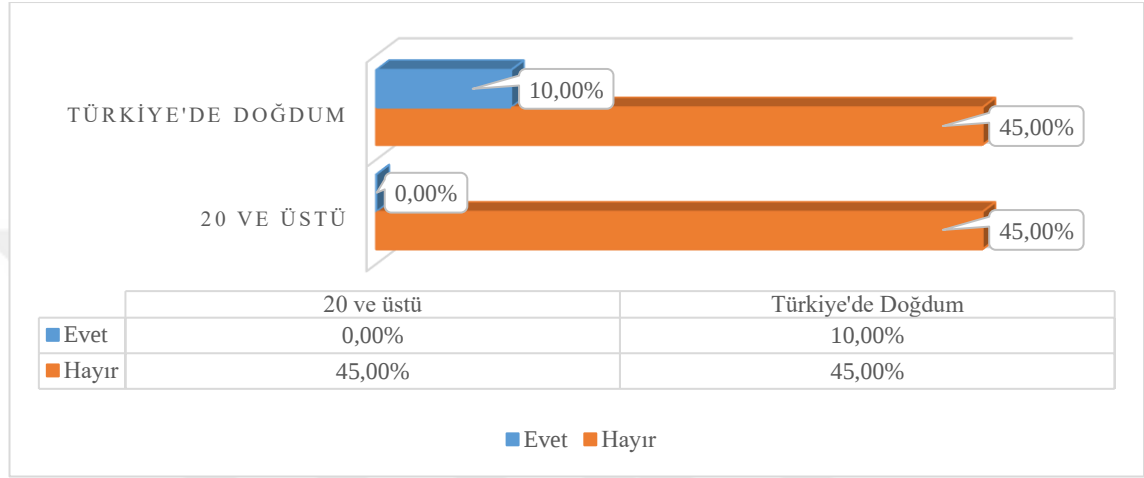
Şekil 5.42. Göç ettikleri ülkeye göre dönme isteği

Şekil 5.42'den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda Kuzey Makedonya'dan göç ettiklerini belirten katılımcılar (%10) diğer ülkelerden göç eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise yine Kuzey Makedonya'dan göç ettiğini belirten katılımcılar (%45) diğer ülkelerden göç eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.43. Göç edilen tarihe göre dönme isteği

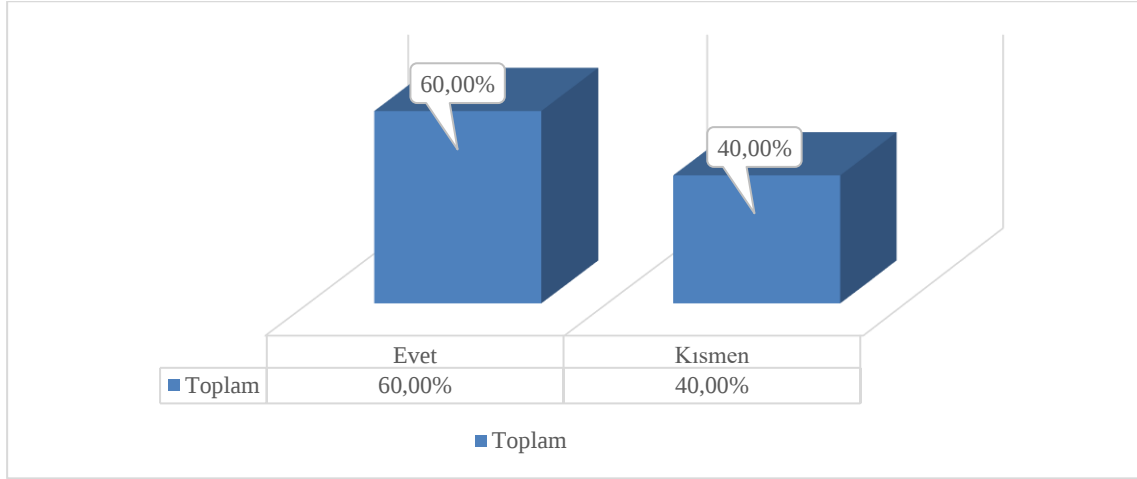
Şekil 5.43'ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza 1950-1955 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%10) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır yanıtını veren katılımcılarda ise yurdumuza 1923-1949 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%40) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.44. Türkiye’de bulunma sürelerine göre dönme isteği

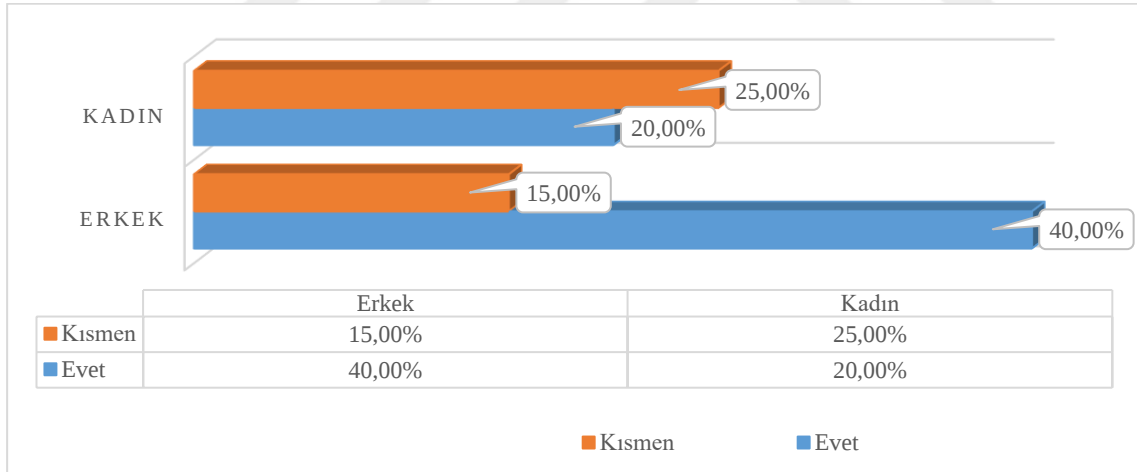
Şekil 5.44’ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları topraklara geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda Türkiye’de doğdum seçeneğini işaretleyen katılımcılar (%10) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Hayır, yanıtını veren katılımcılarda ise her iki seçenekte eşit şekilde yanıt vermişleridir.

5.4.6. “Göç etmiş olduğunuz coğrafyadaki güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

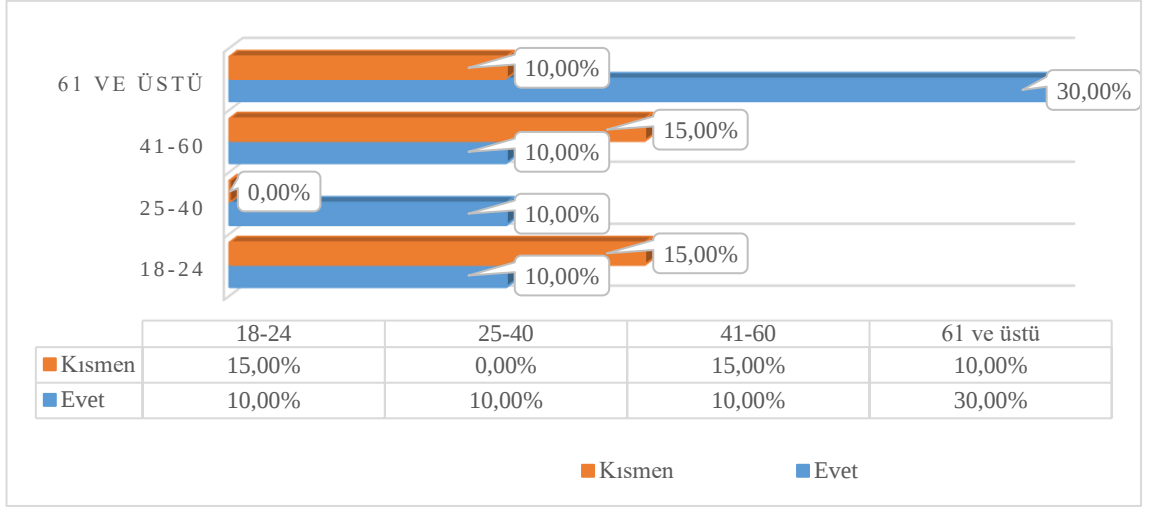
Şekil 5.45. Göç etmiş olduğunuz coğrafyadaki güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?

Katılımcıların %60'ı göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip ettiğini belirtirken %40'ı kısmen takip edebildiğini belirtmiştir.

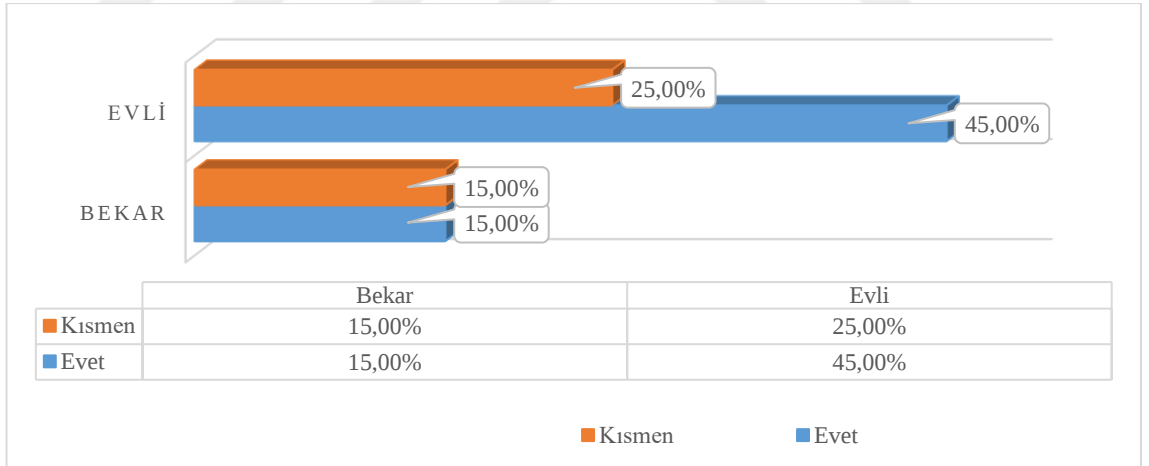
Şekil 5.46. Cinsiyete göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.46'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip etme sorusuna evet yanıtını veren katılımcılar arasında erkek katılımcıların (%40), kadın katılımcılara (%20) oranla gelişmeleri daha fazla takip ettikleri gözlemlenmiştir. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise kadın katılımcılar (%25), erkek katılımcılara (%15) göre göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri kısmen takip ettiklerini belirtmişlerdir.

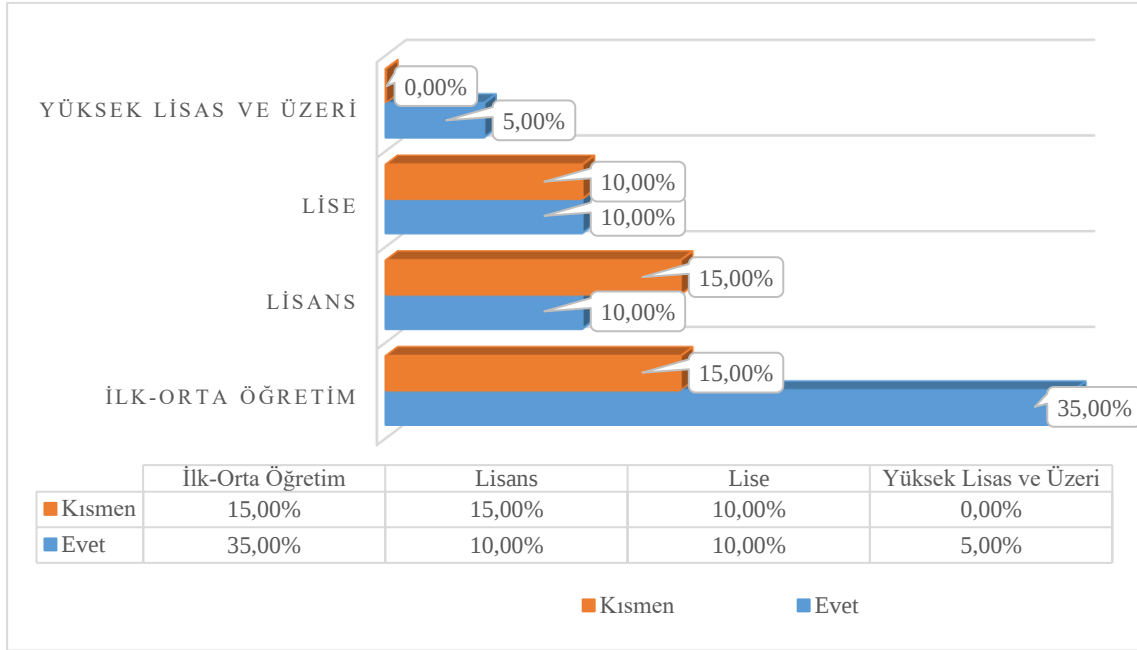
Şekil 5.47. Yaşa göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.47’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 61 yaş ve üzeri katılımcılar (%30) diğer yaş gruplarına göre en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise 18-24 yaş arası grup ve 41-60 yaş arası grubu oluşturan katılımcılar (%15) en yüksek orana sahip katılımcılar olmuşlardır.

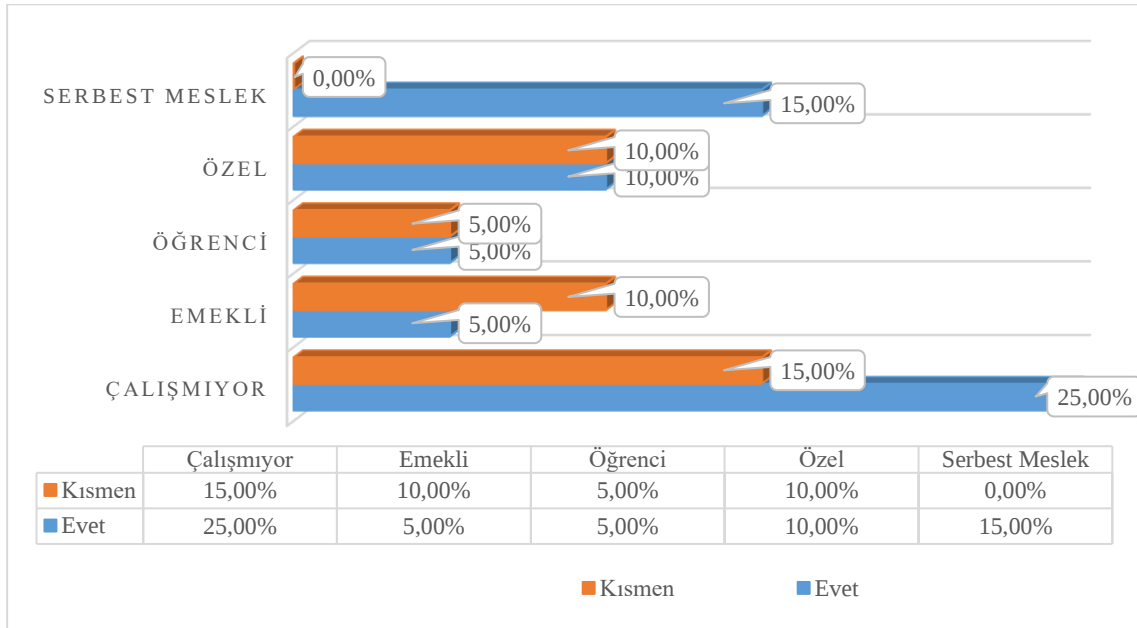
Şekil 5.48. Medenî duruma göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.48’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip etme sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda evli katılımcılar (%45) bekâr katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yine evli olan katılımcılar (%25) bekâr katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

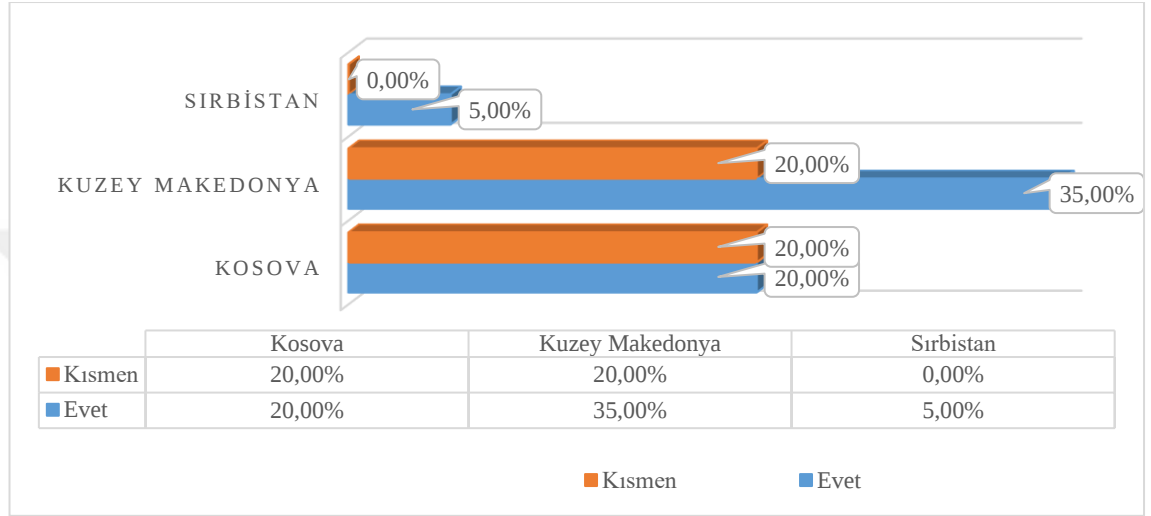
Şekil 5.49. Eğitim durumuna göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.49'dan elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip etme sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda ilk-orta öğretim mezunu katılımcılar (%35) diğer mezuniyetlere sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yine ilk-orta öğretim mezunu katılımcılar (%15) diğer mezuniyete sahip katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

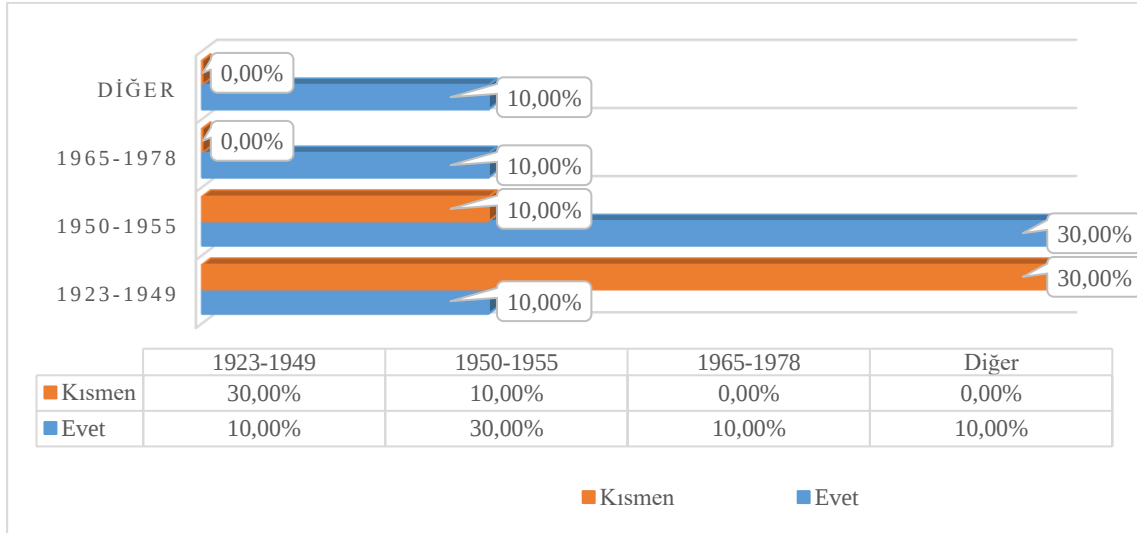
Şekil 5.50. Meslek gruplarına göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.50’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda çalışmadığını belirten katılımcılar (%25) diğer meslekleri icra ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yine çalışmadığını belirten katılımcılar (%15) diğer meslekleri icra ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

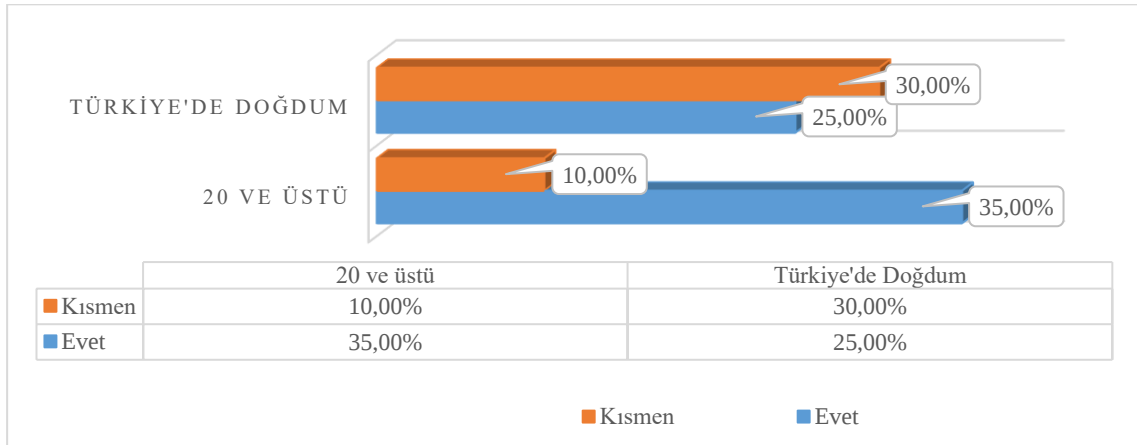
Şekil 5.51. Göç ettikleri ülkeye göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.51’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza Kuzey Makedonya’dan göç ettiğini belirten katılımcılar (%35) diğer ülkelerden göç eden katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılar ise Kosova ve Kuzey Makedonya’dan yurdumuza göç ettiklerini belirten katılımcılar (%20) diğer ülkelerden göç ettiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

Şekil 5.52. Göç edilen tarihe göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.52’den elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda yurdumuza 1950-1955 tarihleri arasında göç ettiğini belirten katılımcılar (%30) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise yurdumuza 1923-1949 tarihleri arasında göç ettiklerini belirten katılımcılar (%30) diğer tarihlerde göç ettiklerini belirten katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

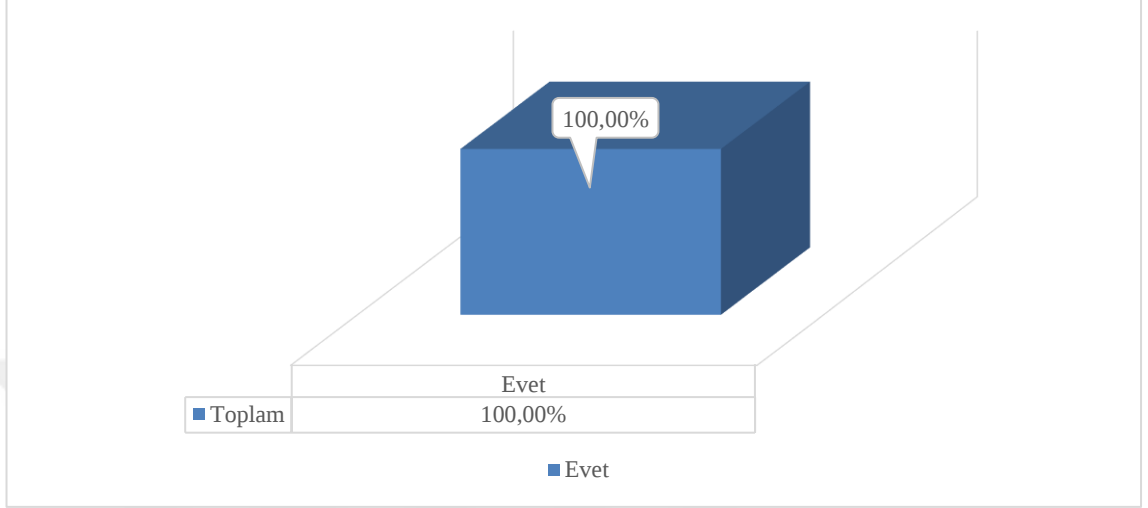

Şekil 5.53. Türkiye’de bulunma süresine göre gelişmeleri takibi

Şekil 5.53’ten elde edilen veriler ışığında göç etmiş oldukları coğrafyadaki gelişmeleri takip sorusuna evet yanıtını veren katılımcılarda 20 yıl ve üzeri süreyle yurdumuzda bulunduğunu belirten katılımcılar (%30) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler. Kısmen yanıtını veren katılımcılarda ise

Türkiye’de doğdum seçeneğini işaretleyen katılımcılar (%30) diğer seçenekleri işaretleyen katılımcılara göre daha yüksek orana sahiptirler.

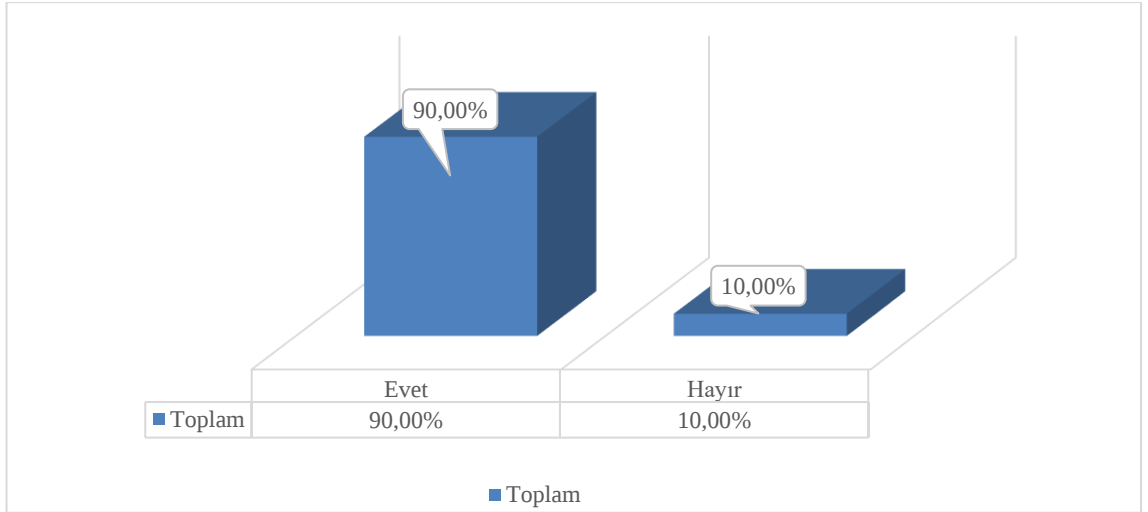
5.4.7. “İnternet Kullanıyor musunuz?” Sorusunun Değerlendirmesi

Şekil 5.54. İnternet kullanıyor musunuz?

Katılımcıların tamamı internet kullandıklarını belirtmiştir.

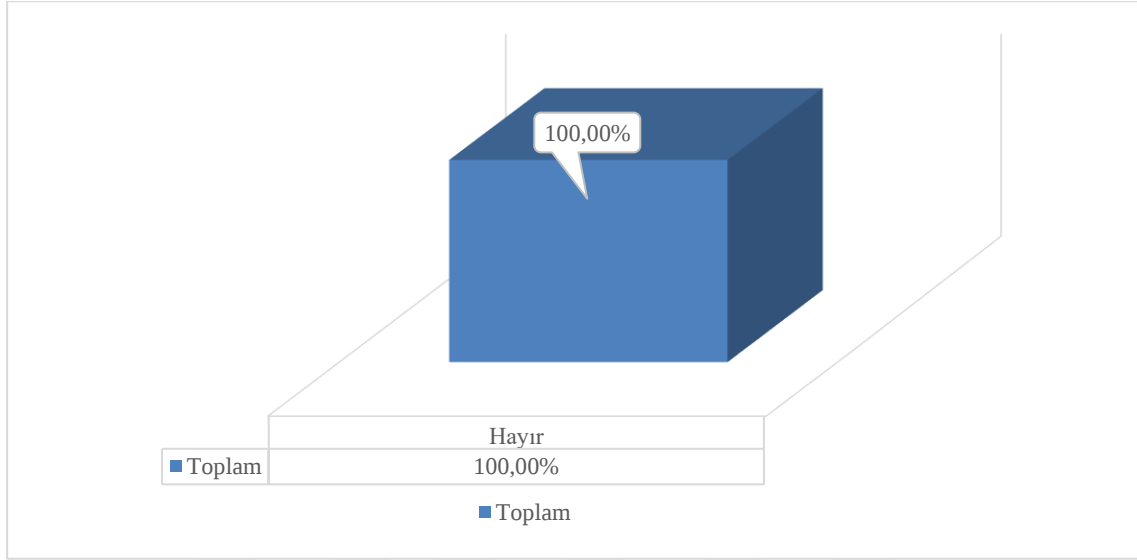
5.4.8. “Sosyal medya kullanıyor musunuz?” sorusunun değerlendirilmesi

Şekil 5.55. Sosyal medya kullanıyor musunuz?

Katılımcıların %90’ı sosyal medya kullandığını belirtirken %10’u sosyal medya kullanmadığını belirtmiştir.

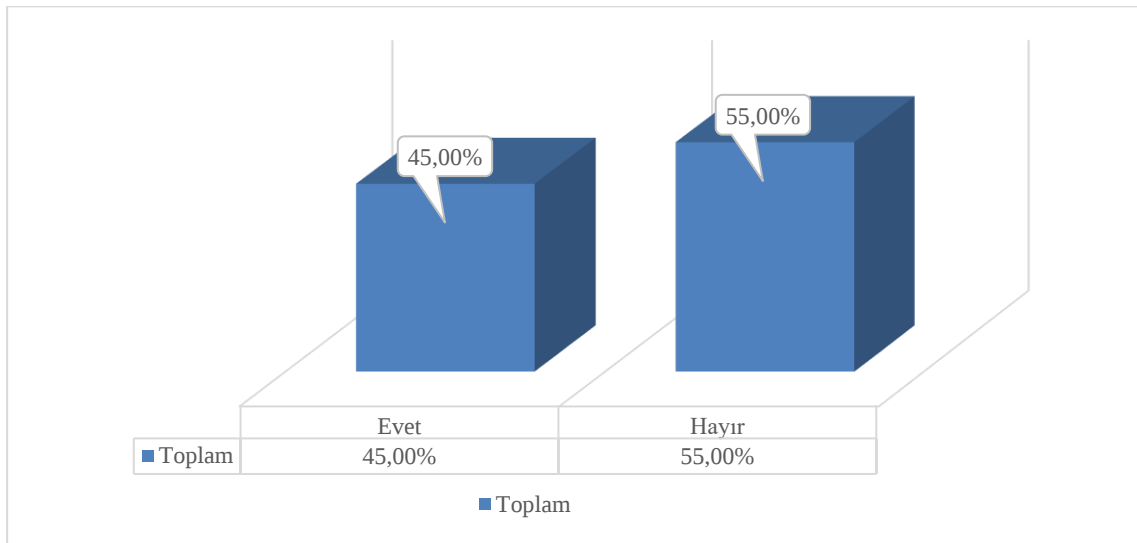
5.4.9. “Sosyal medya kullanmaya yaşanan pandemi sürecinde mi başladınız” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.56. Sosyal medya kullanmaya yaşanan pandemi sürecinde mi başladınız?

Katılımcıların tamamı sosyal medya kullanmaya yaşanan pandemi sürecinden önce başladıklarını belirtmişlerdir.

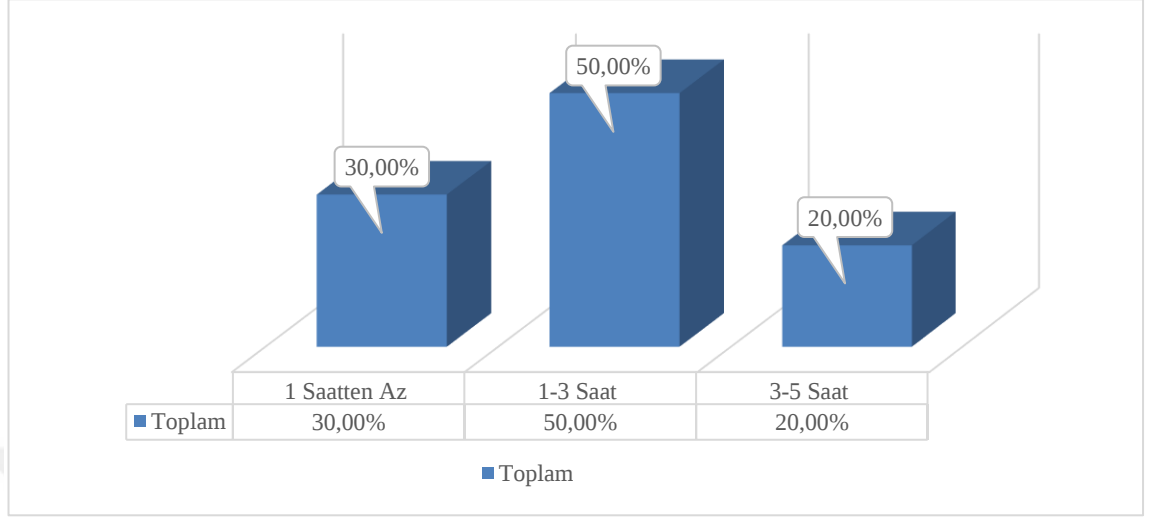
5.4.10. “Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürenizde farklılık oldu mu?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.57. Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürenizde farklılık oldu mu?

Katılımcıların %45'i pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürelerinde farklılık oluştuğunu belirtirken %55'i herhangi bir farklılık oluşmadığını belirtmiştir.

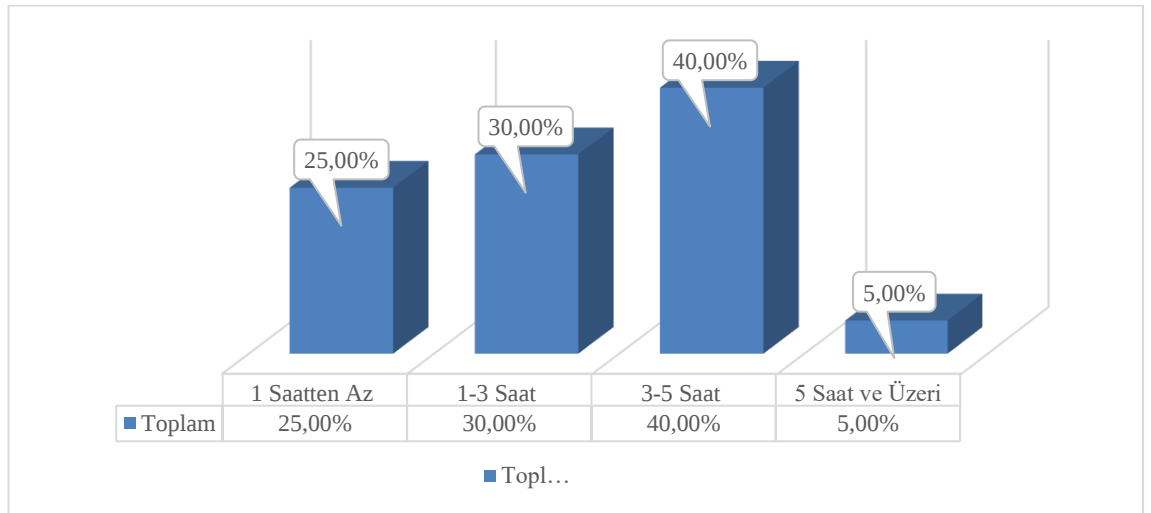
5.4.11. “Pandemi öncesinde sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyordunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.58. Pandemi öncesi sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyordunuz?

Katılımcıların %30'u pandemi öncesinde sosyal medya kullanım sürelerinin 1 saatten az olduğunu belirtirken %50'si pandemi öncesinde sosyal medya kullanım sürelerinin 1-3 saat arası olduğunu, %20'si ise pandemi öncesinde sosyal medya kullanım sürelerinin 3-5 saat arasında olduğunu belirtmişlerdir.

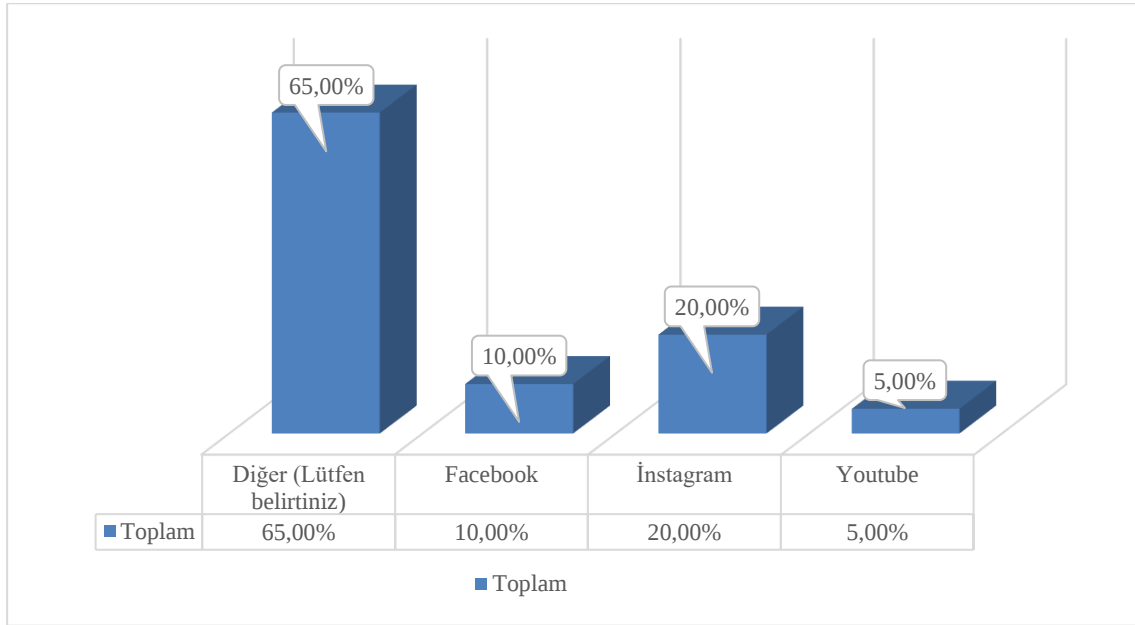
5.4.12. “Pandemi sonrasında sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.59. Pandemi sonrası sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?

Katılımcıların %25'i pandemi sonrasında sosyal medya kullanım sürelerinin 1 saatten az olduğunu belirtirken %30'u pandemi sonrasında sosyal medya kullanım sürelerinin 1-3 saat arası olduğunu, %40'ı pandemi sonrasında sosyal medya kullanım sürelerinin 3-5 saat arası olduğunu belirtirken %5'i ise pandemi sonrasında sosyal medya kullanım sürelerinin 5 saat ve üzeri olduğunu belirtmişlerdir.

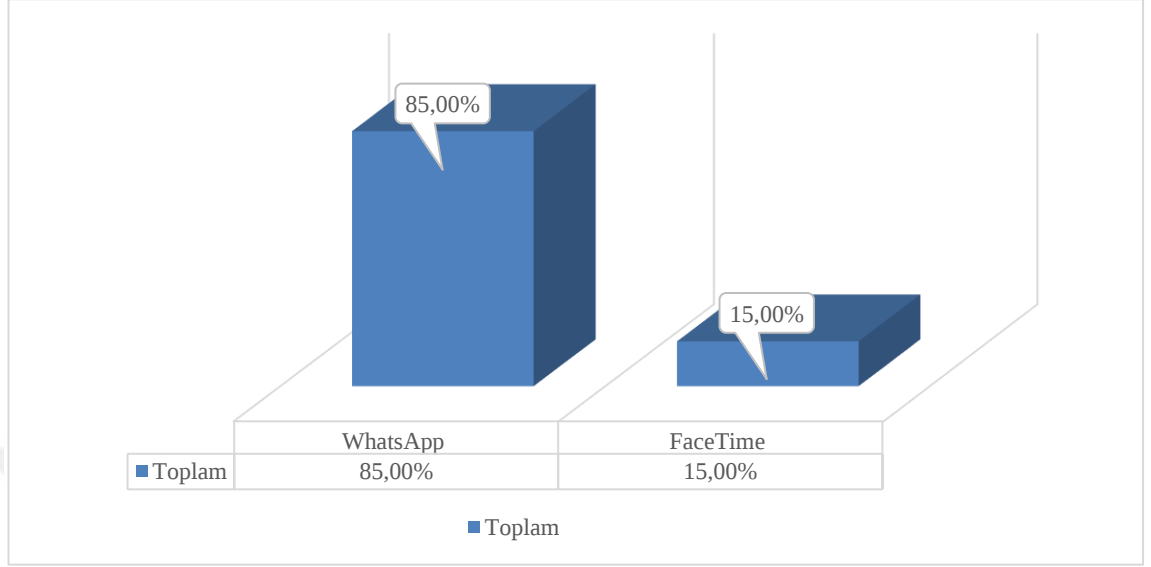
5.4.13. “Hangi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.60. Pandemi sonrası sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?

Katılımcıların %65'i diğer seçeneğini işaretlerken %10'u Facebook, %20'si İnstagram ve %5'i Youtube sosyal medya uygulamalarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılarımız WhatsApp uygulamasını kullandıklarını belirtmişlerdir.

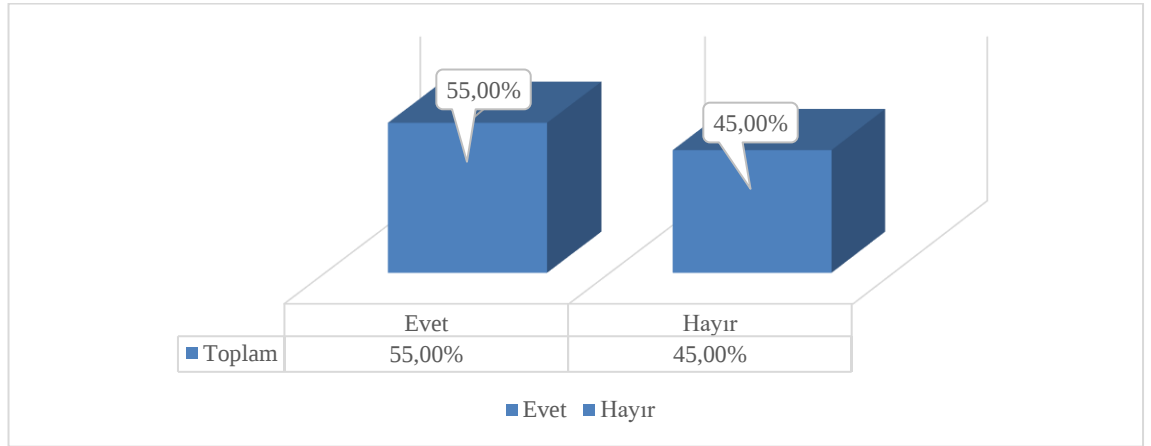
5.4.14. “Hangi görüntülü sohbet uygulamalarını kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.61. Hangi görüntülü sohbet uygulamalarını kullanıyorsunuz?

Katılımcıların %85'i WhatsApp uygulamasını kullandığını belirtirken %15'i görüntülü sohbet uygulaması olarak FaceTime uygulamasını kullandıklarını belirtmişlerdir.

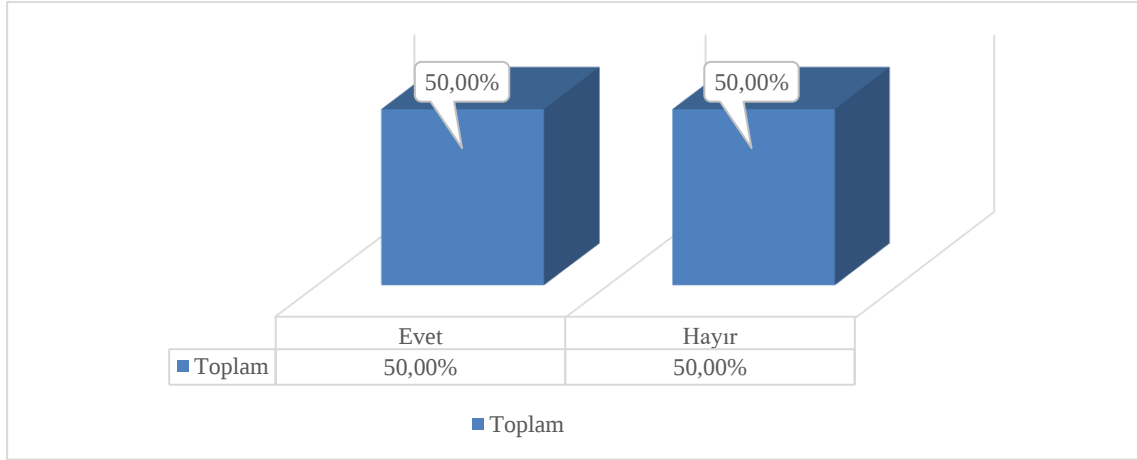
5.4.15. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla sosyal medya aracılığı ile mi görüşüyorsunuz?” sorusunun değerlendirilmesi

Şekil 5.62. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla sosyal medya aracılığı ile mi görüşüyorsunuz?

Katılımcıların %55'i göç etmiş oldukları topraklardaki akrabaları ile sosyal medya üzerinden görüştiklerini belirtirken %45'i sosyal medya üzerinden görüşmediklerini belirtmişlerdir.

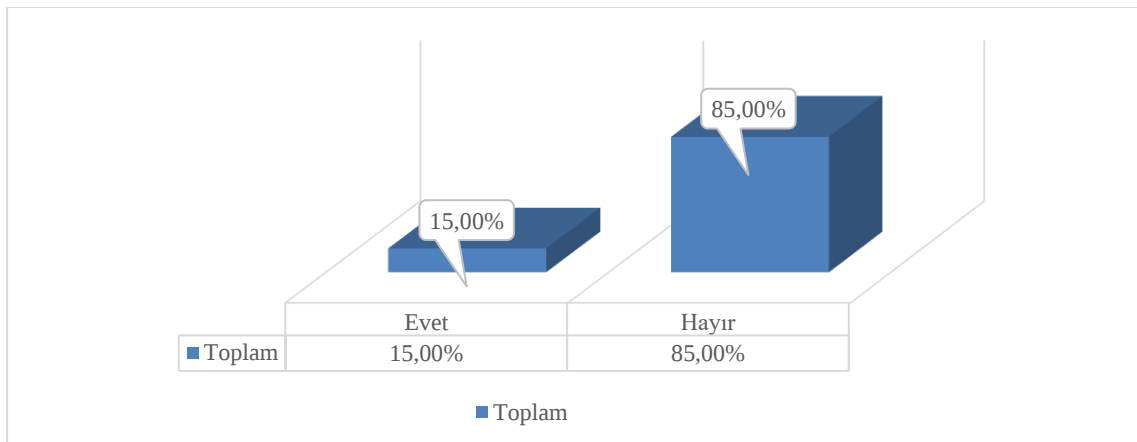
5.4.16. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla görüntülü sohbet uygulamaları ile mi görüşüyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.63. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla görüntülü sohbet uygulamaları ile mi görüşüyorsunuz?

Katılımcıların %50'si göç etmiş oldukları topraklardaki akrabaları ile görüntülü sohbet uygulamaları ile görüştiklerini belirtirken %50'si görüntülü sohbet uygulamaları ile görüşmediklerini belirtmişlerdir.

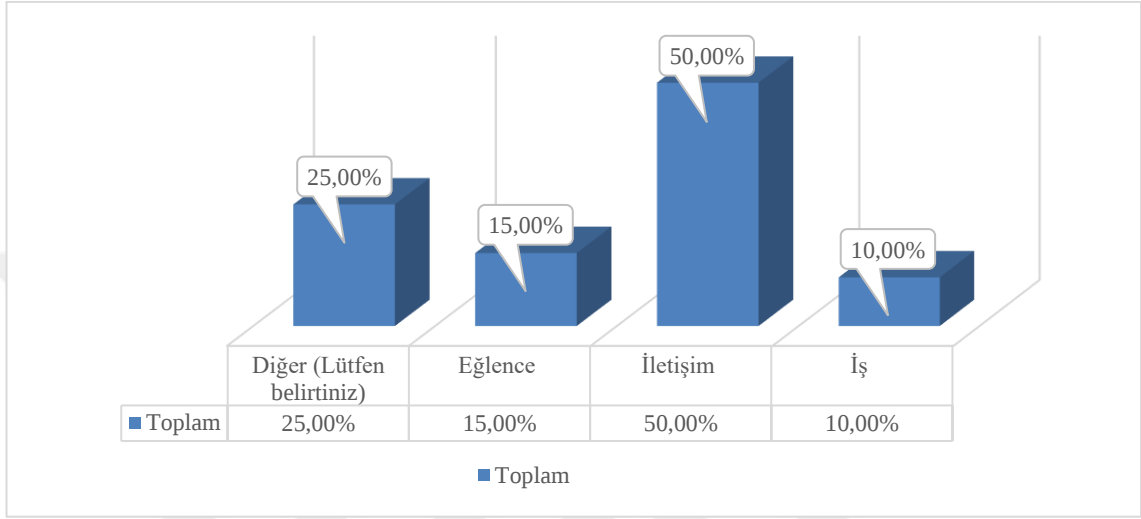
5.4.17. “Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla pandemi sürecinde iletişiminizin arttığını düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.64. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla pandemi sürecinde iletişiminizin arttığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %15'i göç etmiş oldukları topraklardaki akrabaları ile iletişimlerinin pandemi sürecinde arttığını belirtirken %85'i herhangi bir artış yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

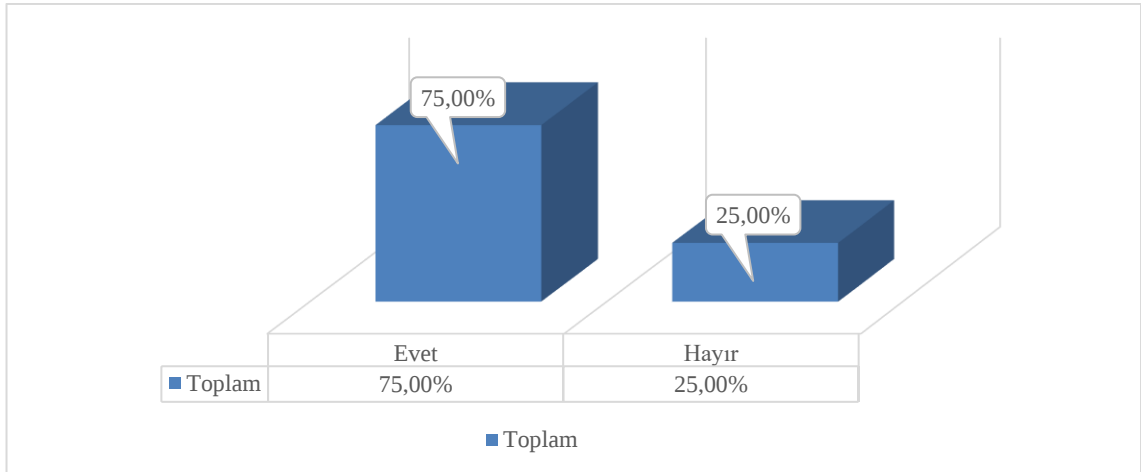
5.4.18. “ Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.65. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?

Katılımcıların %25'i sosyal medyayı diğer amaçlarla kullandıklarını belirtirken %15'i eğlence, %50'si iletişim ve %10'u iş amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir.

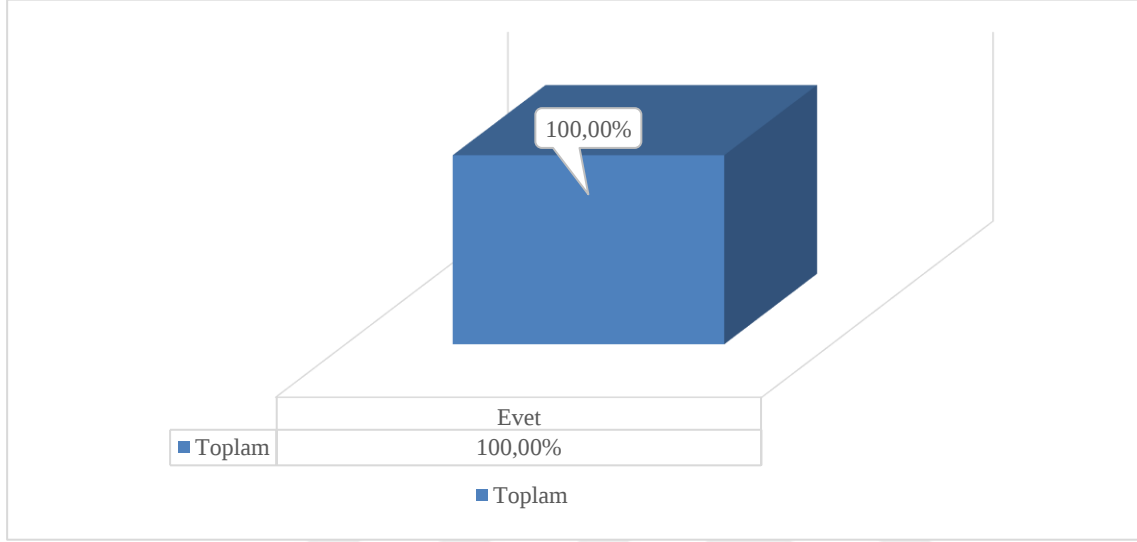
5.4.19. “ Sosyal medyanın çalıştığınız iş alanında size avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.66. Sosyal medyanın çalıştığınız iş alanında size avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %75'i sosyal medyanın icra etmiş oldukları iş alanında kendilerine faydası olduğunu belirtirken %25'i herhangi bir faydası olmadığını belirtmiştir.

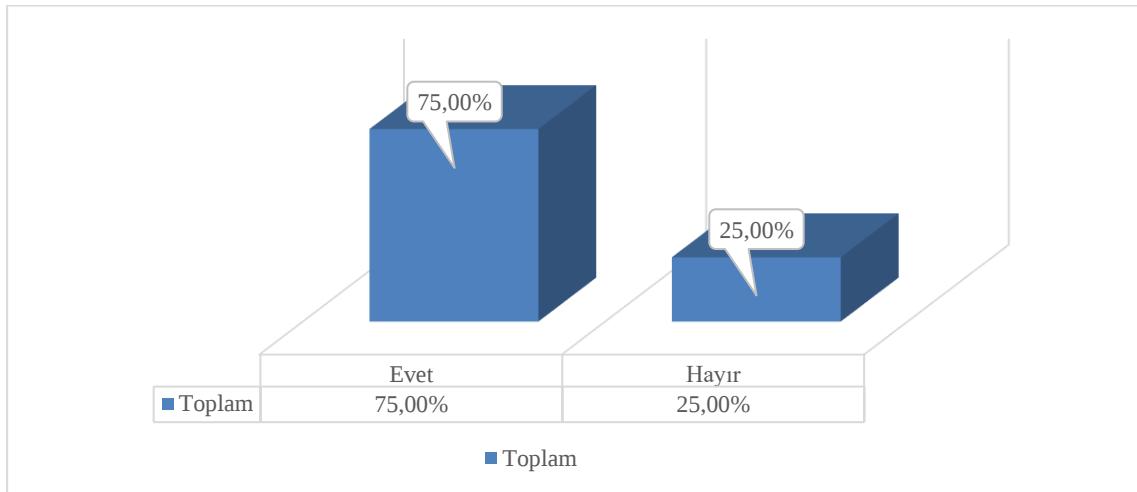
5.4.20. “Sosyal medyanın kültürünüzü tanıma konusunda yararı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusunun değerlendirilmesi

Şekil 5.67. Sosyal medyanın kültürünüzü tanıma konusunda yararı olduğunu düşünüyor musunuz?

Katılımcıların tamamı (%100) sosyal medyanın kültürlerini tanıma konusunda kendilerine fayda sağladığını belirtmiştir.

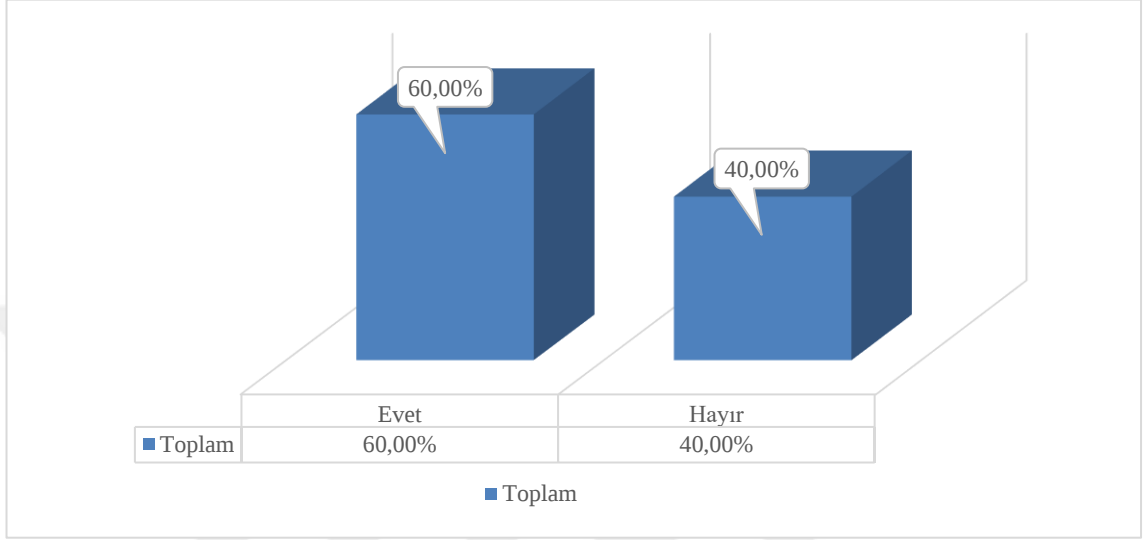
5.4.21. “Sosyal medyada balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?” sorusunun değerlendirilmesi

Şekil 5.68. Sosyal medyada balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?

Katılımcıların %75'i sosyal medya üzerinden Balkan göçmeni derneklerini takip ettiğini belirtirken %25'i takip etmediğini belirtmiştir.

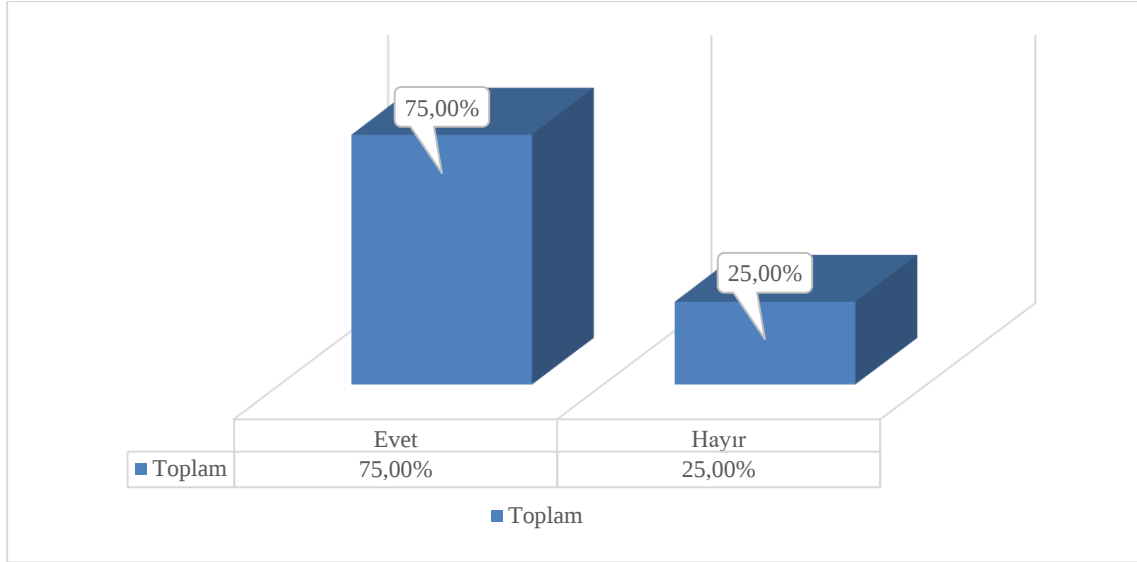
5.4.22. “Balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarına katkıda bulunuyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.69. Balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarına katkıda bulunuyor musunuz?

Katılımcıların %60'ı Balkan göçmeni derneklerinin oluşturmuş oldukları sosyal medya hesaplarına katkıda bulunduğunu belirtirken %40'ı herhangi bir katkıda bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

5.4.23. “Pandemi sürecinde balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli buluyor musunuz?” sorusunun değerlendirmesi

Şekil 5.70. Pandemi sürecinde balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli buluyor musunuz?

Katılımcıların %75'i pandemi sürecinde balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli bulduğunu belirtirken %25'i faydalı bulmadığını belirtmiştir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Dünya özellikle son yıllarda, teknolojik ilerleme ve gelişmelerin etkisi altında hızlı bir ivme ile değişime uğramıştır. Dolayısıyla, nesiller arası ayrımlar daha da belirginleşmiş ve ayrıca yeni neslin idaresi büyük önem arz etmiştir. Değişen dünya ile yeni meslek grupları, yeni ve farklı uygulama alanları, iş yapış pratikleri, güncel yönetim biçimleri, yeni nesil eğitim talebi doğmuştur. Bu durum yaşam pratiklerimizi bir bakıma daha kompleks ve zorlayıcı hale getirirken diğer bir bakıma da kolaylaştırma adına adımlar getirmiştir. Değişime ayak uydurma adına günlük yaşam koşullarından en kompleks işlerimize kadar bu entegrasyonunu hissetmekteyiz.

Bu çalışmada ise, Batı Balkan Göçmenlerinin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının pandemi dönemi çerçevesinde ne yönde olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır. Farklı meslek ve yaşlarda 400 katılımcı ile görüşülmüş ve katılımcıların sosyal medya kullanım alışkanlıkları görüşme sorularına verilen cevaplar ışığında değerlendirilmiştir.

COVID-19 salgını basit temaslar ile bulaşı oluşan ölümcül sonuçlara kadar varabilen bir hastalıktır. Hastalıktan kaçınmanın en temel yollarından başlıcaları; izole olmak ve kalabalık ve havasız mekânlarda bulunmamaktır. Dolayısıyla başka bir tabirle mümkün olduğunca zaruri ihtiyaçlar dışında izole bir şekilde vaktin çoğunu evde geçirmek, hastalıkla baş etmenin ana etmeni sayılabilir. Hastalığın ülkemizde görüldüğü ilk andan beri, salgınla baş edebilmek adına çeşitli tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin içeriğinde sokağa çıkma yasakları ve uzaktan çalışma evde kalınması gibi çeşitli düzenlemeler değerlendirilmiştir. Dolayısıyla pandemi döneminde, tüm dünyada genelinde olduğu gibi Batı Balkan Göçmenlerinin de internet ve sosyal medyayı kullanma oranlarında bir takım artışlar olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde kullanılan internet, web 2,0 temeline dayanmaktadır. Web 2,0 özelliği ferdi internet kullanıcılarına etkileşim ve çeşitli medya içeriği üretme imkânları sağlamaktadır.

Dolayısıyla bu minvaldeki kolaylıklar ve özellikler sosyal medya kullanma oranlarının günden güne artmasına katkıda bulunmaktadır. Pandemi döneminde ise insanlar gerek şartlardan gerekse devletlerin uygulamış olduğu salgın ile mücadele politikalarından dolayı evde daha çok süre geçirmeye başlamıştır. Evde bulunan süreç kapsamında da sosyal medya kullanım oranları artış göstermiştir.

Çalışmanın ilk tematik kategorisinde kültür, kültürlerarası iletişim olguları ve bileşenleri kavramsal çerçevede değerlendirilmiştir. İkinci kategoride, internet ve sosyal medya konularından bahsedilmiş ve tanımlamaları yapılmıştır. Üçüncü kategoride ise çalışmanın konusu olan Batı Balkan Göçmenleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Son kategoride ise; Batı Balkan Göçmenlerinin pandemi döneminde sosyal medyanın kullanım alışkanlıklarının ne derece değiştiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kısımda, araştırmaya iştirak eden katılımcıların benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Katılımcıların hepsi, pandemi dönemin internet imkânlarını ve sosyal medyayı daha fazla kullandıklarını ifade ederken; bu fazla kullanımın olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurduğunu ifade eden katılımcılar olmuştur. Genel olarak bilgiye erişme noktasında olumlu yansıma açığa çıkarken; vaktin tamamını internet ve sosyal medya içerikleri tarafından harcanması da olumsuz hareket olarak ön plana çıkmıştır. pandemi döneminde bilhassa ülke veya dünya gündemini takip amacıyla sosyal medya kullanımı artış göstermiştir. Pandemi öncesi dönemde sosyal medyayı günlük iletişim, eğlence veya diğer yönleri için kullanan katılımcıların pandemi döneminde hastalığın seyri, gündem oluşturan konuları takip niyeti ile sosyal medyaya eğilim gösterdiği görülmüştür. Gündem oluşturan konuların takibi çerçevesinde sağlık bakanının ve diğer otoritelerin özellikle sosyal medya aracı olan Twitter'ı bilgi akışı için kullanmaları olarak gösterilebilir. Katılımcılar; gündemden yoksun kalmamak, sosyal medya platformları aracılığı ile canlı yayınlar yapmak, dijital olarak içerik üretmek, çeşitli kültürel etkinlikler sağlamak, diğer bireyler ile iletişim kurmak, vakit geçirmek amacıyla dizi veya film seyretmek adına sosyal medyayı kullandıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir yandan pandemi döneminde ücretsiz bir biçimde halkın sanal ortamda kullanımına açılan kültürel etkinliklerin olumlu bir katkı sağladığı fikri ön plana çıkmıştır. Bu etkinliklere konserler, sanal ortamda üç boyutlu müze gezileri bunlara örnek olarak gösterilmiştir. Bazı kurum/kuruluşların ücretsiz bir şekilde hizmete sunduğu kaynaklar diğer bir faydası olarak değerlendirilmiştir. Özellikle eğitim sisteminde uzaktan, çevrim içi sistem sürecinde bu kaynakların önemi daha çok ortaya çıkmıştır. Bu durumların yanı sıra bazı olumsuz özellikleri de bulunmaktadır. Bu kısımda olumsuz özelliklerinin üzerinde de durulmuştur. Olumsuz özelliklerinin başlıcalarına; insanların dikkatini çekmek, suni gündem oluşturmak, popüler olmak ve daha çok beğeni almak gayesi ile yapılan paylaşım davranışları bu duruma misal olarak

verilmiştir. COVID-19 bulaşı sebebi ile ortaya çıkan pandemi döneminde sosyal medya kullanım alışkanlıkları, katılımcıların ne tür içerikleri beğendikleri, takip ettikleri ve kendilerinin içerik üretip üretmedikleri suallerine cevap aranmıştır. Katılımcılar özellikle bu dönemde ilgi alanlarının arttığına ve bu ilgi alanları çerçevesinde olan içerikleri takip ettiklerini, beğendiklerini ifade etmişlerdir.

Özetle, günümüz toplumlarında enformasyon bilgi üretim süreçlerinde sosyal medya platformları, etkisini ve kullanım mecralarını arttırmıştır. Bilhassa pandemi döneminde sosyal medya kullanımı oranlarında ciddi derecede artış olduğu gözlemlenmiştir. Pandeminin etkileri olarak bireysel yaşam pratiklerinin çoğalması, sokağa çıkma yasakları, insanları evde tutma çabaları ve uygulanan politikalar sosyal medya kullanımına doğrudan tesir etmiştir. Çalışma, bu alanda tüketim alışkanlıklarına örneklem dâhilinde sınırlı bir bakış açısı sunmaya çalışmıştır. Bundan sonra alanla ilgili yapılacak olan çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağanoğlu, H. Y. (2017): Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç, İstanbul, İz Yayıncılık, s. 50-250.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Arslan, B. (2011) Nedir bu Sosyal medya? (<http://www.slideshare.net/brkarslan/nedirbu-sosyal-medya?related=2>) (Erişim tarihi: 10.05.2021).
- Artun, E. (2000). Halk Kültürü ve Folklorun Türk Kültüründeki Yerine Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış (<https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/4.php>), (Erişim Tarihi: 09.08.2022).
- Artun, E. (2000). Küreselleşme Olgusu Karşısında Halk Kültürü
- Aslan, A. (2020). Çokkültürlülük Nedir? (<https://perspektif.eu/2020/10/17/cokkulturluluk-nedir/>) (Erişim Tarihi: 11.08.2022).
- Atalay, B. (2001): Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Siyasi Faaliyetleri (1908-1923),
- Baloğlu, A. (2015). Sosyal Medya Madenciliği. İstanbul: Beta Yayınevi, s. 10.
- Beldiceanu, N. (1995): Osmanlı İmparatorluğu'nun Örgütü (XIV-XV. Yüzyıllar), İstanbul, Cem Yayınevi, s. 145-170.
- Bilim Dalı, Pazarlama İletişimi Programı.
- Bilimleri Dergisi, s. 83-98.
- Bourse, Michel, 2009, Melezliğe Övgü, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı yay., İstanbul. Özlem, D. (2015). Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi. İstanbul: Notos Kitap.
- Brabant, M.; Watson, B. ve Gallois, C. (2009). Psychological Perspective: Social Psychology, Language and Intercultural Communication. Handbook of Intercultural Communication. (Ed: H. Kotthoff ve H. S. Oatey). Berlin: Mouton de Gruyter, ss.55-76.
- Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cumhuriyet Armağan Sayısı, s. 83-100.
- Cengizhan, C. (2015). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: İnternet Bağımlılığı. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim
- Chen, G. M. ve Starosta, W. J. (1996). Intercultural Communication Competence: A Synthesis Communication Yearbook (19. Baskı).

- Çakır, H. Ve Topçu, H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Çam, E. ve İşbulan, O. (2012). A new addiction for teacher candidates: Social networks. The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET), s. 14-19.
- Çelen, K. (2014): Balkanlar'da Osmanlı'nın Acı Yılları, İstanbul, Kastaş Yayınevi, s. 156.
- Çelik, Z. (2010). Osmanlının Zor Yıllarında Rumeli Göçmenlerinin Türk Basınındaki Sesi: 'Muhacir' Gazetesi (1909-1910). Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.
- Dergisi, s. 92-115.
- Duman, Ö. (2009). Atatürk Döneminde Balkan Göçmenlerinin İskân Çalışmaları (1923- 1938). Atatürk Yolu Dergisi.
- Ekşi, H. , Barış, Ş. ve Demir, İ. (2020). Ergenlerde Helikopter Ebeveyn Tutumu, Şişirilmiş Benlik: Duygusal Özerklik, Sosyal Kaygı Değişkenlerinin Aracı Etkisi. Manisa
- Ellsworth, J. H. Ve Ellsworth, M. V. (1994). The Internet Business Book.
- Erdoğan, İ. (2018). Küresel ve Evrensel Kültür: Emperyalizmin Yeni Adı (<https://erdoganirfan.blogspot.com/2018/02/kuresel-ve-evrensel-kultur.html>), (Erişim Tarihi: 08.08.2022).
- Eren, A. C. (1966): Türkiye'de Göç ve Göçmen Meseleleri Tanzimat Devri, İlk Kurulan Göçmen Komisyonu, Çıkarılan Tüzükler, İstanbul, Nurgök Matbaası, s. 34-81.
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve sanal sosyalleşme: facebook örneği. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana
- Eroğlu, F. (1993). Davranış Bilimleri. Erzurum: Manevra Yayınları. Güvenç, B. (1996). İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Fiske, J. (2012). Popüler Kültürü Anlamak, s.38.
- Folklor/Edebiyat Dergisi.
- Gleny, M. (2001): Balkanlar 1804-1999, İstanbul, Sabah Kitapları, s. 134.
- Göker, G. (2013). Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Güçdemir, Y. (2012). Bilgisayar Ağları, İnternetin Gelişimi ve Bilgi Kirlenmesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.

- Gürkaynak, Ş., Doğan, N. S., Barutçu, S., ve Haşiloğlu, S. B. (2016). Sosyal medya uygulamalarının kullanım sıklığına göre değişim süreci: Akademisyenler ve öğrenciler üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma. Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi, s. 1-10.
- Han, V. (2011). Balkan Sanat Tarihi Kaynağı Olarak Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı: Bir alan araştırması. İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, s. 151-175.
- Hesmondhalgh, D. (2007). The Cultural Industries, s. 240-241.
- Horzum, M. B. (2010). Öğretmenlerin Web 2.0 araçlarından haberdarlığı, kullanım sıklıkları ve amaçlarının çeşiti değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, s.603-634.
- Imber, C. (2006): Osmanlı İmparatorluğu; 1300-1650: İktidarın Yapısı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, s. 178.
- İçel, K. (1998). Kitle Haberleşme Hukuku: Basın, Radyo-Televizyon, Sinema, İnternet, s.415.
- İnalçık, H. (1994): An Economic and Social History of the Ottoman Empire, Cambridge University Press, s. 260-270.
- İstanbul Teknik Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (<https://bidb.itu.edu.tr/seyrir-defteri/blog/2013/09/07/internet%27in-tarihçesi>) (Erişim Tarihi: 11.08.2022)
- İstanbul, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, s. 54.
- İzmir Balkan Göçmenleri Kültür Ve Dayanışma Derneği (<https://www.balgocizmir.org.tr>) (Erişim Tarihi: 10.08.2022)
- Jarry, D., & Jarry, J. (1991). The Harper Collins Dictionary of Sociology. New York: HarperPerennial.
- Jelavich, B. (2012): Savaş Giden Yol: 1908 Bosna-Hersek'in İlhakı, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, s. 140.
- Karal, H., & Kokoç, M. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education, s. 251-263.
- Kartarı, A. (2006). Farklılıklarla Yaşamak: Kültürlerarası İletişim. Ankara: Ürün.
- Kır, B. (2016). Alt Kültür Olarak Rap Şarkı Sözleri Üzerine Bir İnceleme, s. 23-24.
- Kongar, E. (1999). Kültür Üzerine, (6. Baskı), s. 13.
- Leeds-Hurwitz, W. (1990). Quaterly Journal of Speech (3. Baskı). USA.

- Liebert, E. (2011). Facebook masalları. İstanbul: Derin Kitap, s. 16.
- Magsamen-Conrad, K., & Greene, K. (2014). Technology addiction's contribution to mental wellbeing: The positive effect of online social capital. *Computers in Human Behavior*, s. 23-30.
- Martin, N. J. ve Nakayama, T. (2010). *Intercultural Communication In Contexts*. (5. Baskı). New York: McGraw-Hill.
- McCarthy, J. (2012) Ölüm ve Sürgün Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kırımı (1821-1922), çev. Fatma Sarıkaya, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 184-187.
- Moon, D. G. (1999). Concept of Culture: Implications for Intercultural Communication Research. *Perspective: Intercultural Communications*. (Ed: G. Perry). Bellevue: Cousewise, ss.168-178.
- Odabaşı, H., Mısırlı, M., Günüş, S., Şahin T., Z., Ersoy, M., Som, S., & Erol, O. (2012). Eğitim için yeni bir ortam: Twitter. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, s. 89-103.
- Ortaylı, İ. (2006): *Osmanlı Barışı*, İstanbul, Ufuk Kitap, s. 46.
- Özdemir, İ. (2011). *Kültürlerarası İletişimin Önemi*. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
- Özlem, D. (2015). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: Noto Kitap. Bourse, Michel, 2009, *Melezliğe Övgü*, Çev. Işık Ergüden, Ayrıntı yay., İstanbul.
- O. Özmen, «Kültürlerarası İletişim Bağlamında Balkan Göçmenlerinin Kültürleşme Süreci; Yalova İli Örneği,» Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Tasarımı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Rogers, E. M.; Hart, W. B. ve Miike, Y. (2002). Edward T. Hall and The History of Intercultural Communication: The United States and Japan. *Keio Communication Review*, (24. Baskı), 2-26.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD).
- Samovar, L. A. ve Porter, R. E. (2003). *Intercultural Communication A Reader*. (7. baskı). USA: Wadsworth Publishing.
- Serbestoğlu, İ. (2013). Balkan Savaşları ve Tabiiyet Sorunu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Tarih İncelemeleri Dergisi.
- Soydaş, U. A. (2010). *Kültürlerarası İletişim Farklı Kültürel Ortamlarda Çalışma ve İletişim*, İstanbul, s. 33.
- Şıvgın, H. (2004): Kiliseler ve Mektepler Kanunu, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, s. 133-146.

- Tanrıkulu, M. (2015). Türkiye Coğrafyasında Genel Kültür, Alt Kültür ve Mozaik Kültür, s. 475.
- Tekirdağ Balkan Türkleri Kültür Ve Dayanışma Derneği (<http://balkanturkleri.org>) (Erişim Tarihi: 10.08.2022)
- Turel, O., Serenko, A., & Giles, P. (2011). Integrating technology addiction and use: An empirical investigation of online auction users. *Mis Quarterly*, s. 1043-1061.
- Turhan, M. (1959). Kültür Değişimleri. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (sozluk.gov.tr) (Erişim Tarihi: 01.07.2021)
- Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeniçifti, N. T. (2016). Halkla ilişkiler aracı olarak Instagram: sosyal medya kullanan 50 şirket üzerine bir araştırma. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik
- Yeşim, G. (2017). Sosyal medya halkla ilişkiler, reklam ve pazarlama. İstanbul: Derin Yayınları, s.7.
- Yıldırım, H. (2011). Uygarlık, Kültür ve İnsanlık. (<http://historicalsense.com/Archive.htm>), (Erişim Tarihi: 04.08.2022).
- Zenelaj, B. (2014). Pazarlama stratejisi olarak sosyal medya iletişimi ile kurumsal itibarı oluşturmak: iletişim sektöründe bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk (<https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/10.php>), (Erişim Tarihi: 09.08.2022). Gans J. H. (2020). Popüler Kültür ve Yüksek Kültür, (6. Baskı), s. 110.

EKLER

EK 1: Batı Balkan Göçmenlerinin Pandemi Süreci ile Birlikte Değişen Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi Görüşme Soruları

1. Cinsiyetiniz
A) Kadın B) Erkek
2. Yaşınız
A) 18-24 B) 25-40 C) 41-60 D) 61 ve üstü
3. Medeni durumunuz
A) Bekâr B) Evli
4. Eğitim durumunuz
A) İlk-Ortaöğretim B) Lise C) Lisans D) Yüksek Lisans ve Üzeri
5. Mesleğiniz
A) Çalışmıyor B) Öğrenci C) Kamu Sektörü D) Özel Sektör E) Serbest Meslek F) Emekli
6. Göç ettiğiniz ülke
A) Bosna Hersek B) Hırvatistan C) Sırbistan D) Karadağ E) Kosova F) Kuzey Makedonya G) Slovenya
7. Göç etme tarihiniz
A) 1882-1890 B) 1912-1918 C) 1923-1949 D) 1950-1955 E) 1965-1978
F) Diğer (Lütfen belirtiniz)
.....
8. Kaç yıldır Türkiye’desiniz?
A) 0-5 B) 10-15 C) 16-20 D) 20 ve üstü E) Türkiye’de doğdum.
9. Göç etmiş olduğunuz topraklara ne sıklıkla gidersiniz?
A) Ayda Bir Kere Giderim B) Yılda Bir Kere Giderim C) Birkaç Yılda Bir Kere Giderim D) Hiç Gitmedim

10. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınız ile iletişim halinde misiniz?
- A) Evet B) Hayır
11. Göç etmiş olduğunuz topraklara ait geleneklerinizi yaşatabiliyor musunuz?
- A) Evet B) Hayır C) Kısmen
12. Göç etmiş olduğunuz topraklara dönme fırsatınız olsa döner misiniz?
- A) Evet B) Hayır C) Kısmen
13. Göç etmiş olduğunuz coğrafyadaki güncel gelişmeleri takip ediyor musunuz?
- A) Evet B) Hayır C) Kısmen
14. İnternet kullanıyor musunuz?
- A) Evet B) Hayır
15. Sosyal medya kullanıyor musunuz?
- A) Evet B) Hayır
16. Sosyal medya kullanmaya yaşamış olduğumuz pandemi sürecinde mi başladınız?
- A) Evet B) Hayır
17. Pandemi sürecinde sosyal medya kullanım sürenizde farklılık oldu mu?
- A) Evet B) Hayır
18. Pandemi öncesi sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyordunuz?
- A) 1 Saatten Az B) 1-3 Saat C) 3-5 Saat D) 5 Saat ve Üzeri
19. Pandemi sonrası sosyal medyayı günlük ortalama kaç saat kullanıyorsunuz?
- A) 1 Saatten Az B) 1-3 Saat C) 3-5 Saat D) 5 Saat ve Üzeri

20. Hangi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorsunuz?

A) Facebook B) Youtube C) Instagram D) TikTok E) Snapchat F) Diğer
(Lütfen belirtiniz)

.....

21. Hangi görüntülü sohbet uygulamalarını kullanıyorsunuz? *

A) Zoom B) Skype C) Google Meet D) WhatsApp E) FaceTime F)
Diğer (Lütfen belirtiniz)

.....

22. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla sosyal medya aracılığı ile mi görüşüyorsunuz?

A) Evet B) Hayır

23. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınızla görüntülü sohbet uygulamaları ile mi görüşüyorsunuz?

A) Evet B) Hayır

24. Göç etmiş olduğunuz topraklardaki akrabalarınız ile pandemi sürecinde iletişiminizin arttığını düşünüyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

25. Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz? *

A) Eğlence B) İş C) Gündem Takibi D) Hobi E) İletişim F) Diğer (Lütfen belirtiniz)

.....

26. Sosyal medyanın çalıştığınız iş alanında size avantaj sağladığını düşünüyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

27. Sosyal medyanın kültürünüzü tanıma konusunda yararı olduğunu düşünüyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

28. Sosyal medyada balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarını takip ediyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

29. Balkan göçmeni derneklerinin sosyal medya hesaplarına katkıda bulunuyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

30. Pandemi sürecinde Balkan derneklerinin faaliyetlerini verimli buluyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

ÖZGEÇMİŞ

2019 yılında
İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Halkla
İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nden mezun oldu.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

Özbadem, E. & Ertan, M. H. (2022). Batı Balkan Göçmenlerinin Pandemi Süreci İle
Birlikte Değişen Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi .
Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi , 4 (2) ,
108-114 . DOI: 10.56493/nkusbmyo.1182936